

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**MAHMUT MAKAL'IN "BİZİM KÖY"ÜNÜN
EDEBİYATIMIZA ETKİLERİ**

KÜBRA GÖZDE ER

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

ARALIK 2017

**MAHMUT MAKAL'IN "BİZİM KÖY"ÜNÜN EDEBİYATIMIZA
ETKİLERİ**

Kübra Gözde ER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

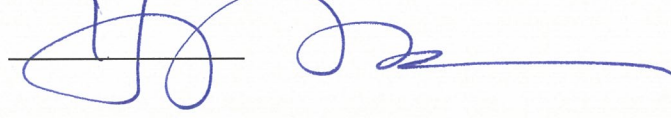
ARALIK 2017

Kübra Gözde ER tarafından hazırlanan Mahmut Makal'ın "Bizim Köy"ünün Edebiyatımıza Etkileri adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hidayet Özcan

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan : Doç. Dr. Ümmühan Bilgin Topçu

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Anabilim Dalı, Başkent Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye : Doç. Dr. Fatih Sakallı

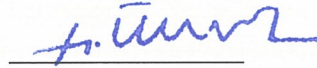
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 06/12 /2017

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hilmi Ünsal

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Kübra Gözde ER

06/12/2017

MAHMUT MAKAL'IN BİZİM KÖY'ÜNÜN EDEBİYATIMIZA ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Kübra Gözde ER

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aralık 2017

ÖZET

Varlık dergisinde “Bir Köy Öğretmeninin Notları” başlığıyla yayımlanmaya başlayan Mahmut Makal'a ait yazılar kısa zamanda büyük ilgiyle karşılanır. Köy notlarını topladığı “Bizim Köy” adlı kitabı ise bu alakayı doruk noktasına çıkarır. Kısa sürede birçok baskısı yapılan eser, olumlu ve olumsuz pek çok eleştiriyi de beraberinde getirir. Bu kadar dikkati celbeden bir eserin toplumda ve özellikle edebiyat dünyasında; döneminde ve kendinden sonraki yıllarda birtakım etkilerinin olması kaçınılmazdır. 1950 yılında yayımlanan Bizim Köy, yeni bir edebiyat akımının, farklı bir köy edebiyatı anlayışının da temelini atar. Bu anlayış “Bizim Köy Edebiyatı” olarak adlandırılacaktır. O yıllarda ve sonrasında verilen eserler, tür ayırt edilmeksizin Bizim Köy'e içerik ve üslup bakımından çok benzerlik gösterdiği ve eserlerin yazarları ağırlıkta köy öğretmenleri hatta Köy Enstitülü köy öğretmenleri olduğu için, bu anlayışa böyle bir ad uygun bulunacaktır ve Bizim Köy Türk edebiyatına adını kalın çizgilerle yazdıran bir başyapıt hâline gelecektir.

Bilim Kodu : 30201
Anahtar Kelimeler : Mahmut Makal, Bizim Köy, Köy, Köy Enstitüleri, Öğretmen, Edebiyat, Eleştiri, Etki
Sayfa Adedi : 88
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN

THE EFFECTS OF MAHMUT MAKAL'S LITERATURE ON OUR VILLAGE
(M.S. Thesis)

Kübra Gözde ER

GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

December 2017

ABSTRACT

The writings of Mahmut Makal, which started to be published under the heading “Notes of a Village Teacher” in Varlık, are met with great interest in a short time. The book “Our Village”, where village notes are collected, brings this to the top. The work, which has been done in a short period of time, brings with it many positive and negative criticisms. A work of so much attention is in society and especially in the world of literature; it is inevitable that there will be a number of influences in the period and in the following years. Our Village, published in 1950, of a new literary movement, throws a different village foundation of understanding literature. This understanding of “Our Village Literature” will be called. The works that were given in those years and afterwards showed very similar in terms of content and style to the Village without any discrimination and the authors of the works were mainly village teachers, even Village Institute is a village teacher, such a name would be appropriate for this fury and a masterpiece will be written that prints the name of Our Village Turkish alphabet in gold letters.

Science Code : 30201
Key Words : Mahmut Makal, Our Village, Village, Village Institute, Teacher, Literature, Criticism, Effect
Page Number : 88
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN

TEŐEKKÖR

Tez konumun ne olacağına karar verilmesinden başlayarak yön tayini, araştırma ve tezimin tamamlanmasına kadar olan süreçte desteklerini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hidayet Özcan'a bana ayırdığı kıymetli zamanı ve sağladığı olanaklar için minnettarım. Tezimin başlangıcından bitişine kadar bana inanan, benden yardımlarını esirgemeyen, her zaman yanımda olan, bildiklerini paylaşan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Nezahat Özcan'a ve sevgili teyzem Sayın Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Serpil Seyhan Kılınç'a teşekkürü bir borç bilirim.

Aileme; bana bugüne kadar ve yine bu süreçte gösterdikleri sabır, verdikleri destek ve hissettirdikleri sonsuz sevgi için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
1. 1923-1950 YILLARI ARASINDA KÖY ENSTİTÜLERİNİ HAZIRLAYAN SÜREÇ	3
2. MAHMUT MAKAL VE BİZİM KÖY	11
2.1. Mahmut Makal'ın Köy Konulu Yazıları.....	11
2.2. Bizim Köyün Kitaplaşması ve Kamuoyunda Algılanışı	14
3. BİZİM KÖY'E YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER.....	25
3.1. Olumlu Eleştiriler.....	25
3.2. Olumsuz Eleştiriler.....	41
4. ETKİLENEREK YAZILAN YAZILAR VE OLUŞTURULAN ESERLER.....	51
5. ETKİLENİLEREK YAZILAN YAZILARIN VE OLUŞTURULAN ESERLERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ.....	63
5.1. İçerik Özellikleri	63
5.2. Üslup Özellikleri	66
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	71
KAYNAKLAR	73
EKLER.....	79
Ek-1. Mahmut Makal	80
Ek-2. Mahmut Makal	81
Ek-3. Mahmut Makal Köy Enstitüsüne Girdiği Sene Babasıyla Birlikte	82
Ek-4. Mahmut Makal'ın Kardeşleri	83

	Sayfa
Ek-5. Mahmut Makal'ın Babası ve Dedesi	84
Ek-6. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel Enstitülü Öğrencilerle.....	85
Ek-7. Kezirtepe Öğrencileri Hasanoğlan'da İnşaatı Yardım Ediyor.....	86
Ek-8. Mahmut Makal Varlık'ta Kitaplarını İmzalıyor	87
ÖZGEÇMİŞ	88

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

a.g.e.

Adı geçen eser

a.g.m.

Adı geçen makale

ABD

Amerika Birleşik Devletleri

C.

Cilt

Dr.

Doktor

Prof.

Profesör

S.

Sayı

s.s.

Sayfa sayısı

TBMM

Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Çalışmamızın konusu, Cumhuriyet Dönemi yazarı Mahmut Makal'ın Bizim Köy adlı anı kitabının edebiyatımızdaki olumlu ve olumsuz etkilerinin tespiti ve değerlendirilmesidir. Mahmut Makal'ın Bizim Köy adlı anı kitabının edebiyatımıza olumlu veya olumsuz etkilerinin bir araya getirilmesi, hangisinin daha ağırlıkta olduğunun tespit edilmesi; sonrasında etkilenilerek ortaya hangi eserlerin konulduğunun belirtilmesi ve bu eserlerdeki genel özelliklerin tespiti ise tezin amacını oluşturmaktadır.

Tezimizin önemi; Türk edebiyatında çığır açan ve o zamana kadar üzerinde pek durulma gereği duyulmayan köy gerçeğini, yaşamını köyde sürdüren insanların problemlerini anlatan, bununla birlikte birçok yazara ilham kaynağı, birçok yazara ve edebiyat eleştirmenine ise yazılarında konu olan Mahmut Makal'ın Bizim Köy adlı anı kitabının edebiyatımızdaki belli başlı olumlu ve olumsuz yankılarını toplu bir şekilde görebilmek, hangisinin ağırlıkta olduğuna karar verebilmek ve böylece edebiyat dünyasındaki etkilerini ortaya koyabilmektir.

Bu çalışmada iki varsayım üzerinde durabiliriz:

1.Mahmut Makal bu eseriyle köyün ve köylünün sorunlarını bütün çıplaklığıyla gözler önüne sererek kendinden sonra gelen ve çağdaşı yazarlara ilham kaynağı olmuş, toplumcu gerçekçi bir çizgide halkın ve bu halk kitlesinin içinden yetişmiş edebiyatçılara bu sorunların edebî eserlerle de tenkit edilebileceği ve daha geniş kitlelere duyurulabileceği konusunda yol göstermiştir.

2.Mahmut Makal toplumcu gerçekçi çizgide verdiği bu eserinde olaylara ve durumlara muhalif bir bakış açısıyla yaklaşmış, köyün ve köylünün sorunlarını olduğundan fazla göstermiştir. Bu da özellikle Mahmut Makal ile aynı görüşü paylaşmayan edebiyatçılar ve eleştirmenler tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

Bizim Köy adlı esere kadar edebiyatımızda var olan köy, köylü ve köyde eğitim gerçeği irdelenerek, Mahmut Makal'ın bu gerçeği hangi yönlerden ele aldığına değinilecektir. Bizim Köy'ün oluşum süreci, kitap hâline getirilmesi ve aldığı en bilinen tepkiler üzerinde durulacaktır. Yapılan olumlu ve olumsuz eleştirilerin en önemlileri ve

yankı uyandıranları incelendikten sonra Bizim Köy'den etkilenilerek ortaya koyulan en bilinen ve bir adım geride kalmış eserlerin isimleri belirtilecek ve bu eserlerdeki ortak özellikler üzerinde durulacaktır. Tezimizde Bizim Köy'e getirilen olumlu ve olumsuz eleştirilerin kendinden sonra kaleme alınan edebî eserlere etkileri irdelenmemiştir.

1. 1923-1950 YILLARI ARASINDA KÖY ENSTİTÜLERİNİ HAZIRLAYAN SÜREÇ

Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerilemesinde etkili olan birçok sebep vardır. Bu nedenlerden birisi de eğitim ve öğretimdeki yetersizlik, ihmaller ve çağın gerisinde kalmak, çağa ayak uyduramamaktır.

Türk milleti Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bağımsızlık mücadelesi verirken ve temeli Cumhuriyet üzerinde yükselen yeni Türk devletini kurarken kendisini muasır medeniyetler seviyesine çıkaracak, insancıl, akıl ve bilime dayalı yeni eğitim ilkelerine ihtiyaç duyar.

Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 tarihinde açılır. 9 Mayıs 1920'de ise hükümet programı okunur. Bu hükümet programında eğitimle ilgili konulara büyük önem verildiği görülmektedir. İlerleyen zamanlarda bu alanda bazı reformlar yapılacağından bahsedilmiş fakat savaş şartları nedeniyle henüz mevcut eğitim kurumları ile yetinileceği açıklanmıştır.

15 Temmuz 1921'de Ankara'da Maarif Kongresi toplanır. Bu kongreye yurdun her tarafından gelen 250'den fazla erkek ve kadın öğretmen katılır. Kongre cepheden gelen Mustafa Kemal tarafından açılmış ve açılış konuşması yine Mustafa Kemal tarafından yapılmıştır. Dönemin maarif vekilinin Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey olduğu bilinmektedir. Kongrenin çalışma konuları ise ilkokulların eğitim programları ve orta basamaktaki okulların programları ve dersleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Maarif Kongresi 21 Temmuz 1920 tarihine kadar 6 gün sürer. Çalışmalar henüz Kurtuluş Savaşı devam ettiği için bir sonuca varılmadan erken biter.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1 Mart 1922'de yaptığı TBMM'yi açış konuşmasında da eğitim kavramı üzerinde durduğu ve bu kavrama oldukça önem verdiği görülür.

Süleyman Bozdemir bu konuda şöyle bir anekdot aktarır:

9 Eylül 1922'de Mustafa Kemal Savaşı zaferle bitirince İzmir'de Mustafa Kemal'e “Çok yorulduunuz herhâlde, çiftliğinize çekilir dinlenirsiniz.” dediler. Mustafa Kemal'in

yanıtı şöyledir: “Hayır asıl savaş şimdi başlayacak... Bu savaş, cahilliğe ve gericiliğe karşı yapılacaktır.”¹

Kurtuluş Savaşı, tarihi bir başarıyla kazanıldıktan sonra Mustafa Kemal Atatürk 27 Ekim 1922’de Bursa’da öğretmenlere bir konuşma yaparak onlara eğitimin önemini bir kez daha vurgular. Eğitim alanında başarılı olunmak istiyorsa herkesin ilkeli bir program üzerinde çalışması gerektiğinden ve bu programın temel ilkelerinden söz eder. Bunların: 1. Sosyal hayatımızın ihtiyacına uygun olması 2. Çağdaş gereklere uygun olması olmak üzere iki tane olduğunu söyler.

Atatürk Döneminde eğitim ve öğretimin ilkokuldan yükseköğretime kadar olan her alanında köklü çözümlere gidilmiştir. Getirilen çözümler ise, eğitimin hem niceliksel hem de niteliksel durumunu pekiştirdiği gibi Atatürk’ün özlemini duyduğu yeni Türkiye’nin temel taşlarını oluşturmuştur.²

Bu dönemde eğitimde amaçlanan, Cumhuriyet temeli üzerinde yükselen yeni Türk devletinin ihtiyaç duyduğu nesilleri yetiştirebilmektir.

Dönemin eğitim bakanı İsmail Safa (Özler) da 8 Mart 1923’te yayımlanan bir genelgede bu amacı Atatürk’ün şu sözleri ile: “Bilgiyi insan için bir süs, baskı aracı veya medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarı sağlayan, uygulamalı ve hesaplanabilir bir hâle getirmek”³ olarak ifade eder.

Yine Cumhuriyetin ilk milli eğitim bakanlarından biri olan Hüseyin Vasıf (Çınar) da 8 Eylül 1924’te yayımladığı genelgede eğitim ve öğretimin temel amaçlarını; eğitimin milli esasları ve Batı medeniyetlerinin yöntemlerine dayanması, çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakar olmaları ülküsünü taşımaları; okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşama kuralları, vicdan ve fikir hürriyeti ve bilinçli sorumluluk sahibi olması; okulların ilim ve okuma zevkini vermeyi, halka sağlığın değerini ve sağlıklı olmanın

¹ Bozdemir, S. “Atatürk Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler”. Çukurova Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü, Adana, 1.

² Bozdemir, a.g.m., 1.

³ Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2009)*. (14.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, Baskı Cantekin Matbaası, 331.

yollarını öğretmesi ve beden fikrin dengeli gelişmesi ve çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturması olarak sıralar.⁴

Bu yıllarda eğitime katlanarak artan bir önem verildiği görülür. Erol Kapluhan da bu düşünceyi “Özellikle öğretmen yetiştirme konusunda temel politika olarak belirlenen köye yönelik öğretmen yetiştirme düşüncesi, Cumhuriyet Dönemi eğitim politikalarının temelini oluşturur.”⁵ sözleriyle destekler.

Yine bu dönemde eğitim konusunda gösterilen özene dikkat çeken ve bu konunun temelini oluşturan genelgelerden biri “Maarif Misakı”dır. Burada da eğitimin halkın tamamına ulaştırılması ve yaygınlaştırılması üzerinde durulur. Ortaöğretimin yeniden düzenlenerek bu kurumların gençleri yaşama hazırlayan, üretim amaçlı iş okulları hâline getirmek, öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan bölge okulları açılarak yeni nesilleri toplumun gereksinimlerine cevap verecek biçimde yetiştirmek ön plana çıkarılır.

1924 senesinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu yürürlüğe girer. Bu kanunla tüm okullar Maarif Vekâletine bağlanmıştır. Özellikle tarih ve dil konularında ulusal amaçlara uygun bir strateji seyredilir. Latin harfleri kabul edilmiş, kadın eğitime ayrı bir önem verilerek karma eğitime geçilmiş ve köye yönelik öğretmen yetiştirme eğitim politikalarının temel hedefleri durumuna getirilmiştir.

1927 yılındaki nüfus sayımına göre 13 milyon 648 bin olan nüfusun ancak yüzde 10’u okuryazardır. Kırsal kesimin yüzde 94’ü okuryazar değildir ve kırsal yerleşim birimlerinin yüzde 90’ında okul yoktur. Bu durumun giderilebilmesi ve lehte bir ivmeye dönüştürülmesi adına atılan en büyük adım 1 Kasım 1928’de yeni Türk harflerinin kabul edilmesidir. Bu adımın ardından bir eğitim seferberliği başlatılır ve Türk halkına öncelikle okuma yazma öğretmek amacıyla 1 Ocak 1929’da Mustafa Necati (Uğural) milli eğitim bakanı iken Millet Mektepleri açılır.

İsmail Hakkı (Tonguç) Millet Mektepleri için “1928 – 1929 ders yılı başında Türkiye halkını okuyup yazmaya muktedir bir hâle getirmek ve ona, hayat ve maişetini istilzam ettiği ana bilgileri kazandırmak amacıyla açıldı. Millet Mekteplerinde yaşları 16 –

⁴ Akyüz, a.g.e., 2009, 331.

⁵ Kapluhan, E. (Temmuz – 2012) “Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 178 – 179.

45 arasında bulunan bütün kadın ve erkek vatandaşlara okuma yazma, hesap ve ölçüler, sağlık bilgileri, yurt bilgisi dersleri okutulur.” demiştir.⁶

19 Şubat 1932 tarihinde 14 il merkezinde kurulan Halk Evleri ile eğitim seferberliği perçinlenir. Halk Evlerinin kuruluş amacı; halkı salt okuryazarlıkta, temel bilgilerde değil; kültürel ve toplumsal alanda, güzel sanatlarda geliştirmek, ulusal değerleri çağdaş yöntemlerle işleyip zenginleştirmek ve Atatürk devrim ve ilkelerini yaymak ve kökleştirmek olarak açıklanır.

Bu gelişmelerle beraber 1930 yılında okuma yazmayı yeni öğrenen veya yeni harflerle öğrenen vatandaşlara, okumayı yazmayı sevmeleri ve ilgilendikleri konularda bilgi sahibi olmaları amacıyla okuma odaları ve kütüphaneler açılmaya başlanmıştır. Mustafa Albayrak bu konuda şu istatistiki bilgileri verir ve bu odaların Millet Mektepleri'nin destekleyicisi olduğunu söyler:

“Bu odalardan 1933 yılına kadar 119’u kentlerde, 659’u da köylerde olmak üzere, toplam 778 adet açılmıştır. Buralara 5885’i kadın, 51.294’ü de erkek olmak üzere, 57.179 kişi devam etmiştir. Bu odalar Millet Mektepleri'nin bir yan kuruluşu olarak kabul edilebilir.”⁷

Erol Kapluhan da bu esnada köylerdeki durumu şöyle açıklar:

“1935 yılına gelindiğinde ülke nüfusunun yüzde 80’inin yaşadığı köylerde okul sayısı yok denilecek kadar azdır. Bu okullara kentlerden bulunup gönderilen az sayıda öğretmen de köylerde tutunamamakta ve başarılı olamamaktadır. Köy insanının eğitim gereksinmesi sadece okuryazarlıkla sınırlı değildir; bulaşıcı hastalıklarla savaşmamakta, üretimini ilkel yöntemlerle yapmaktadır.”⁸

Kurtuluş Savaşı'ndan çıkan ve savaşın etkilerinin henüz devam ettiği köylerde yaşamını sürdüren köylülerin dilinden anlayan ve onların gereksinimlerine uygun cevaplar verebilecek “yeni bir aydın tipi”ne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da köylünün kendi içinden çıkabilir ancak İsmail Hakkı (Tonguç) da bir köy çocuğu aynı zamanda eğitimcidir. Bu

⁶ Tonguç, İ. H. (1947). *Canlandırılacak Köy*. (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 70.

⁷ Albayrak, M. (Temmuz 1994). “Millet Mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları (1928–1935)”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 10 (29), Ankara, 477.

⁸ Kapluhan, a.g.m, 2012, 182.

durumun farkındadır. Böylece enstitü fikrini ortaya atan da enstitünün kurucusu da olacaktır. Ardından gelen Bakan Hasan Ali Yücel de bu fikre ve enstitüye sahip çıkacaktır.

İsmail Hakkı Tonguç, girişimlerine askerliğini yapmış okuryazar gençlerden seçtiği bir grubu eğitmen olarak köylerde geçici öğretmen diye görevlendirmekle başlar. Eskişehir'in Çifteler Çiftliği'nde 1936 senesinde 4 ay boyunca devam edecek bir kurs açarak bu seçilen eğitmenleri mesleğe hazırlatmıştır. Kursları başarıyla tamamlayan ilk 84 öğretmeni ise Ankara'nın çeşitli köylerinde görevlendirir. Bu kurslar daha sonra ülkenin başka yerlerinde de açılacak, çoğaltılacaktır. Erol Kapluhan bu kurslar hakkında şu bilgileri verir:

“Eğitmen adayları açılacak Köy Enstitüleri'nin ilk binalarını da yapmışlardır. Kendi köyelerine giden eğitmenler, topladıkları çocukları 3 yıl okutup mezun ederek yenilerini almak, köyde çıkan sağlık sorunlarını kaymakamlığa iletmek, köylüye modern tarım tekniklerini öğretmek, Akşam Okulları ile yetişkinlere okuma yazma, hesap, yurttaşlık öğretmekle de yükümlü tutulmuşlardır.”⁹

Şerafettin Turan açılan eğitmen kurslarından olumlu sonuç alındığını ve bir kanunla bu kurslara yenilerinin eklendiğini belirtir:

“Bu uygulamadan olumlu sonuç alınca 11 Haziran 1937'de ‘Köy Eğitmenleri Kanunu’ çıkarılır. Bu yasaya göre Çifteler (Eskişehir), Kızılçullu (İzmir) ve Karaağaç (Edirne)'ta birer eğitmen kursu açılmış ve ertesi yıl bunlara üç yeni kurs daha eklenmiştir.”¹⁰

En sonunda 3704 sayılı yasa ile Köy Öğretmen Okullarının açılması ön görülmüştür. Kızılçullu, Çifteler ve Gölköy Eğitmen Kursları da Köy Öğretmen Okuluna dönüştürülür. Daha sonra yenileri de açılacak olan bu kurumlara neden Köy Enstitüsü isminin verildiğini İsmail Hakkı Tonguç şöyle açıklar:

“17 – 29 Temmuz 1939 Birinci Maarif (Eğitim) Şûra'sında ele alınan bu konu her yönüyle tartışmaya açılmıştır. Ancak köylünün eğitiminde yalnızca köylüye okuma yazma öğreten bir öğretmenin yeterli olmayacağı, köy öğretmeni yetiştirecek

⁹ Kapluhan, a.g.m., 2012, 184.

¹⁰ Turan, Ş. (1999). *Türk Devrim Tarihi*. (4. Kitap). Ankara: Bilgi Yayınevi, 40.

kurumların çok yönlü eleman yetiştirilmesi gerektiğine karar verilerek, yeni açılacak kurumlara “Köy Enstitüsü” adının verilmesi uygun bulunmuştur.”¹¹

Böylece, donanımlı ve köyün bağrından kopup gelen ve yine köye dönerek cehaletle savaşılan yeni aydın tipini yetiştirecek kurumlara bu sebepten ve böyle bir ad konur.

Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanı, İsmail Hakkı Tonguç İlköğretim Genel Müdürü iken 17 Nisan 1940’ta Köy Enstitüleri açılır. Köyün ve köylünün kalkındırılması amacıyla “iş içinde iş için eğitim”i esas alan ve köy çocuklarına eğitim veren bir kurumdur. İlkokul sonrası 5 yıl eğitime dayanır ve pek çok öğretmenin yanı sıra köyün ihtiyacı olan sağlık elemanlarını da yetiştirir.

Başlangıçta 40 enstitünün açılması planlanır. Ancak bu sayı 21’de kalır. 40. 000 öğretmen ve sağlık memuru yetiştirme hedefi de 17.000 öğretmen ve sağlık memuru ile sınırlı kalacaktır. Enstitülerden 16.400 öğretmen, 8756 eğitimci, 7300 sağlık memuru yetişir.

Erol Kapluhan, Köy Enstitülerinin amaçlarından şöyle bahseder:

“Bu bir köy eğitimi davası olmakla beraber ondan daha fazla Türk toplumunun eğitilmesi idi. Bu noktada kalkınmak zorunda olan memleketimizin iki önemli sorununa değinilmiş olmaktadır:

- Türkiye nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan köylü kitlesinin eğitiminin sağlanması
- Köy çocuklarını eğiterek ve okutarak öğretmen olarak köye yollamak suretiyle; önce düşüncelerde başlayacak bir değişime yol açmak ve kalkınma sorununu köyü en iyi tanıyanların eline bırakmak.”¹²

Bu enstitüler doğrudan ve dolaylı olarak buldukları bölgenin ve ülkenin hem eğitimine hem de kalkınmasına katkı sağlar. Bu bakımdan faydası azımsanamayacak kadar

¹¹ Tonguç, İ. H. (1946). *İlköğretim Kavramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 319.

¹² Kapluhan, a.g.m., 2012, 185.

çoktur. Dayanışma hâlinde iş görme, üretme ve paylaşma örnekleri, okul binalarının yapımında öğretmen ve öğrenci ortak çalışması, köylülerin işlerinde onlara öğrencilerin yardım etmesi, iş gücünden faydalanarak tasarruf sağlama, öğretmenin köylülere ziraatle ilgili konularda yardımcı olması gibi daha sayabileceğimiz birçok faydası vardır.

Erol Kapluhan “Köy Enstitüleri programları incelendiğinde programları hazırlayanların öğrencileri, birer ‘çocuk’ olarak değil yetişkin bireyler olarak algıladıkları görülmektedir.”¹³ Hazırlanan programlarda “öğretmen adayının okumasına, düşünmesine, konuşmasına ve yazmasına, el becerileri kazanmasına, güzel sanatlarla ilgilenmesine, başkalarıyla birlikte çalışabilmesine; devrimlerin özünü kavrayıp benimsemesine ve çevresine yaymasına; özgür ve katılımcı yurttaş olmasına; yaparak ve yaşayarak öğrenmesine”¹⁴ dikkat edildiğini söyler.

1940 senesinde İkinci Dünya Savaşı da henüz devam etmektedir. Erol Kapluhan, Türkiye’de ise “eğitim yoluyla geriliğe karşı açılacak bir savaş için ‘İlköğretim Seferberliği’nin hazırlıkları yapıyordu.”¹⁵ der.

İlköğretim Seferberliği için yapılan hazırlıklar; alanda sarf edilen bu kadar çaba ve verilen emekten, bir de devamının geleceğine dair açıklamalardan anlaşılmaktadır.

Ancak İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesi, bunun sonucunda yaşanan iç ve dış siyasi değişiklikler enstitüler üzerinde gerçekleştirilen olumsuz uygulamalar ve yürütülen olumsuz propagandalar, el değiştiren siyasi dengelerin enstitülere karşı takındığı olumsuz tutum sonucunda bu kurumların yıpranması süreci 27 Ocak 1954 tarihinde tamamen kapatılmasıyla nihayet son bulacaktır.

¹³ Kapluhan, a.g.m., 2012, 187.

¹⁴ Okçabol, R. (2006). “Köy Enstitüleri ile ilgili Eleştirilere Değınmeler”. *Yeniden İmece Dergisi*, (10), İzmir, 11.

¹⁵ Kapluhan, a.g.m., 2012, 187.

2. MAHMUT MAKAL VE BİZİM KÖY

2.1. Mahmut Makal'ın Köy Konulu Yazıları

Mahmut Makal, 30 Haziran (yahut Eylül ayının bir günü) 1933'te Niğde'nin Aksaray ilçesi Demirci köyünde dünyaya gelir. İlkokulu dönemin çetin koşulları altında Demirci köyünde tamamlar. 12 yaşına geldiğinde öğretmeni tarafından Köy Enstitüsüne giriş sınavlarına katılması için teşvik edilir. Enstitü sınavına girmek için iki arkadaşıyla beraber Aksaray'a gider. Maarif Memurluğunda sınava girer ve kazanır. Eğitimine Konya Ereğli'de İvriz Köy Enstitüsü'nde devam eden Mahmut Makal enstitüden şöyle bahseder:

“Artık ayrı bir dünyadaydım. Arılar gibi çalışılan, ekmeğini kendi üretilip kendi pişiren; dersliğini, yataklığını kendi yapıp kendi kullanan; su yolunu kendi kazıp, künkünü kendi döşeyen; elektriğini kendi üreten, giyeceğini kendisi diken; bağı – bahçesini kendisi dikip, ineğini, koyununu kendisi güdüp kendisi sağan bir topluluğun içindeydim. İnsan tabiatına en uygun durum ve koşullar olduğu için çok severek, benimseyerek katıldım bu yaşantıya. Yapılar henüz tamamlanmadığı için dersleri duvar diplerinde yapıyorduk. Tarlalarda topraktan yaptığımız yığma masalarda yemek yiyorduk.”¹⁶

Mahmut Makal bunların yanı sıra enstitünün ona okuma sevgisi ve alışkanlığı aşıladığından bahseder. Birçok yerli ve yabancı başyapıtı burada tanıyıp, gerçek edebiyatla burada karşılaştığından bahseder. O dönem sanat ve edebiyat dergilerinin birçoğuna da ulaşabilmekte ve klasikleri elinden düşürmemektedir. Varlık dergisi de onun bu dönemde tanıştığı ve takip ettiği dergiler arasındadır. Mahmut Makal, bu dergide henüz enstitüde öğrenciyken şiirlerini ve yazılarını da yayımlar. Okulu bitirdikten sonra da dergiyle ilişkisini kesmez. Varlık dergisinin kurucusu Yaşar Nabi Nayır, Mahmut Makal'dan köyle alakalı yazılar yazmasını ve bu yazıları yayımlanmak üzere kendisine göndermesini ister. Böylece Mahmut Makal köy yazılarını yazmaya başlar. Makal başlangıç serüvenini şöyle anlatır:

“Varlık, Türke Doğru, Köy Enstitüleri Dergisi, kendi çıkardığımız İvriz dergisi, Hüseyin Cahit Yalçın'ın çıkardığı Tanin gazetesinin “Genç Kalemler” sayfasında

¹⁶ Bayrak, M. (1978). *Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar*. Ankara: TÖB-DER Yayınları, 484.

şiiirlerim ve yazılarım yayımlandı. Okulu bitirdikten sonra Varlık'la ilişkimi kesmedim. Yaşar Nabi, özellikle köye ilişkin yazılarımı istiyordu. Öğretmen olduğum Nurgöz köyünden bu yazıları yollamaya başladım. Bu yazılara her şeyden yoksun köylünün ve benim gibi çilekeş köy öğretmenin havası sinmiştir.”¹⁷

Mahmut Makal'ın bahsettiği yazılar Varlık dergisinde “Bir Köy Öğretmenin Notları” ismiyle yayımlanır. Bu “köy notları” basın tarafından ilgiyle takip edilir ve hakkında birçok yazı da yayımlanır.

Bu “köy notlarının” yakaladığı başarıya ve aldığı olumlu tepkilere kayıtsız kalamayan Yaşar Nabi Nayır, Mahmut Makal'a bir kitap çıkarmayı ve bu yazıları bu kitapta toplamayı teklif eder. Hatta kitapta dergideki yazılardan farklı yazıların da bulunduğunu, kaleme aldığı kendine ait bir yazıda söyler. Bu yazıda kitap için “Köy davasını, tüyler ürpertici acılığıyla gözlerimizin önüne seren bu kitabı okumak her Türk için bir vicdan borcudur.” der.¹⁸

Mahmut Makal'ın da kabul etmesiyle yazılar “Bizim Köy” adıyla 1950 senesinde kitaplaştırılır. Eser yerli ve yabancı basında, edebiyatçılar ve siyasetçiler arasında büyük ses getirir. Olumlu ve olumsuz birçok eleştiri alır. Hatta bu eser Mahmut Makal'ın kısa süreli bir tutukluluk ve pek çok da soruşturma geçirmesine sebep olacaktır.

Bizim Köy, yazarın köy yazıları içerisindeki ilk ve en önemli yapıtıdır. 1950 sonrası adını vereceği bir edebi anlayış başlatacak (Bizim Köy Edebiyatı) ve çığır açarak bu anlayışla onlarca eserin yazılmasını sağlayacaktır.

Yazar, ortaya koyduğu köy konulu diğer yazılarını şu şekilde ifade eder:

“Üç köyde altı yıl öğretmenlik yaptım. Bu arada okuma yazma işini sürdürüyorum ve giderek daha ayrıntılara inmeye çalışıyordum. ‘Hayal ve Gerçek’ (1952), ‘Memleketin Sahipleri’ (1954) çıktı bu arada.

1953 – 55 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsüne devam ettim. Okul bitiminde sırasıyla Antalya, Ankara ve Adana bölgelerinde ilköğretim müfettişliği yaptım.

¹⁷ Bayrak, a.g.e., 1978, 485.

¹⁸ Nayır, Yaşar N. (01. 02. 1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, 355, 2.

Antalya'daki izlenimlerimi 'Kuru Sevda'da topladım. (1957) Ankara bölgesi izlenimlerimi 'Köye Gidenler' (1959) adlı uzun hikâyemde topladım. Politikacıların köylülerle ilişkilerini izledim burada.

1950 – 1960 arası gözlemlerime dayanarak, demokrasinin köydeki yansımaları ve köydeki demokrasicilik oyunlarını önceden adını Demokrasili Köy olarak düşündüğüm 'Kalkınma Masalı'nda (1960) topladım. (1960'ta Ankara'da Öncü gazetesinde 'Bizim Köy - 1960' adıyla tefrika edildi.)

1966'nın Kasım ayında Adana'da müfettişken bakanlık emrine alındım. Boş olduğum için Van köylerine gittim kışın ve yeraltı yaşantısını görerek 'Yeraltında Bir Anadolu'yu yazdım. (1967)"¹⁹

Mahmut Makal bu yazıların tıpatıp küçük öykü biçimine uyan parçalardan oluştuğunu ifade etmektedir. Öykünün şu ya da bu uzunlukta olması diye bir koşulun olmadığını, yazılarının özelliğinin gerçeği uzatıp çarpıtmadan, sert ve keskin çizgilerle vurgulaması olduğunu söyler. Fakat bununla birlikte bu yazılara öykü (hikâye) ismini vermek istemediğini söyler. Sebebini de şöyle açıklar:

"Benim yazılarım Bir Köy Öğretmeninin Notları adıyla yayımlanmaya başladı. Oysa ben onlara 'yaşanmış köy hikâyeleri' diyebilirdim. 'Gerçek değil canım, hikâye...' diye kafalara takılmış düşünce olmasa. Sanırım bu yorum ta başından beri beni etkilemiş.

Yani öykü anlatma ve yoruma yer bırakmak istemediğim, gerçeği yazdığımı vurgulamak istediğim için "hikâye" dememişimdir yazdıklarına..."²⁰

Mahmut Makal bu sebeple hikâye olarak nitelendirmek istemediği köy notlarının bir kısmını Bizim Köy adlı kitapta yayımlar. Bazı edebiyatçılar ve araştırmacılar Bizim Köy'ü roman olarak kabul eder. Sebebini Alemdar Yalçın şöyle açıklar:

"Makal'ın derin bir etki yaratan Bizim Köy isimli çalışması, aynı zamanda bir roman olarak değerlendirildi ve üzerinde çok konuşuldu. Eser, alışılmış bir roman

¹⁹ Bayrak, a.g.e., 1978, 485.

²⁰ Binyazar, A. (1978). Mahmut Makal'la. *Türk Dili*, 320(5), 432.

ölçülerinde olmamakla birlikte, gerçekçilik akımının doruğu kabul edilen rapor, not ve röportaj tekniğinin bir araya gelişi ile oluşan roman anlayışına yakınlık gösterir.”²¹

2.2. Bizim Köy’ün Kitaplaşması ve Kamuoyunda Algılanışı

Mahmut Makal’ın “Bir Köy Öğretmeninin Notları” adıyla Varlık dergisinde yayımladığı yazıları “Bizim Köy” ismiyle 1950 yılında kitaplaştırılınca kamuoyundan hem olumlu hem de olumsuz tepkiler almaya devam etmiştir. Çünkü bu yazıların bir kitap adı altında bir araya getirilmesi de Varlık dergisinde seri hâlinde yayımlandığında büyük yankı uyandırmasından ileri gelir. Bu yankının hem olumlu hem de olumsuz içerikli olduğuna dönemin sürekli yayınları ve eserlerinden tanık olmakla birlikte bu yazılar kitap hâline getirilince, üstelik okur tarafından büyük ilgi de gördüğünde tepkilerin de arttığını görülür.

Örneğin Erol Çankaya “Bizim Köy’ün 60. Yılında Kökenleri Açısından Köy Edebiyatı ve Etkileri” isimli yazısında şöyle söyler:

“Varlık dergisinde bu notların yayımlanmaya başlaması, ardından kitaplaştırılması ilgiyi yeniden köy gerçeği üzerine çeker. Makal’ın notları, o güne değin ortaya konulmuş olanlardan farklıdır. Bir Sabahattin Ali’yi dışta tutarsak bu yaşantı o güne kadar edebiyatta geniş bir biçimde yer bulmamıştır. Bilindiği gibi, edebiyat alanında edebiyat alanında başlıca şu iki eğilim gözlemlenir o günlere değin:

1. Anadolu’nun ve köyün ‘cennet’ olarak görülmesi ve turistik bir bilinçle yaklaşılması,
2. Gerçekçi ve sadık gözlemlerle örülü fakat popülist bir yaklaşımın dışına çıkılmadan köy gerçeğine eğilmek...

Makal’ın yapıtı “Köy Notları”, doğalcı da olsa, o güne değin egemen olmuş böylesi bir kavrayışın çemberini zorlamaktadır.”²²

²¹ Yalçın, A. (2005). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946 – 2000*. Ankara: Akçağ Yayınları, 87.

Yine Erol Çankaya aynı yazısında, eserin aydınlar tarafından nasıl karşılandığına da değinir:

“Öte yandan “Bizim Köy”ün aydınlar katında da derin bir sarsıntı yarattığı görülüyor. O güne değin daha çok ‘Sen ne güzel bulursun / Dertlerinden kurtulursun / Gezsen Anadolu’yu’ türü bir yaklaşımın folklor kırmasıyla egemen olduğu anlayış parçalanmıştır. “Bizim Köy”, Anadolu’daki elli binden fazla köyün içinde olduğu acılı durumu, kentli aydın insanı şoka uğratan yoksulluk ve yoksunluğu popülist bir natüralizmle de olsa başarı ile betimlemektedir. “Bizim Köy”, bütün çabalara, yapılan propagandaya karşın yaklaşık 25 yıllık Cumhuriyet yönetiminin değiştiremediği köyün ve yapayalnız bırakılmış köy insanının çetelesidir.”²³

Bizim Köy ve öncesine yayımlanan notlar aydın kesim arasında şaşkınlıkla karşılanır ve onların köye karşı takındığı iyimser tavrı yerle bir eder, pembe gözlüklerini çıkarmalarını ve köye daha gerçekçi bir açıdan bakmalarının yolunu açar.

Samet Ağaoğlu Bizim Köy adlı yazısında bu durumu şöyle ifade eder:

“İstanbul, Ankara gibi büyük kent merkezlerimizde bu eser profesörden talebesine kadar bütün Türk münevveri için âdeta bir sürpriz oldu.

Pearl Buck²⁴’ın Çin hakkındaki kitapları Amerikalıları nasıl şaşırttı ise bizim Mahmut Makal’ın küçücük eseri de Türk münevverini öylesine şaşkın bir hâle getirdi. Sanki bu köy öğretmeni Türk münevverinin yaşadığı memleketin dışında bir âlemden bahsediyordu.

Bir kısmı; ‘Ya! Demek Bizim Köy böyleymiş?’ diye feryat ve figan ettiler; bir kısmı, ‘Hayır; Türk köyü bu hâlde değildir. Mahmut Makal kasten böyle yazıyor.’

²² Çankaya, E. (2011). “Bizim Köy’ün 60. Yılında Kökenleri Açısından Köy Edebiyatı ve Etkileri”. *Hürriyet Gösteri*, 303, 10.

²³ Çankaya, a.g.m, 2011, 10.

²⁴ 1938’de Nobel Edebiyat Ödülü’nü alan ABD’li kadın yazardır. Küçük yaşta ailesiyle birlikte Çin’e yerleşmek için gider. Çin kültürünü ve yaşam biçimini öğrenir. İlerleyen zamanlarda Çin’in bazı bölgelerini dolaşarak çeşitli izlenimler edinir. Eserlerinin birçoğunda hayatı boyunca Çin ile ilgili topladığı bilgilerden, yaptığı gözlemlerden ve edindiği izlenimlerden yararlanır.

diye bağırdılar; Nihayet bir kısmı da ‘Bu eseri Mahmut Makal değil, başkaları yazmış ve ona imzalatmıştır.’ dediler.”²⁵

Ağaoğlu bunları ifade ettikten sonra da aynı yazısında Mahmut Makal’ın büyük şeyler vadeden bir sanatkâr olduğunu ve ona tuttuğu yolda devam etmesi gerektiğini tavsiye eder, onu yüreklendirir.

Yine Bizim Köy’ün satışa çıktığı andan itibaren fazla rağbet görmesi üzerine çeşitli gazete ve dergilerde görüş beyan eden yazıların ortaya çıktığı görülür. Bu yazılar, Varlık dergisi tarafından sürekli olarak özellikle olumlu olanları yayımlamak ve olumsuz olanlara da cevap niteliğinde yazılar yayımlamak şeklinde okuyucularla paylaşılır.

Hulki Gülersoy Varlık’ta yayımladığı Bizim Köy isimli kısa yazısında “Bizim Köy, Beyaz Zambaklar Memleketi’ndeki köy hâkiminin hatıraları gibi akisler uyandıracak mı? Bunu zaman gösterecek. Varlık’ı sosyal yaşamımızdaki aktif rolünden dolayı kutlarım.”²⁶ derken Mehmet Hilmi Boztepe “İnönü Gezisi’ni bilirsiniz. Orada bir heykel kaidesi vardır ve üzerinde koskoca bir istifham: Acaba kimin heykeli veya neyin sembolü? Ne düşündüm, biliyor musunuz? Bu kaideye, Mahmut Makal’la en geniş manasında tanıdığımız Anadolu’yu medeniyete ulaştırmak yolunda olan Türk öğretmenini temsil eden bir heykel dikmeliyiz.”²⁷ diyerek eserin kendilerinde bıraktığı olumlu etkiyi ifade ederler.

Elbette Bizim Köy sadece Türk kamuoyunda büyük beğeni uyandırmaz. Yurtdışında da ses getirir. Hatta Makal’ın daha sonra yazacağı kitapları da aynı etkiyi uyandıracaktır. Mahmut Makal verdiği bir röportajda bu konuda:

“Bizim Köy başta olmak üzere kimi kitaplarım yabancı dillere çevrildi. Yunanistan’da, Fransa’da, İtalya’da ve Macaristan’da dört kitabımı büyük bir cilt hâline getirerek yayımladılar. Fransa’da geçenlerde yapılan üçüncü baskıya Bizim Köy 1975’i de çevirip eklediler. İngiltere’deyse Bizim Köy, Hayal ve Gerçek ile birlikte bir cilt yapıldı. Onun da üçüncü baskısı çıkmak üzere. Bizim Köy, Hayal ve Gerçek, Memleketin Sahipleri, Kuru Sevda adlı yapıtlarım bir araya getirilip kimi yabancı dillerde tek cilt olarak basıldı. Bizim Köy’ün tek olarak çevrildiği diller de

²⁵ Ağaoğlu, S. (01.05.1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, 358, 7.

²⁶ Gülersoy, H. (1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, Nisan, 357, 7.

²⁷ Boztepe, M. Hilmi. (1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, Nisan, 357, 7.

şunlardır: Rusça, Romence, Sırpça, İbranice, Japonca, Bulgarca, Lehçe, Almanca...²⁸ şeklinde bir açıklama yapar.

Ahmet Emin Yalman da Vatan'da "Bu eser memlekette değil, hariçte de müstesna bir kıymet diye tanınıyor, yabancı dillere tercümesine teşebbüs ediliyor."²⁹ diyerek öncesinde bu durum hakkında bilgi verir.

Köy gerçeğine parmak basması ve gerçek köyü, Türk aydını ve şehirde ikamet etmekte olan kesime tanıtmaları bakımından verilen tepkilerden birkaçı genel teamülü ortaya koyması bakımından önemlidir:

"Haftalardan beri efkâr-ı umumiyeği meşgul eden "Bizim Köy" adlı küçük kitabın satış bakımından dahi büyük rağbete mazhar olması ve Varlık Yayınevinin ikinci ayın sonunda eserin üçüncü tabını vermeye mecbur olması cidden sevinilecek bir hadisedir... "Bizim Köy"ün karşılaştığı büyük rağbeti muhtelif neviden sebeplerle izah etmek mümkünse de, hiç şüphesiz asıl âmil, eserin ele aldığı davanın ehemmiyetidir. Cemiyetimiz adeta insiyaki olarak hissediyor ki Türk köyünün kalkınması davası en müstacel meselelerimiz sırasına girmiştir. Köy; içtimai, iktisadi ve mali bakımdan devletin temeli olduğu gibi, siyasi bakımdan da onun en esaslı istinat noktasıdır. Yani demokrasi ideali bir memlekette bütün şumulü ile ancak köy davası halledilmişse gerçekleşebilir."³⁰

"Bir vaziyetin iyileşmesinin hareket noktası o vaziyetin olduğu gibi görünmesi ve bilinmesidir. Biz bugüne kadar Türk köyünü görmedik ve bilmedik. Edebî ve siyasi hayatın yarattığı suni köy hayalimizde yer etti. Mahmut Makal'ın yaptığı yapan idealist Türk gençleri daha evvel çıksaydı ve köyün derdini millete duyurmayı bilseydi milletimiz köye karşı herhâlde bu kadar uzak ve alakasız kalmazdı."³¹

"Bir köy öğretmeni delikanlı çıkıyor; ilk defa olarak bize Anadolu'nun bağrından bir köy tanıtıyor... Kitabın neşriyle beraber ortalıkta kıyametler kopuyor, gazetelerde bu kitap hakkında kırk elli makale, etüt neşrediliyor; en salahiyyetli

²⁸ Binyazar, a.g.m., 1978, 434.

²⁹ Yalman, A. Emin. (1950). "Meziyet Düşmanlığı". İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

³⁰ Ayda, Adile. (1950). "Köy Dâvası". İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

³¹ Yalman, a.g.m., 1950, 12.

resmi ağızlar eser hakkında mütalaalarını söylüyorlar. Bütün bunlar bir hakikati bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Türk münevveri, Türk köylüsünün gerçek çehresini ilmi denecek bir katiyet ve sarahatle asla bilmiyor, tanımıyor.”³²

“Anadolu köyü bu durumda mı imiş? Anadolu köylüsü böyle mi imiş? Diye şehirli aydın büyük bir şaşkınlığa kapıldı. Bizim gibi Anadolu’yu içinden tanıyanlar da dudaklarımızı ısırдық; yalnız bizim hayretimiz o aydınların şaşkınlığı yüzündendir. Demek ki aydınların çoğu, yurt gerçeklerini bilmiyor, kendi hayallerinde bambaşka bir ülke tasarlıyorlarmış. Oysaki Makal’ın anlattıkları bizler için olağan şeyler; göre göre öylesine alışmışız ki bize tabii olağan gelir olmuş.”³³

Mahmut Makal’ın eserine gösterilen yoğun ilgi ve sonrasında vuku bulan olaylar hakkında Varlık dergisinin “Ayın Olayları” köşesinde “Mahmut Makal” başlıklı bir sütun ayrıldığını görmekteyiz. Bu olaylardan şöyle bahsedilir:

“Bizim Köy’ün artık memleketçe tanınan yazarı Mahmut Makal, bir hafta Cumhuriyet’in, bir hafta da Varlık’ın misafiri olarak on beş gün şehrimizde(İstanbul) kaldı. Birçok yeri gezdi, birçok ziyaret yaptı. Ufak tefek tedavilerini de tamamladıktan sonra Ankara’ya gitti. Orada Cumhurbaşkanı, Milli Eğitim Bakanı ve diğer büyüklerle tanıştıktan sonra memleketi olan Aksaray’a döndü.

Bu genç arkadaşımız, görüşmek fırsatını bulduğu aydınları, yaşına ve tahsiline göre çok gelişmiş olan zekâsı ve görgüsü ile hayrette bırakmıştır.

Mahmut Makal, köy kalkınmasının, şehirli aydınların birbirini tutmayan düşünce ve tasavvurlarından değil, ancak ve ancak uyandırılacak ve bilgi şuuruna kavuşturulacak köylülerden geleceğine inanmış görünüyor. İstanbul hakkındaki intibalarını yazmak veya gazetelere makaleler vermek gibi cazip tekliflerle bile ilgilenmeyen Makal, tek arzusunun köyü aydınlatmaya devam etmek olduğunu söyledi. Kendisi, “Bizim Köy”ü tamamlayacak aynı şekilde notlardan bir cildi daha bu mevsime yetiştirmek kararındadır. Cebindeki defteri, yazacağı konuların notlarıyla doluydu. ‘Bütün mesele, çalışmak için vakit bulmaktan ibaret.’ diyordu.

³² Oksal, S. (1950). “Köyü Tanımıyoruz”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

³³ Özalp, İ. (01. 06. 1950). “Bizim Köy’ün Yankıları”. *Varlık*, 359, 15.

Mahmut Makal'ın kitabını Varlık Yayınevinde imzalayacağını ilan ettiğimiz gün, kendisini sevenler, imzasını alabilmek için zaman zaman sıraya girmek zorunda kaldılar. Diyebiliriz ki, Türk aydınları şimdiye kadar hiçbir sanatkârına bu derecede geniş bir alaka göstermemiştir. Resimleri gazetelerde çıktıktan sonra İstanbul sokaklarında attığı her adımda tanınıyor ve derhal etrafında bir meraklı kalabalığı birikiyordu.

Bu münasebetle bir noktaya daha temas etmek zorunda kaldığımız için üzülüyoruz. Bazı dergilerde Mahmut Makal'ın kitabı karşılığında ne aldığını şüpheyle soranlar oldu. Şurasını söyleyelim ki, “Bizim Köy” için Makal'ın aldığı telif hakkı, kitabın boyu ve baskı sayısı nispetleri içinde şimdiye kadar memleketimizde ödenmiş en yüksek telif hakkıdır ve kitabın gördüğü rağbet devam ettikçe daha da alacaktır.

“Bizim Köy” dolayısıyla okuyucularımızdan her gün yeni yeni yazılar alıyoruz. Bütün Varlık'ı bu işe tahsis etsek gelen yazıların yarısını dahi çıkarmak mümkün olamayacağından gösterilen alakaya en candan teşekkürlerimizi sunarken yazı sahiplerinin bizi mazur göreceklerini umuyoruz.”³⁴

Bu yazı, döneminde Mahmut Makal'a ve Bizim Köy'e gösterilen ilgi hakkında bir ipucu vermektedir ve bu ilgiyi kanıtlar niteliktedir.

Fakat kamuoyunun tamamı Mahmut Makal'ın bir dahi, Bizim Köy'ün ise bir deha ürünü olduğunu düşünmemektedir. Eserde Mahmut Makal'ın gerçekleri tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermesi ve savunduğu fikirler, kimi kesim tarafından desteklendiği ölçüde kimi kesim tarafından da yerilir ve eserin art niyetli kurgulandığı düşünülür. Yazılı ve sözlü olarak Mahmut Makal'a ve eserine çeşitli tepkiler gösterilir. Mehmet Bayrak bu durumu şöyle ifade eder:

“Makal, 1948'den itibaren gerçekçi ve gözlemci bir tutumla yazmaya ve Varlık'ta yayımlamaya başladığı köy mektup ve notlarını Ocak 1950'de Bizim Köy'de

³⁴ Varlık. (1 Temmuz 1950). “Mahmut Makal”. Ayın Olayları, *Varlık*, 360, 1.

toplayınca bazı çevrelerin büyük tepkisiyle karşılaşır. Kitap büyük bir yankı yapar ve birer ay aralığıyla aynı yıl içinde dört basım yapar.”³⁵

Mahmut Makal, Bizim Köy’ün kısa zamanda yaptığı bu pek çok baskısının ardından tutuklanır. Sebep kitabın “zararlı fikirler yaydığı iddiası”dır. Kısa sürede serbest bırakılır fakat bu onun meslek ve yazın hayatı boyunca birçok zorluk yaşamasına ve bunlarla mücadele etmek zorunda kalmasına neden olur.

Akşam gazetesi, olaydan şöyle bahseder: “Gazetemizde, muhtelif fırsatlarda yüksek vasıflarından bahsettiğimiz “Bizim Köy” isimli orijinal eserin 19 yaşındaki müellifi Bay Mahmut Makal, zararlı fikirler yaydığı iddiasıyla tevkif edilmişti. Türk adaleti böyle bir hâle razı olmamış, Mahmut Makal’ı beraat ve tahliye ettirmiş.”³⁶

Bu olay kamuoyunda yine bir bomba etkisi yaratır ve özellikle Mahmut Makal’ı destekleyen ve Bizim Köy’ün özellikle edebî ve sosyal alanda bir çığır açtığını düşünen aydınlar tarafından gazete ve dergiler başta olmak üzere çeşitli yerlerde eleştirilir. Yine Varlık dergisi tarafından, bu yazıların en dikkate değer olanları “İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri” başlıklı köşede yayımlanır.

Ahmet Emin Yalman, Vatan’daki “Meziyet Düşmanlığı” yazısında şöyle der: “Mahmut Makal hadisesi, meziyet düşmanlığının muhitte yaşayan şekline çok canlı bir misaldir. ... Fakat gencin gördüğü takdirler derhal kıskançlık hisleri uyandırıyor, bundan başka mevcut acı vaziyeti olduğu gibi aksettirmesi de muhitte hatta yüksek derecede idare adamları arasında bile bir ayıbı ortaya atmak diye telakki olunuyor. El üstünde taşımaya layık olan bu kıymetli istidadı boğmak için harekete geçiliyor.”³⁷

Dönemin Akşam gazetesinde Vâ-Nû takma ismiyle yazılar kaleme alan Vela Nurettin ise Mahmut Makal’a ve Bizim Köy’e verdiği desteği birçok kez dile getirmiş ve bu olaylardan sonra da getirmeye devam etmiştir:

³⁵ Bayrak, Mehmet. (2000). *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*. Ankara: Öz-Ge Yayınları, 329.

³⁶ Akşam. (1950). “Dikkatler”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

³⁷ Yalman, a.g.m., 1950. 12.

“Sanki Mahmut Makal hapisane kaçkıdır. Sanki asıl olan onu yakalayıp deliğe tıkmaktır. Bileklerine kelepçe vurmak, ses borusuna tıkaç tıkamaktır. Sanki o bir şer vasıtasıdır. Eserinden dolayı mükâfat değil, ceza görmesini normal sayıyoruz. Çünkü? Çünkü...

Bunu izah için birçok “çünkü”ler bulunabilir. Fakat en hakiki “çünkü” kendi fikrimizi “mahzı hikmet” sayışımız, başkalarının fikrine tahammül edemeyişimizdir. Basmakalıp telkinlerle, dimağlarımız, seri hâlindeki fabrika eşyasına döndürülmüştür. Bizimkilere benzemeyen düşüncelerle karşılaşınca irkiliyoruz. O intiba ve düşüncelerin sahiplerini hapisanede yahut mezarda görmeksizin güya rahatlamıyoruz... Yeni ve orijinal eser yazmak, ancak cemiyette mevcut olmayan fikir ve tahassüsleri dünyaya getirmekle kabildir. Her yeniyi böyle boğacak olursak, memlekette ne fikir ne sanat beklemeye hakkımız vardır.”³⁸

“Genç müellifin eseri üzerine sade ben kaç yazı yazdım. Başkaları da o kadar çok yazdılar ki, neredeyse bir kütüphane teşkil edecek. Muhtelif fırsatlarla kendimizi ileride de zapt edemeyeceğimiz, yazacağımız aşikârdır. Bütün ahkâmı bu kitaptan çıkarmamak için aynı mahiyette eserlerin çoğalmasını bekleyelim.

Allah müelliflerini hapse girmekten korusun!”³⁹

Sadece içeriği zikredilen yazılar Vala Nurettin’in durum karşısında nasıl içerlediğini ve durumu nasıl içselleştirdiğini bize anlatmaya yeterli olacaktır. Bu da Mahmut Makal’ın Bizim Köy’üyle gerçek anlamda edebî ve sosyal alan başta olmak üzere yeni, etkili ve farklı bir eser yazarak toplum için kanayan bir yaraya parmak bastığını, edebiyat içinse Türk edebiyatında o zamana kadarki hiçbir dönemde bu şekilde işlenmemiş köyü ve köylüyü bütün realitesiyle ortaya koyup kendinden sonra yazılacak birçok esere ilham kaynağı olduğunu açık bir şekilde bize ispatlar.

Son Posta’da yazan Selim Rağıp Emeç bu konuda:

“Zamanın berrak ve doğru fikir yollarından vatandaşı alıkoymak ve sırf goygoycu iştihsalarını besleyecek her şeye inanmaya meyyal bir kütlenin mevcut bulunmakta

³⁸ Nurettin, V. (1950). “Müsamaha Düşmanlığı”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

³⁹ Nurettin, V. (1950). “Köye Alâka”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

berdevam olması için onu hurafevi yollara sevk etmekte ısrar edenlerin de Mahmut Makal'a hayır dua etmeyeceği aşikârdır. Fakat bir adam bazı şeyler söyledi diye düşarı takip olursa bir daha hiç kimse Mahmut Makal'ın mevkiine düşmek istemez. Mahmut Makal bir düşman da olsa sözünü dinlemek lazımdır. Bizi teşhir için söylediklerinden ve gösterdiklerinden sakınmak için bundan daha iyi bir yol olamaz. İyilikler ancak hakikatlerin bilinmesiyle meydana getirilebilir. Malumatsızlıktan ise ancak karanlık, cehalet ve ufunet doğar. Kanaatimce “Bizim Köy”ün muharriri, bir vehmin kurbanı olmak üzeredir.”⁴⁰ der.

Birkaç önemli örneğini verdiğimiz Mahmut Makal'ın tutuklanma olayı dolayısıyla yazılan, özellikle Bizim Köy'ü savunma, tutuklanma olayını ise eleştirme amaçlı bu yazılara; Mahmut Makal'ın ilk köy yazılarını yazdığı, Bizim Köy'ü yazması ve yayımlaması için onu destekleyen, her konuda ondan yardımını esirgemeyen Varlık dergisinden de destek gelir.

Varlık dergisi yazısında şöyle der:

“Bizim Köy'ü yazmakla bütün memleket aydınlarının gözbebeği hâline gelen Mahmut Makal, eseri dolayısıyla mahallinde uyandırdığı düşmanlıkların kurbanı oldu ve artık moda hâline geldiği için kimsenin kolay kolay inanmadığı bir ithama uğradı. Bu satırları yazdığımız sırada bu maceranın sonunun nasıl geleceğini bilmiyoruz ama bize yapılan sayısız müracaatlardan bu hadisenin memleket ölçüsünde bir teessür yarattığına şüphe yoktur. Bu teessürün kuvvetli akislerine basınımızda da rastladık.

...

Şahsına reva görülen muamele ne olursa olsun, Mahmut Makal'ın kitabı artık ölmez eserlerimiz arasında yer almıştır. Ve kıymeti gün geçtikçe daha da çok anlaşılacak şekilde takdir edilecektir.”⁴¹

Orhan Veli Kanık'ın da Yaprak dergisinde yayımladığı “Mahmut Makal'ın Yurt Sevgisi” adlı kısa yazısında bu tutuklama olayına tepki gösterdiği ve “Bizim Köy'ü yazan

⁴⁰ Emeç, S. R. (1950). “Garaz Yok”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

⁴¹ Varlık. (01 Mayıs 1950). “Fikre Saygı”. *Varlık*, 358, 2.

bir insandan bu memlekete kötülük geleceğine inanamayız.”⁴² diyerek Mahmut Makal’a destek verdiğiine şahit olunur.

Bir de bazen bile isteye bazen de kulaktan dolma birtakım yanlış bilgilerle bazı basın organlarında olay ile ilgili yazılara da rastlamak mümkündür. Örneğin bunlardan bir tanesi Yeni Sabah’ta yayımlanır:

“İşin hakikati büsbütün başkadır.

Bu delikanlı adliyece tevkif edilmiş, tam bu sırada eser intişar eylemiş. Herkes delikanlının tevkifini bu kitabı yazdığına hamlederek: ‘Acaba kitapta tevkifi icap ettiren ne var?’ diye merak edip satın almışlardır.

Eğer delikanlı tevkif edilmemiş olsaydı bu kitap da bir müddet vitrinde güneş banyosu yaptıktan sonra diğer kardeşlerinin yanına gider, ondan sonra da işportalara intikal eylerdi.”⁴³

Bu yazıya Varlık bir notla cevap verir ve yazının müellifini kast ederek “O da pekâlâ bilir ki kitabı Mahmut Makal tevkif edildikten sonra çıkmamıştır. Tevkif hadisesi duyulduğu zaman “Bizim Köy”ün ikinci baskısı yarılanmış ve hakkında gazete ve dergilerde en az elli yazı çıkmış bulunuyordu.”⁴⁴ der. Üstelik kitabın yabancı kamuoyunda algılanışına dair bir de örnek verip yabancıları kadirşinas olarak nitelendirir:

“Aslen köylü olan genç köy öğretmeni Mahmut Makal’ın Bizim Köy adlı kitabı, köyün ve köylünün içinde yaşadığı cehalet, sefalet ve pisliğin ilk hakiki muhasebesi olması dolayısıyla muazzam bir hadise yaratmış ve yeni bir içtimai şuurun uyanmasına sebep olmuştur.”⁴⁵

Mehmet Bayrak; Bizim Köy’e verilen tepkilerin nedenini, eserin takındığı gerçekçi tavırla ilişkilendirir:

⁴² Kanık, O. V. (15. 03. 1950). “Makal’ın Yurt Sevgisi”. *Yaprak*.

⁴³ Ulunay. (1950). “Öyle Değilmiş”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

⁴⁴ Varlık. (1950). “Varlığın Notu”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12.

⁴⁵ Suizberger, C. L. (1950). “Varlığın Notu”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Haziran, 359, 12

“Egemen çevrelerin tepkisine yol açan esas şey, köyün acı gerçekleri ve korkunç yanlarıyla verilmiş olmasıdır. Köyü tüm gerçekleriyle olduğu gibi vermiştir. Zaten Makal’ın yaptığı yenilik ve Makal’daki gerçekçilik buradan geliyor. Gerçeği tüm çıplaklığıyla ilk kez vermiş olmasından. Yani onun sergiledikleri yeni şeyler değil, sergilemesi yenidir.”⁴⁶

Bizim Köy 1975 senesinde Türk Dil Kurumu ödülüne layık görülür.

⁴⁶ Bayrak, a.g.e., 2000, 329.

3. BİZİM KÖY'E YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

3.1. Olumlu Eleştiriler

Erol Çankaya, Mahmut Makal'ı “Daha 1940 sonlarında kimi enstitülü köy öğretmenlerinin edebiyat alanında belirmeye başladığı görülüyor. Bunların en göze çarpanı Mahmut Makal'dır.”⁴⁷ diye nitelendirirken Kemal Ateş ise Mahmut Makal ile ilgili şöyle bir değerlendirme yapar:

“Önce tek tük şiirle işe başlayan bu yazarlar arasında sonra “köy notları” diye de adlandırılan ürünler ağırlık kazanacaktır. Mahmut Makal'ın Bizim Köy'ü (1950) bu türün ilk kitabıdır. 18 yaşındaki bir köy öğretmenin kaleminden çıkan bu kitap, yalın anlatımı ve o güne kadar edebiyata yansımamış acı köy gerçekleriyle büyük yankı uyandırır.”⁴⁸

Ahmet Kabaklı'nın Bizim Köy ile ilgili yorumu “ülkeyi o zaman çok etkilemiş, köy gerçeklerini korkunç acılarla dile getirmiş önemli bir eser”⁴⁹ olduğudur.

Mahmut Makal Anadolu'nun bir köyünde doğup büyür. Köy Enstitülerinin birinde eğitim görerek köyüne tekrar fakat genç bir köy öğretmeni olarak dönen Mahmut Makal'ın önce yazdığı köy notları (Bir Köy Öğretmeninin Notları), sonra da bu notların benzerlerini yazarak bir araya getirip yayımladığı Bizim Köy adlı kitabı kamuoyunda büyük yankı uyandırmış, kısa sürede birçok baskısı yapılmış, beğeneni olduğu kadar beğenmeyi de ortaya çıkmış hatta kitap sakıncalı bulunduğu anda Makal'ın tutuklanarak bir süre cezaevinde kalmasına bile yol açmıştır.

Hâl böyle iken, toplumsal olarak bu kadar yankı uyandıran bu notların edebiyat dünyasında da bir aksi elbette olacaktır. Mahmut Makal notlarını tamamen gerçek kısa hikâyeler olarak tanımlar. Fakat eserin gerçekliğine gölge düşeceği düşüncesi nedeniyle bu yazıların “köy notları” şeklinde adlandırılmasında karar kılar.

⁴⁷ Çankaya, a.g.m., 2011, 10.

⁴⁸ Ateş, K. (1994). Köy Edebiyatı. *Thema Larousse/Tematik Ansiklopedi* içinde. İstanbul:Miliet, 6, 97.

⁴⁹ Kabaklı, A. (1997). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı, 5, 461.

Bu kadar ilgiye mazhar olan ve yankı uyandıran bu köy gerçekleri edebiyat âlemini de yakından ilgilendirerek üzerine birçok yazının kaleme alınmasına, çoğu olumlu pek çok eleştirinin yapılmasına, üzerinde edebî tartışmaların cereyan etmesine ve hatta Türk edebiyatında yeni bir edebî dönemin, bir edebî anlayışın ortaya çıkmasına önayak olacaktır.

Erol Çankaya bu anlayışın kitabın adıyla anıldığını söyler:

“Makal’ın ilk örneğini ortaya koyduğu kitabın adına izafeten bu akıma sonradan “Bizim Köy Edebiyatı” da denecektir...”⁵⁰ Böylece edebiyatımızda yeni bir dönem başlamaktadır.

Esere yapılan çoğu olumlu eleştiriler ağırlıkta tanınmış edebiyatçılar tarafından, bazen edebiyat eleştirmenleri veya nitelikli okurlar bazen de eseri okuyup içindekileri fazlasıyla dikkate değer bularak beğenen okuyucular tarafından yapılmıştır. Kimi eserin ele aldığı konuyu, konuyu ele alış biçimini çok beğenmiş kimi üslubunu, dili kullanım biçimini ön plana çıkarmayı tercih etmiştir. Fakat hepsinin bulunduğu ve üzerinde ısrarla durduğu nokta Türk edebiyatında söylenmeyi büyük bir açıklıkla dile getiren, yapılmayanı kendinden emin bir şekilde ve samimiyetle yapan “milat” eserlerden biri olduğudur.

Bu eleştiriler, döneminde ve daha sonra çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda farklı türdeki yazılar aracılığıyla yayımlanır.

Bizim Köy yayımlandıktan bir süre sonra yeni bir anlayış başlar hatta bu anlayışa “Bizim Köy Edebiyatı” adı verilir. Olumlu eleştiriler yani beğeni ve destekler bununla alakalı olur.

Kendisi de bir Köy Enstitülü olan ve daha sonra adı “Köy Edebiyatı” akımının içinde zikredilen yazar Dursun Akçam bu konuda şöyle der:

“Uzun yıllar köyün yolu olmadığından dönemeci de yoktu. Karabibik, Küçükpaşa ... ile belki bir keçi yolu açılmak istenmiştir. Daha sonra Sabahattin Ali’nin, Orhan Kemal’in, Yaban romanı ile Yakup Kadri’nin bu keçi yolunu genişletmek için saygı

⁵⁰ Çankaya, a.g.m, 2011, 11.

değer emekleri olmuştur. Ancak bu çalışmalar köyün dışından olan kişilerin çalışma alanları içinde bir ek program olarak kalmış, yol genişletilememiştir.

Köyün yolunu açacak asıl kaynak, insan potansiyeli, köyün içinde yatmaktaydı. Bu nedenle Mahmut Makal'ın Bizim Köy'ü köyden kente yolu açan ilk dozer olmuştur. 1950'den sonra siyasal iktidarın el değiştirmesinin yanı sıra Türk edebiyatı da el değiştiriyordu. 1950 öncesi kuşağının iki üç çilekeş yazarı ile Anadolu köylerinden yetişen yeni yazarlar kuşağı bütünleşerek toplumcu Türk edebiyatının saltanatını Anadolu topraklarında kurmuşlardır.”^{51 52}

Mehmet Seyda Çeliker ise bu konudaki fikirlerini şöyle ifade eder:

“Bizde birbirinden gitgide ayrılan ayrı gelişmeler, deyim ayrıntıları gösteren iki çeşit sanat türünün, beğeni ölçülerimizde yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Bunlardan ilki -isterseniz başlıcası diyelim- kendine konu olarak “köy”ü seçen edebiyat. Yakınlarda da söylenip belirtildi ya, “Yaban”la başlayan bu akım “Kağnı”lar, “Kuyucaklı Yusuf”larla gelişti. Mahmut Makal’la ulaşacağı yere ulaştı. Silkelenmiş ağaç “Köy Enstitüleri” ile dibi eşelenmiş toprak ilk ürününü vermiştir. O ürüne, çoğumuz azıcık şaşkın, azıcık da kaygılanarak baktık. Yapıtı bir şehir çocuğu yazsaydı, etkileri o kerte önemli, yaygın olur muydu bilinmez? Şartlar kendi adamını yetiştirince, bu bize, küçük yaşta keman, piyano çalan “harika çocuk” sanısı verdi. Mahmut Makal’la köyü günün başlıca konusu oldu. Yazarı büyük şehirlere çağrıldı, gezdirildi, gösterildi, vapurlara bildirildi. Dümeni tutarken resimleri çekildi. O da saf saf gördüklerine karşı tansılığını belirtti.”⁵³

Mehmet Seyda Çeliker, Makal’ı ve “Bizim Köy”ünü överken bir taraftan dönemin kamuoyunda uyandırdığı etkiye de değinmeden edememiş ve bize bununla ilgili birkaç öznel ve nesnel gözlemine aktarmıştır.

49 Özellikle daha sonraları 1950’li yıllarda ortaya çıkan “Bizim Köy” edebiyatının da sık altını çizdiği bürokrasi- halk çatışması en olgun biçimiyle Sabahattin Ali’nin yapıtlarında görülür.

⁵² Bayrak, M. (1972). “Köy Edebiyatı Üzerine Dursun Akçam ile [Bir Konuşma]”. *Varlık*(39), 799, 11.

⁵³ Çeliker, M. S. (1962). “Köy Edebiyatı – Şehir Edebiyatı”. *Sanat Dünyası*, 143, 10.

“1960 yılına gelinceye kadar çeşitli türlerdeki denemelerle bir hazırlık dönemi geçiren köy edebiyatı, kendisini karakterize eden ilk örneğini Bizim Köy(1950)’le verir.”⁵⁴ tespitiyle Ramazan Kaplan da öne sürülen bu düşünceleri doğrular.

Adnan Binyazar ise Bizim Köy’ün temelinde toplumsal bir eleştiri olduğunu ve gerçekçi Türk yazınının eylemci işleve geçişinde etkili olduğunu savunur:

“Mahmut Makal, gerçekçi Türk yazınının duygusal yaklaşımdan eylemci işleve geçişinde etkili olmuş yazarlardandır. Yalnızca yaşadıklarını olduğu gibi yazdığı sanılıyor. Oysa, Makal’ın önemi “yaşadıklarını olduğu gibi” yazmasından gelmiyor. Ayrıca yazdıklarının temelinde vurucu, toplumsal bir eleştiri vardır. Bu gücüyle Makal, ozanlara, romancılara, öykücülere öncü olmuştur. Gerçekçi Türk yazınında kıvılcım sıçratanlardan biridir. Bu yönden, özellikle Bizim Köy’ün yurttan ve yurt dışında böylesine yaygınlaşmasını bir rastlantı saymamak gerekir.”⁵⁵

En çok da köyü, tüm gerçekliğiyle, bozmadan, değiştirmeden, çekinmeden gözler önüne sermesi hayretle karşılanır. Ve çok büyük övgülere layık görülür. Edebiyatçılar ve edebiyatseverler bu durumun üzerinde sarahatle, büyük bir coşku ve hayranlıkla dururlar:

Şevket Sanak:

“Mahmut Makal’ın “Bir Köy Öğretmeninin Notları”nı Varlık’ta çıktıkça, bir tekini bile kaçırmadan, büyük bir dikkatle takip ettim... Seri yazılar içinde bu derece merak ve alaka ile okunanları nadirdir sanırım. “Bizim Köy”ü aynı alaka ve merakla, diyebilirim ki, bir solukta okudum. Çekinmeden söyleyeceğim, yalnız Varlık Yayınları arasında değil, Cumhuriyetten beri yayımlanmış bütün kitaplarımız arasında bu derece ehemmiyetli, çerçevesi bu derece memleketi kaplayan eserler bulmak kolay iş değildir sanırım.

Mahmut Makal ne yapmış? Gayet basit bir iş. Etrafına bakmış. Etrafında kaynaşan hayata ve insanlara, insan kalbinin bütün sevgisiyle gözlerini çevirmiş; kendi hayatını ve duyduklarını da ilave ederek, hiçbir sanat gayesi gütmeyen, gördüklerini olduğu gibi anlatmış. Diyeceksiniz ki bunu yapanlar aramızda az mıdır? Evet

⁵⁴ Kaplan, Ramazan. (1997) *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*. Ankara: Akçağ Yayınları, 134.

⁵⁵ Binyazar, a.g.m., 1978, 429.

çoktur ama görülmesi lazım geleni bu derece kuvvetli görececek bir müşahede kudreti herkeste bulunmaz. Üstelik de bu kitabın yazarı, Orta Anadolu'nun, aydınlarımızın ancak uzaktan uğrayıp resmini alacak kadar görebildikleri yazılmamış, anlatılmamış, anlaşılmamış yoksul köyünü ele almış."⁵⁶ der ve Makal'ın üslubunun samimi ve son derece açık olduğunu, sanat gayesi gütmeyeceğini bir kez daha yineler:

“Mahmut Makal bir mucize yaratmış, bir tek köyü, hiçbir iddiaya, ıslahat projesine yer vermeden sadece olduğu gibi anlatmakla köy davamızı gözlerimizin önünde, hiçbir ilim eserinin yapamayacağı bir kudretle canlandırmıştır.”⁵⁷

Nadir Nadi de yine Mahmut Makal'ın, Bizim Köy'ündeki çarpıcı konuyu aktaracak üslubu ne kadar isabetli seçtiğinden bahsederek “Türk köyünün çıplak gerçeğini, bu derece keskin, gölgesiz, süslü ve özentili cümlelerden uzak fakat yine de içli bir üslupla önümüze seren bir başka kitap okuduğumu hatırlamıyorum.”⁵⁸ diye yorum yapar.

Bu konuda yine Köy enstitüsü mezunu, kendi köyüne dönerek bir süre öğretmenlik yapan Mahmut Makal ile aynı diyebileceğimiz sebeplerle bir süre cezaevinde tutuklu bulunan “Bizim Köy Edebiyatı” akımının ünlü ve önemli temsilcilerinden Fakir Baykurt'un sarf ettiği sözler dikkate değerdir:

“Sen, bunları duyarak; içine ruhunu, görüşünü ve anlayışını koyarak yazabilmişsin. Senin başarın burada. Kitabın, Ortaçağ hayat düzeninden ve yönetim sisteminden ayrılıp çağımız uygarlığının gerektirdiği şeylere kavuşmak için girişilen savaşın bir destanı olarak kalacak.”⁵⁹

Bu sözler Fakir Baykurt'un Bizim Köy'ün edebî ve toplum gerçeklerini tüm çıplaklığıyla gözler önüne serbilme kuvvetine ve her iki konuda da çığır açan yönüne ne kadar kuvvetle inandığını gözler önüne sermektedir. Bunda Fakir Baykurt'un Mahmut Makal'ı kendine fazlasıyla yakın hissetmesinin, onun yaşantısını kendisinin de birebir tecrübe etmesinin de rolü vardır. Keza bu sözleri sarf ettiği sıralarda Fakir Baykurt da kendi köyünde öğretmenlik yapmaktadır. Bu bakımdan düşünceleri Bizim Köy'ün ne

⁵⁶ Sanak, Ş. (01. 03. 1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, 356, 13.

⁵⁷ Sanak, a.g.m., 1950, 13.

⁵⁸ Nadi, N. (01. 03. 1950). “Bizim Köy”. *Varlık*, 356, 13.

⁵⁹ Baykurt, Fakir. (1950). “Bizim Köy'den Makal'a Mektup”. *Varlık*, Nisan, 357, 7.

kadar doğru ve bir o kadar farklı, belki o güne kadar dillendirilmeye cesaret edilememiş bir noktaya parmak bastığı konusunda bizi aydınlatmaktadır.

Falih Rıfki Atay'ın konuyla ilgili fikirleri ise şu şekildedir:

“Bu kitabı yazan öğretmene ben içimden bir minnet hissi duymaktayım. Kitabı okuyan hiçbir milliyetçi ve inkılapçı Türk, vicdan azabından değil de gönül üzüntüsünden birkaç gece kurtulamaz. Bu kitap bir milliyetçi ve inkılapçı Türk'e, onu okutmamak ve unutturmak değil, bütün atılışlarımızla, irademizin bütün gücü ile bu geriliği, bu yoksulluğu ve bu kimsesizliği ortadan kaldırmak aşkını verir.

Bilakis, Ziraat Enstitüsünün, Tıp Fakültesinin, Yüksek Mühendis Mektebinin ve üniversite kollarının hepsinde öğretmenin bu kitabını okuturdum. Bu kitap üzerine tezler hazırlatırdım. Türkiye'nin dörtte üç nüfusu köydedir. Bu dörtte üç nüfusun ağır bir nispeti bu kitapta yazıldığı ve anlatıldığı gibidir.”⁶⁰

Falih Rıfki Atay, Mahmut Makal'ın bu kitapta tamamiyle gerçek konulara değindiğini ifade etmekle birlikte bir de öneri getirir. Bu da kitabın, Bizim Köy'ün eğitim alanında da kullanılması ve üzerinde çeşitli çalışmaların ortaya konmasıdır. Bu fikir kitabın yazarının da bir eğitimci olduğu ve burada yazılanlar dikkatle irdelendiğinde köydeki aksaklıklara ve köylünün çeşitli alanlardaki problemlerine çözüm önerileri getirilebileceği hatta somut uygulamalara geçilebileceği düşünülürse dikkate değerdir.

Cihat Baban aydın kesimin bildiği, tanıdığı “köy”ün “Bizim Köy”den farklı olduğunu dile getirir. Eserin üslubu hakkında da birtakım yorumlarda bulunur:

“Mahmut Makal yazısına sübjektif bir mahiyet vermekten çekinmiş... Kitabın kıymeti orada... İnce teferruatı da gösteren bir fotoğraf sadakatiyle mesela köy katibinin mahiyetini bize bilmediğimiz cephelerden anlatıyor... Yalnız o kadar değil... Davanın dış manzarası ile iç manzarasını maharetle ortaya koyuyor. Ve bize gösteriyor ki, yaralara parmak basmak için, biz, mütemadiyen hakikati görmekten kaçınmışız, mütemadiyen köyü kendi dert ve ıstırapları içinde bırakmış,

⁶⁰ Atay, F. R., (1950). “O Köy”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

büyük bir hodkâmlık ile aynı vatan üzerinde birbiriyle gayri kabili hulûl iki cemiyet hayatı yaratmışız.”⁶¹

Orhan Veli Kanık:

“Ebubekir Hazım Bey’in Meşrutiyet yıllarında çıkmış Küçük Paşa adlı bir kitabı vardır. Niğde bölgesindeki köylerin hâlini anlatır. Anlatılan hâl de Bizim Köy’de anlatılandan farklı değildir. Yani Mahmut Makal’ın gördüğü iş, böylece, o köylerin yüzyıllardır değişmeyen kaderini bir de bugünkü nesillere göstermek olmuş.”⁶² der.

Böylece Küçük Paşa ile Bizim Köy arasında iki benzerlik göze çarpar. Bunların birisi her iki hikâyenin de Niğde sınırları içerisinde geçmesidir. Bu açıkça görülen ortaklıktır. Diğeri ise çarpıcı bir tespittir. Bu sebeple Falih Rıfkı Atay’ın yukarıda bahsi edilen önerisi tekrar o senelerin dikkate değer bir düşüncesidir denebilir.

Hasan Âli Ediz de “En Mühim İş” adını verdiği yazısında:

“Türk münevverinin önünde duran en mühim iş, Türk köyünü tanıtmaktı.

Köylerimizi, köylerimizin hakiki durumunu, resmi raporlardan değil, fakat sayılarının artmasını temenni ettiğimiz bu gibi kitaplardan ve müşahedelerden öğrendiğimiz gün, köylerimizin kalkınmasına doğru ilk adımımızı atmış olacağız!”⁶³ diyerek dolaylı da olsa bu fikri destekler görünmektedir.

Nihat Erim de bu gibi gerçekçi bir bakış açısıyla vücuda getirilmiş “Bizim Köy” ve benzeri eserlerin ışığında, bu eserleri inceleyip hâlihazırda anlatılan aksaklıklara ve eksikliklere çareler bularak, kalkınma ülküsünün gerçekleştirebileceği üzerinde durur:

“Köy okulu öğretmeni Mahmut Makal’ın “Bizim Köy” adlı kitabını okumuştum. Kitap hakikaten faydalıdır. Çünkü bilhassa Orta Doğu Anadolu’da onun tarif ettiği şekilde köylerimiz vardır. Bunu kimden gizleyeceğiz? Yüzyılların biriken geriliğini 15- 20 senede silmek mucizesini gösterememek bu nesil için bir kabahat sayılmaz.

⁶¹ Baban, C. (1950). “Bizim Köy”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

⁶² Kanık, Orhan Veli. (15. 03. 1950). “Bizim Köy’le Küçük Paşa”. *Yaprak*.

⁶³ Ediz, H. A. (1950). “En Mühim İş”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

Bu türlü yazılardan ibret alarak köyü kalkındırmak, ileriye götürmek hususundaki azmimizi sağlamlaştırmalıyız. Ben şahsen bu kitaptan çok istifade ettim ve bunu yazan öğretmene karşı iyi duygular beslemekteyim.”⁶⁴

Mahmut Makal’ın bu “kalkınma” düşüncesini eserine nasıl “özlü” bir üslupla nakşederek, okuyucunun dimağına ulaştırdığına İhsan Ada şöyle değiniyor:

“Bizim Köy nasıl bir kitaptır ki mühim oluyor? Bu kitapta neler anlatılıyor? Köy öğretmeni Mahmut Makal ‘Köy nasıl kalkınabilir?’, ‘Köylerimiz kalkınmalıdır.’ Gibi iddialı sözler değil, hatta işittiğini, hissettiğini ve hayal ettiğini de değil yalnız ve yalnız gördüğünü yazıyor. Süslü, dolambaçlı cümleler ve tasvirler yapmadan Mahmut Makal yaman bir müşahadeci. Gördüklerini aynaya aksettirmiş, fotoğrafını almış, yazı ile nakşetmiş ve kitabına sığdırıp gözümüzün önüne sermiş.”⁶⁵

Ercüment Ekrem Talu:

“Köylerimizin çoğunlukla içinde bulunduğu acı şartlar ilk defa Mahmut Makal tarafından teşrih ediliyor. Bu kitabı okurken yüreğimize birdenbire ağrı dolduğunu hissediyoruz.

Cumhuriyetimizin yirmi altıncı yılında “köylü efendimiz”in bu mu hâli diye kendi kendimize soruyoruz.

Bizim Köy’ün daha birkaç baskısı yapılarak herkes tarafından dikkat ve ibretle okunmasını istiyorum.”⁶⁶ diye yazar.

Aydının gerçek köy ve köylüden haberdar olmama meselesine Ercüment Ekrem Talu’dan sonra Nazım Kurumuşoğlu şu sözlerle destek verir: “Mahmut Makal! On sekiz yaşında bir köy çocuğu, sen; okumuşluk ve münevverlik yaftası altındaki hakiki vasıfları cehalet olanlara öyle bir ders verdin ki!”⁶⁷

⁶⁴ Erim N. (1950). “Bir Şahadet”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

⁶⁵ Ada, İ. (1950). “Köylerimize Açılan Pencere”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

⁶⁶ Talu E. E. (1950). “Bizim Köy”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

⁶⁷ Kurumuşoğlu N. (1950). “Ders”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

Ceyhun Atuf Kansu ise şöyle der: “Mahmut Makal, uyandırılmak istenen Bizim Köy’le uyutulmak istenen Bizim Köy arasındaki temel çelişkiyi; Türkiye’deki tarihsel, toplumsal çatışmayı en güzel belirleyen simgedir.”⁶⁸

Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de köy gerçeği konusunu çarpıcı bir şekilde ele almasından ne kadar etkilendiğini Muzaffer Hacıhasanoğlu şöyle ifade eder:

“Bizim Köy’ü bağdaşması mümkün görünmeyen iki hissin tesiri altında bitirdim. Her satırında içim titredi, kalbim kan ağladı, ıstırap duydum; gene her satırında hakikatin bu kadar kolay bir şekilde dile getirilmesine hayran oldum. Makal bu kitabınla neslimizin zaferini kazanmış oldun. Köyün hakikatinden bahseden bu eser “Hayal Şehir” gibi mükâfat kazanmayabilir fakat okuması, yazması, anlama isteği olanların zihinlerini kazanacağı muhakkaktır.”⁶⁹

Muzaffer Hacıhasanoğlu, bu yazısında Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de kullandığı üsluba da değinerek eserin akıcı, sürükleyici ve özlü bir anlatıma sahip olduğunu, anlatmak istediği her şeyi okuyucuyu yormadan, onlara anlaşılır bir şekilde ilettiğini ve yine de çok etkileyici olduğunu dile getirir.

Eserle aynı adlı yazısında Samet Ağaoğlu şöyle bir yorum yapar:

“Genç bir köy öğretmeni “Bizim Köy” isimli küçük bir kitap çıkardı. Bu kitapta bilhassa Orta Anadolu köy halkının hayatından hakiki sahneler cidden çok sanatkârane bir şekilde gösterilmiş bulunuyor. Eser bu itibarla manzaranın tespitinde hemen hemen eşsiz bir muvaffakiyete eren kitaplar arasında yer alacaktır.”⁷⁰

Samet Ağaoğlu, Mahmut Makal’ın köyü sanatkârane bir üslupla ele aldığını ifade eder. Bu düşüncenin sebebi notların küçük hikâyeler olarak kurgulanması olabilir.

Yine aynı yazıda eserin başka bir tarafı üzerinde de durur:

⁶⁸ Gündoğdu, C. (2015). “Mahmut Makal Üstüne”. Yalçın, G., Albayrak, S., Küçükayıkçı, A.(Editörler). *Köy Enstitülerinde Doğan Edebiyat*. Türkiye. Kaveg Yayınları, 167.

⁶⁹ Hacıhasanoğlu, M. (1950). “Makal’a Mektuplar: Bizim Köy”. *Varlık*, Nisan, 357, 7.

⁷⁰ Ağaoğlu, a.g.m., 1950, 7.

“Mahmut Makal’ın eseri bir başka bakımdan da üzerinde durmaya değer:

Edebiyatımızda yeni bir merhale belki de bu küçük eserle başlayacaktır. Bu hakiki, her türlü mübalağa ve şahsi telakkilerle mahiyeti değişmemiş bir realizmin hâkim olduğu edebiyat merhalesidir. Mahmut Makal bize Anadolu’daki insanı dış görünüşü itibariyle anlatmaya muvaffak oldu. Şimdi bu insanın iç âlemine girebiliriz. Şimdiye kadar bu âleme giremeyişimizin tek sebebi kalıbın iyi anlatılamamış olmasıdır. Mahmut Makal bu kapıyı açmış bulunuyor. Bazı münekkitler; “Bizim Köy”deki insanın iptidailiğini garipsiyorlar. Hâlbuki Mahmut Makal’ın anlattığı insan hiç de iptidai değildir. Dikkat edilince bütün esere hâkim olan ruh, iktisadi şartların ıstıraplarını idrak etmiş bir insanın ruhudur. Köylü ne köyünden ne kendi hayat şartından memnundur. Nasıl olur da bu kadar şikâyet eden insana iptidai denilebilir. İptidailik değişmemek, iyiye ve refaha karşı arzu ve hasret duymamak hâlidir. “Bizim Köy” ise bu arzu ve hasret içinde çırpınan insanlarla doludur.”⁷¹

Böylece edebiyatımızda bir aşama kat edildiğini, eserin realist edebiyatın hakkının teslim edileceği bir edebî anlayışa öncü olduğunu savunur.

“Bir ay önce, Niğde vilayeti köylerinden şimdiye kadar işitilmedik bir ses yükseldi. Işıklı şehirlerimizin süsü olan aydınlar ve âlimler bu kuvvetli sese şöyle bir kulak verdiler. Heyecan, hayret, şaşkınlık, öfke, takdir aldı yürüdü. Bu ses İvriz Köy Enstitüsü mezunlarından, Niğde vilayeti köylerinden birinde öğretmenlik eden gencin, Mahmut Makal’ın Bizim Köy’ünden yükseliyordu. ‘Bizim Köy dediğin nedir, nicedir, ne hâldedir?’ diye sorarsan ve eğer yüreğinde Atatürk inkılabının ateşi yanıyorsa, uydurma edebiyatın dışındaki gerçek köyü ve Anadolu’yu tanımak istersen hemen kitapçıya koş, bir tane bizim Köy al, çekil bir köşeye yutkuna yutkuna oku. Okuyup bitirdikten sonra da aynaya bakmayı unutma!”⁷²

Suat Taşer’in kaleme aldığı “Bir Ses” isimli bu yazı ve “uydurma edebiyatın dışındaki gerçek köy ve de Anadolu” ifadesi Ağaoğlu’nun “realist edebiyat” düşüncesini destekler niteliktedir.

⁷¹ Ağaoğlu, a.g.m., 1950, 7.

⁷² Taşer, S. (1950). “Bir Ses”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Mayıs, 358, 13.

Melih Cevdet Anday'a göre eseri önceki “köylü edebiyatları”ndan bir bıçak gibi ayıran fark işte bu “tam anlamıyla gerçekler” üzerine inşa edilen bir yapısı ve realizmin hakkını veren bir bakış açısıyla yazılmasıdır: “Bizim Köy bende bir köylü romanı etkisi bıraktı. Konusu, kişileri, olayları, kavgası, meselesi... hepsi tamam. Şimdi bile yani kitabı bir hamlede okuyup bitirdikten günler sonra, o köyle yaşıyor gibiyim.”⁷³

Bununla birlikte bu gelişmenin olumlu olduğunu düşünüp kendisine iyimserlik aşıladığından bahseder:

“Mamıdefendi'nin macerası, köylüler, köy odası, toprak hep işte bizde, şimdiye kadar okuduğumuz köylü edebiyatlarından hiçbirine benzemeyen bir kitap. Bunun ötekilerden ayrılığı nereden geliyor? Çünkü onu bir köylü aydın, Türkiye'mizin şimdiye kadar tanımadığı yeni bir aydın kişi yazmış. Bence işin en önemli yanı bu.”⁷⁴

Melih Cevdet Anday, Bizim Köy'ün yeni bir aydın tipi, bir “köylü aydın” yarattığını savunur. Eser toplumun zihnindeki aydın kalıbının sorgulanmasını ve genişletilmesini sağlayacaktır:

“İnsan hani karamsarlığa ha düştü ha düşecek, derken bir de bakıyorsunuz bir Mahmut Makal çıkıyor, bir köy öğretmeni, büyük şehirlere uğramamış, köyünden kalkmış Köy Enstitüsüne gitmiş, Enstitüyü bitirince hadi gene köye. Şimdi orada güle ağlaya, çarpışa çarpışa girmiş savaşın içine. Bir yol da gördüklerimi, duyduklarımı, başıma gelenleri yazayım, şu köylüleri canım; konu komşuyu anlatayım demiş. Gün gün not etmiş. Okurken sevinçten ağlayacağı geliyor adamın. Utanıyor bir gün önceki karamsarlığından. Tazenin, yeninin, doğrunun, iyinin ortadan hiç kalkmayacağını; eskiye, kokmuşa, eğriye, kötüye pabuç bırakmayacağını düşünüyor. Bu belki de daha yirmi yaşına yeni girmiş köylü çocuğu Makal, böyle derinlemesine görmeyi nereden öğrenmiş? Gördüklerini böyle ustaca eleyip derlemek gücünü nasıl edinmiş? Şehirli aydınlarımızdan çoğunun, bir hafta katlanmaya zorlandıkları takdirde kendilerini öldürmeye kalkışacakları, öylesine kahredici bir yaşatışın içinde bu satırları yazarken o şaşılacak

⁷³ Anday, M. Cevdet. (01. 04. 1950). “Bizim Köy'e Dair”. *Yaprak*.

⁷⁴ Anday, a.g.m., 1950.

gülümsemeyi, o tatlı, belli belirsiz eğlenmeyi, bütün kitabın korkunç gerçekliği, acılığı, üzüntüsü içinde hiç eksik olmayan o içten neşeyi nasıl tutturabilmiş?

Evet, insan Bizim Köy gibi bir kitap yazarsa canlanır, güçlenir. Çünkü yazı; çatı çatmak, yapı kurmak, temel kazmak gibi bir iş olduğu zaman, ancak o zaman insanı o yaman iş sevinci ile doldurur. Bizim hâlâ, “salt güzellik”, “deyiş” peşinde koşanlarımız için ne parlak bir ders. Mahmut Makal’ın kitabını okuyanlar, “Ne güzel yazmış!” diyorlar. Evet, güzelin anlatılandan çıktığımı, gerçek üzerine kurulduğunu anlamış da ondan.”⁷⁵

Süreyya Ağaoğlu da Vatan’daki Bizim Köy konulu yazısında:

“Pearl Buck’u okurken ‘Ne yazık, bizde de birkaç muharrirden başka, bu şekilde dertleri ortaya koyacak bir kimse, okumuş bir köy delikanlısı çıkmayacak mı?’ diyordum. Mahmut Makal’ın bu kitabı bana, bizde de köylü çocuğunun hiç çekinmeden kendi ifadesiyle dertlerini ne kadar acı olursa olsun meydana koyabileceğini gösterdi.”⁷⁶ der.

Yine bu “köylü aydın tipi”nin herkesin aşına olduğu, alışlagelen şehirli aydın tipinden –her ne kadar şartları arasında büyük bir uçurum da olsa- kültür birikimi açısından bir eksikliğin olmadığını ise Sabahattin Eyuboğlu şöyle dile getirir:

“Mahmut Makal’ın rahat edebiyata rahatça vardığını sananlar aldanır. Zamanımızda edebiyatın böylesine ancak ekmek gibi alın teriyle kazanılmış ve tadına varılmış bir kültürle varılabiliyor. Mahmut Makal’ın düşüncesi iş ve gerçek kadar kitaplarla da yoğrulmuş. Ama kitaplar, birçok yazarımızda olduğu gibi, gerçeğin önüne perde çekecek yerde, mevcut perdeleri kaldırmaya yaramıştır. İşte; akıyla, karasıyla, zehiri balıyla Bizim Köy. Okuyun bakalım bizim demeye diliniz varacak mı?”⁷⁷

Oktay Rıfat Horozcu da eserin kuvvet menşeinin, gerçek olanı doğru bir şekilde anlatması olduğunu savunur:

⁷⁵ Anday, a.g.m., 1950.

⁷⁶ Ağaoğlu, Süreyya. (1950). “İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri”. *Varlık*, Haziran, 359, 12.

⁷⁷ Eyuboğlu, S. (1950). “Bizim Köy”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

“Ya Mahmut Makal köyünü bize doğru dürüst anlatacak yerde; evlere şenlik, güzel bir eser vermeye özenseydi, yandığımız gündü. Birimiz okuyamazdık o kitabı.”⁷⁸ dedikten sonra da eserin bu kadar güzel bulunup edebiyatçılar, edebiyatseverler ve diğer okuyucular tarafından ilgi odağı olmasının Mahmut Makal’ın bir davaya, köy davasına hizmet etmek amacıyla yazmasından kaynaklandığını ileri sürer:

“Bizim Köy büyük bir ilgi topladı. Aman ne güzel; ne bulunmaz kitap diyenler, uykusu kaçanlar, ağlayanlar tümen tümen. Ben de çok sevdim bu kitabı, elimden kolay kolay bırakamadım. Neden biliyor musunuz Makal’ın kitabı bunca güzel? Güzel bir kitap yazmaya özenmemiş de ondan. Mahmut Makal’ın bütün isteği bize köyünü anlatmak. İçinde bir dert var Makal’ın güzellikten başka. Köy Enstitüsünde okumuş. Türk köylerinden hiç olmazsa birini kalkındırabileceğine, bu savaşta bir iş görebileceğine inanmış, bakmış ki köyün kalkınmasına bir sürü engel, ağalar, softalar, kara kuvvet, bilgisizlik, yoksulluk... Bize tutmuş bu savaşı yana yakıla anlatıyor.

...

Mahmut Makal güzel bir kitap yazmaya değil, bildiğini anlatmaya, köy davasına hizmet etmeye çalışmış.”⁷⁹

Ayrıca Oktay Rıfat Horozcu, kitapta ön plana çıkan üslup güzelliğinin de ele alınan konudan, konunun gerçek olması ve bir amaca hizmet etme gayesi gütmemesinden kaynaklandığını ifade eder:

“Kitapta bölümlerin birbiriyle anlaşmasından, uyuşmasından doğan bir ahenk, bir ölçü göze çarpıyor. Ama Mahmut Makal bu ahenge, bu ölçüye güzeli ararken değil gerçeği ararken ulaşmış.”⁸⁰

Prof. Vehbi Eralp “Bizim Köy” adlı yazısında:

⁷⁸ Horozcu, O. R. (01. 03. 1950). “Bizim Köy”. *Yaprak*.

⁷⁹ Horozcu, a.g.m., 1950.

⁸⁰ Horozcu, a.g.m., 1950.

“Onun Varlık’ta çıkan “Bir Köy Öğretmeninin Notları” başlıklı yazılarını zevkle okuyordum; kitabının tesiri büsbütün başka, daha derin ve kuvvetli oldu. O, eserinde içinde yaşadığı çevreyi görmesini ve anlatmasını bilmiştir. Tesirinin büyüklüğü de her şeyden önce buradan geliyor. Bütün ömrünü köylerde geçiren, iki kasabadan başka şehir görmeyen, eline geçirebildiği pek az kitaptan başkasını okumak imkânını bulamayan bu genç, birçoklarını kışkandıracak kadar değerli bir eser vermiş bulunuyor.”⁸¹ diye söyler.

Böylece Oktay Rıfat Horozcu’nun Bizim Köy’ün üslubundaki sağlamlığın ele aldığı konuyla alakalı olduğu fikrine bir de Mahmut Makal’ın içinde yaşadığı çevreyi görmesini ve anlatmasını bilmekteki ustalığını da eklemiş, eserin kuvvetli tesirini bu kaideye bağlamıştır.

Vâlâ Nurettin’in Akşam gazetesinde yayımladığı “Safa Geldin Mamıdefendi” başlıklı yazısı da bu görüşlere destek verir niteliktedir:

“Meşhur Remarque⁸², “Garp Cephesine Sükûnet Var”⁸³ isimli eserinde muazzam bir harbi anlatmış. Mahmut Makal, hareketsiz, hadisesiz mini mini bir köy içinde o harp kadar feci, o harp kadar harikulade bir hayat kavgasını -Anadolu köylüsünün maişetle pençeleşmesini- hiç değilse bizler için aynı enteresanlıkla anlatıyor. Pearl Buck yabancı bir menşedenmiş; Çin’i görüp vatani gibi tanımış, dünyaya tarif etmiş. Mahmut Makal da kendi vatanını -kendi menşei olan Türk Köyünü- anlatılması o kadar müşkül olan bu “basit”i sehl-i mümteni hâlinde anlatıyor.”⁸⁴

Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de kullandığı açık, kolay anlaşılır, doğal fakat bir o kadar özlü ve hem insani hem de vicdani sorumluluğu yüksek olan bu “müşkül basit”i Vâlâ Nurettin en mükemmel şekilde “sehl-i mümteni” olarak ifade eder.

Mehmet Ali Bilgetekin’in esere yaklaşımı farklı olur. O asıl Milli Edebiyat’ın bu eserde vücut bulduğunu savunur:

⁸¹ Eralp, V. (1950). “Bizim Köy”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

⁸² Erich Maria Remarque, 1931 yılında Nobel Edebiyat ve Nobel Barış Ödülü’ne aday gösterilen Alman yazardır. Savaş karşıtlığıyla tanınır.

⁸³ Erich Maria Remarque tarafından yazılan, Birinci Dünya Savaşı’na katılan bir grup askerin hikâyesinin 19 yaşındaki bir genç tarafından anlatıldığı, savaş karşıtı bir eserdir. “Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok” ismiyle bilinir.

⁸⁴ Nurettin, V. (1950). “Safa Geldin Mamıdefendi”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, Nisan, 357, 14.

“Bizim Köy, okuduğum binden fazla cildin en cana yakını, en doğrusu ve beni en çok saran, sarsanı olmuştur. Milli roman, milli edebiyat arayanlar okusunlar da görsünler, kitap dediğin işte böyle olur.”⁸⁵

Mehmet Ali Bilgetekin’in bu fikri savunmasındaki temel ölçütün Milli Edebiyat Dönemi’ndeki şair ve yazarların, eserlerinde gitmedikleri, görmedikleri, uzaktaki köyü, köyün nezdinde Anadolu’yu kaleme alarak, olduğundan çok farklı; kendi hayal dünyalarında doğup, büyüüp gelişen, olandan çok olmasını istedikleri hâliyle okuyucuya yani topluma aktarıp, benimsetmeleri olması kuvvetle muhtemeldir. Gerçekler ise ilk defa ve berrak bir şekilde “Bizim Köy”de anlatılmaktadır. Bu nedenle asıl milli, millete ait olduğu savunulması gereken ismiyle müsemma “Bizim Köy”dür.

Sabahattin Eyuboğlu Mahmut Makal’a yöneltilen birkaç eleştiriden bahseder. Bu eleştiri, Makal’ın köyünü anlatırken çok acımasız bir tavır takındığı yönündedir. Sabahattin Eyuboğlu ise bu tavrın, acımasızlık duygusundan değil, gerçekte olanı değiştirmeden olduğu gibi aktarma endişesinden ileri geldiğini savunur:

“Dünyada ve bizde yeni edebiyatı kötöleyenler; onun duygusuz, kaba, maddi, kırıcı olduğunu ileri sürüyorlar. Bizde de “Bizim Köy” hakkında bu yıl çıkan tenkitler bu bakımdan manalıdır. Mahmut Makal’ın köyüne hatta anasına, babasına acımadığını söyleyenler bile oldu. Hâlbuki Makal, merhamet edebiyatından bile büsbütün kurtulmuş değildi. Sadece merhametin ucuzuna, sahtesine düşmemekle kalıyor bir de ne kendini ne de başkalarını aldatmak niyetinde olmadığı için, dertlerini gerçekten benimsediği insanları güzelleştirmiyordu.”⁸⁶

Fakir Baykurt, eserin beğendiği ve zikredilen farklı bir üslup özelliğinden bahis açar ve kitabın son kısmındaki masal anlatısı ve güldürü unsurları hakkında fikrini açıklar:

“Kitabının son taraflarına doğru: ‘Söylemesi hoştur ya, gel bir de şu masala kulak ver; neler olmuş, neler... İster bir çare bulup güldür, ister yine yüreğini tıka da öldür. Masal derler bunun adına, kanlı yaşlar karışmıştır tadına... Var dinle gayri: Bir köy öğretmeni varmış...’ diyerek bunlara bir masal çeşnişi vermek istemişsin. Haksız da değilsin yani. Günümüz insanlarını; hepimizi ilgilendiren, yaşamımızla

⁸⁵ Bilgetekin, M. Ali. (01. 05. 1950). “Bizim Köy İçin”. *Varlık*, 358, 15.

⁸⁶ Eyuboğlu, S. (01. 06. 1950). “Merhamet Edebiyatı”. *Yaprak*.

bağlaşık, böylesi bir mesele üzerinde düşündürmek için türlü çarelere başvuracaksın. Masal diyeceksin, güldüreceksin. ‘Bir köy öğretmeni varmış’ diyeceksin... Doğru. Yakup Kadri, Yaban’da köy realitesine azıcık dokunacak oldu da, kıyametler koptu ‘Türk köyüne iftira etti’ diye... Derler kardeşim... Bu katı gerçekler bazı kimselere biraz sertçe gelir, yutamazlar... Ondan sonra da başlarlar dananın altında buzağı aramaya... Ne olsa derler. Dilin kemiği mi var? Hepsini söylerler. Bernard Shaw demişkine: ‘İnsanların sizi asmamaları için ara sıra güldürün.’”⁸⁷

Fakir Baykurt’un bu sözlerinden; Sabahattin Eyüboğlu’nun Bizim Köy’e yöneltilen, bahsettiği tenkitleri o zamandan sezdiği çıkartılabilir. Bu tenkitlerin köy gerçeklerini anlatıp anlatmama olgusuna yöneltilceğini de o zamandan öngörür. Bu eleştirileri de kendisinin tenkit ettiği görülür.

Yine bir üslup özelliği üzerinde duran kişi M. Agâh Önen’dir. M. Agah Önen, yazısında Bizim Köy’ü Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Toprak Ana”sı ile birlikte değerlendirir ve şöyle der:

“Bizim burada dokunacağımız nokta bu yeni edebiyattaki ortak ve temel fikir meselesidir. Bu fikir meselesinde, yine Varlık Yayınlarından olan Bizim Köy adlı eserin de Toprak Ana’yla aynı noktadan ışık saldıklarını yakın bir gözlemlerle anlamak kabildir. Hemen hemen birbiri ardınca yayımlanmış olan bu iki eser ve dergilerde şu birkaç yıldır pek çok rastlanan şiir ve yazılar Anadolu’muzun büyük kaderi üzerinde şefkatli ve yürekten gelen düşüncelerin ve duyuların aynı öze bağlı, içten türküsünü söylüyorlar.”⁸⁸

“O güne dek ele alınmamış pek çok sorunla, pek çok köylü insanı edebiyat gündemine getirilmişti. Daha önceki romantik ve dışarıdan yaklaşımın yerini, içerden gözlem almıştı.”⁸⁹ diyerek Bizim Köy’ün içerik ve üslup özelliklerine bir ekleme de Mehmet Bayrak yapar.

⁸⁷ Baykurt, a.g.m., 1950, 8.

⁸⁸ Önen, M. Agâh. (01. 06. 1950). “Bizim Köy ve Fakir Baykurt’a Dair”. *Varlık*, 359, 14.

⁸⁹ Bayrak, a.g.e, 2000, 65.

Alemdar Yalçın da Mahmut Makal'ın köyünü tıpkı öğretici bir metin yazar gibi ve çok yönlü olarak anlatmaya çalıştığını söyler ve Bizim Köy'deki çok yönlülüğü sağlayan unsurları sıralar:

“Makal, İç Anadolu Bölgesi'nden bir köyün hayatını, röportaj çıplaklığı ile ve çok yönlü olarak anlatmaya çalışır. Yazar, romanını beş temel unsur üzerine kurmuştur. Bunlardan birincisi, ekonomik sıkıntılar; ikincisi, ilkel malzeme kullanma; üçüncüsü, toprak meselesi; dördüncüsü, yeni teknolojilere yabancılaşma; beşincisi ise sosyal yardımlaşma ve kooperatifleşmedir.”⁹⁰

Bizim Köy, Mahmut Makal ve bu eser ile yazarının nezdinde tüm Köy Enstitülü öğretmenler için yorum yapan Melih Cevdet Anday:

“Şimdi Mahmut Makal'lar kafalarında gelecek günlerin parlaklığı, gönüllerinde bir yaratma; aşkı ama tek başlarına ama kimsesiz, çoğu zaman da yardımsız kendi yollarına düşmüşler, savaşıyorlar. Daha çok haberler alacağız onlardan. Yurdumuzun gerçek yüzünü, işin içinde oldukları için bize yetki ile gösterecekler. Kendi içlerine kapanmış aydınlarımızı uyandıracaklar.”⁹¹ der ve onlara olan desteğini ve güvenini bir kez daha yineler.

3.2. Olumsuz Eleştiriler

Mahmut Makal'ın yazmış olduğu Bizim Köy isimli köy notlarının beğeneni ve bununla beraber yücelteni olduğu gibi beğenmeyip yereni de olmuştur. Bu olumsuz eleştiriler çeşitli şekillerde kendini gösterir. Kimi beğenir fakat bazı taraflarını uygun bulmaz, kimi ise eseri hiç beğenmez. Hatta eleştirinin dozunu kaçırınlar bile olacaktır. Bu eleştiriler o denli bir hâl alacaktır ki artık Mahmut Makal'ın eserinden ziyade şahsına yönelik suçlamalara girişilir. Bu suçlamaların sonucunda Mahmut Makal tutuklanır, bir süre sonra da serbest bırakılır.

⁹⁰ Yalçın, a.g.e., 2005, 87.

⁹¹ Anday, a.g.m., 1950.

Edebî yönden incelendiğinde eleştirilerin yine üslup ve konu etrafında şekillendiği görülür.

Samet Ağaoğlu, Mahmut Makal'ın Bizim Köy'de köy halkının ruh meselelerine vakıf olamamasını eleştirir. Bunu Makal'ın yaşının küçük olmasına ve tecrübesizliğine atfeder:

“Genç köy öğretmenin köy halkının ruh meselelerine nüfuz edememiş olmasını, aynı köyde aynı insanların derin insani ihtiras ve ıstıraplarını aksettirememiş bulunmasını tabii addediyoruz. Zira Mahmut Makal, insan ruhunun derinliğine girebilecek yaşa ve tecrübeye henüz erişememiştir.”⁹²

Samet Ağaoğlu, Bizim Köy'ün üslubuyla ilgili de bir eleştiri getirir:

“Bir hususu genç müellife hatırlatmak isterim. Temiz ve çekici lisanını birtakım yapmacıklarla bozmaktadır. Failleri cümlelerin sonuna getirmek gibi ancak ara sıra kullanıldığı zaman bir üslup değişikliği sayılabilecek bazı oyunları o kadar çok ve laubali bir tarzda karşımıza çıkarıyor ki insan bu oyunları lisanımıza sokmuş olan o muhterem hocalara haklı bir iğbirar duyuyor. Bir zamanlar Sait Faik de kendisini bu dalgaya kaptırmıştı. Çok şükür hem dalgadan hem de unutulmak tehlikesinden kurtuldu.”⁹³

Tıpkı Samet Ağaoğlu gibi Alemdar Yalçın da Mahmut Makal'ın Bizim Köy'de köylüyü insani duygulardan arındırılmış, sadece dış gözlem yoluyla ele almasını eleştirir:

“Makal, bu çalışmasında görev yaptığı Anadolu köyleri ile ilgili gözlemlerini sosyolojik bir rapor anlatımında sunmuştur. Romanda, kendisi ve yaptığı gözlemlerden başka insan adeta yok gibidir. Onun çalışmasında sevgiler, öfkeler, aşklar, bunalımlar ve çatışmalar hep silik bir geri fon gibi yer alır. Oysa romanın çekirdeğini insan oluşturmaktadır. Bu insanın elbette kendisinden dışa doğru açılan bir genişleme süreci içinde kompleks ilişkileri yer alır.”⁹⁴

⁹² Ağaoğlu, a.g.m., 1950, 7.

⁹³ Ağaoğlu, a.g.m., 1950, 7.

⁹⁴ Yalçın, a.g.e., 2005, 87.

Alemdar Yalçın, Bizim Köy'ün dil ve üslup özellikleri hakkında da birtakım çıkarımlarda bulunur ve yine eserin temelde yazılma sebebinin, bir fikri ortaya koyup kanıtlamak olmasından dolayı dış gözlem yoluyla tek yönlü olarak ele alındığını savunur:

“Yazar, köylüyü konuştururken yöre ağzını başarılı bir biçimde kullanarak taklit eder; ancak konuşmaların hemen tamamı kendi istediği sonuca ulaşmak içindir. Romanda köyün geçmişine, bütün bu gelişmelerin sebep ve sonuçlarına hemen hiç temas edilmez ve (bu da) köyün önceden düşünüldüğü gibi bulunduğunu kanıtlamaya yönelik gibidir.”⁹⁵

Alemdar Yalçın, eserin hedef kitlesinin kentli aydın olduğunu, Mahmut Makal'ın da bu aydınlara köy hayatı hakkında bilgi vermeyi amaçladığını; bundan dolayı eserini onların anlayacağı bir dille kaleme aldığını söyler. Bunun da eserin akışına ve edebî kuvvetine zarar verdiğini belirtir:

“Romanın hedef kitlesi kentte olan aydındır. Dil de onun anlayacağı tanımlamalar ve örneklemelelere sahiptir.”⁹⁶

...

“Kitabın diline dikkat edildiği zaman görülecektir ki köy hayatı hakkında kentlilere bir bilgi verme amacını gütmektedir. Yazar bunu bir mektup dili olarak kullanmıştır. Oysa gerçekçi roman, gözlemleri olduğu gibi canlandırmaya bağlıdır. Yazar yalnızca gördüğü olaylara dayalı olarak bir tandır yakma işini bize başlangıcından sonuna kadar ... baştan sona gördüğü gibi canlandırarak anlatmış olsaydı çok önemli bir antropolojik malzeme bırakmış olacaktı. Fakat baştan sona anlatımının tümünde bir yorum yapma ve anlatma kaygısı, gösterme ve canlandırma kaygısının önüne geçmektedir.”⁹⁷

Yine Alemdar Yalçın; Mahmut Makal'ın yaptığı dış gözlemin, “düşünceyi ortaya koyup kanıtlamak” amacına hizmet etmek adına okuyucuya olduğu gibi aktarıldığını, sadece eserin son bölümünde sanatsal bir dil kullanıldığını da ekler:

⁹⁵ Yalçın, a.g.e., 2005, 90.

⁹⁶ Yalçın, a.g.e., 2005, 88.

⁹⁷ Yalçın, a.g.e., 2005, 89.

“Roman, baştan sona bir ilkokul öğretmenin gözlemleri olarak sürer gider. Öğretmenin anlattıkları çıplak bir gözlem sonuçları gibidir. Yalnız romanın son bölümünde yazar “Masal Gibi” başlığı altında köyün aydından ne kadar uzak bir kavram olduğunu anlatmak için masal dilinin, tekerlemeli ve şiirsel anlatımını kullanır.”⁹⁸

Tematik Ansiklopedi’de “Başlangıçta bu yazarlar çok ilgi gördü; çünkü diliyle, yaşamıyla köyü içinden gözlemlemişlerdi. Hatta bir ara edebiyatta gerçekçilik demek nerdeyse sadece köyü anlatmak olarak anlaşıldı. Ne var ki giderek aynı konuların aynı kahramanların birbirine yakın biçimsel özelliklerle anlatıldığı yolunda eleştiriler başladı.”⁹⁹ denir. Bu da Ağaoğlu’nun başlangıçta Bizim Köy için getirdiği “ruh meselelerine nüfuz edememe” eleştirisinin ne kadar yerinde bir tespit olduğunu ispat eder. Çünkü Bizim Köy bir edebiyat anlayışı başlatır. Bu anlayışa katılmayı seçen kişiler de eserlerinde büyük oranda Bizim Köy’ü örnek alır. Verilen eserlerin Bizim Köy’e ve birbirine benzemesi dikkat çeker ve eleştirilir.

Fethi Naci ele alınan kişiler için “içleri bazuka namluları gibi dümdüz, ne yivleri var, ne setleri”¹⁰⁰ der. Bu da yine kişilerin gözlemlenirken sadece dış görünüşleriyle, tek boyutlu olarak ele alındığı; ruh durumlarına ve çözümlemelerine gidilmediği düşüncesini desteklemektedir.

Mehmet Bayrak yine “Fethi Naci, Suut Kemal Yetkin gibiler köy romanı karşısında “biçim”e sarılmışlar. Fethi Naci’ye göre bir ilerleme kaydedilmemiş bu alanda.”¹⁰¹ diyerek Fethi Naci’nin yaptığı diğer bir eleştiriye de dile getirir. Demek ki Fethi Naci kişilerin tasarlanışının yanında üslubu da zayıf bulur.

Bu durumu Fakir Baykurt da “bireyi biraz savsakladık” diye aynı anlamda bir özeleştiriyi dile getirir.¹⁰²

Alemdar Yalçın, Bizim Köy’de gerçeği anlatmak adına bireyin kendisi, çevresi ve yaşadığı yer ile olan ilişkilerinin arka plana atılmasına şöyle değinir:

⁹⁸ Yalçın, a.g.e., 2005, 88.

⁹⁹ Ateş, a.g.m., 1994, 98.

¹⁰⁰ Ateş, a.g.m., 1994, 98.

¹⁰¹ Bayrak, a.g.e., 2000, 333.

¹⁰² Ateş, a.g.m., 1994, 98.

“Kuşkusuz 1950’li yıllarda yazarın bir Türk köyü için yaptığı tespitlerin hemen tamamı doğrudur ve gerçektir. Ancak yalnızca gerçekleri yazmak, roman sanatı için yeterli değildir. Bu gerçeğin içindeki insan unsuru ile birlikte derinlemesine kendi kişilik ve kimlikleri ile detaylandırılması gerekmektedir. İleride de söyleyeceğimiz gibi köy yaşayışının sade yapısının içinde ilişkilerin daha detaylı ve daha karmaşık olduğu bu karmaşık yapı içinde sevinçler, heyecanlar, beklentiler ve çatışmaların tek düze değil çok yönlü olarak bulunduğunu inkâr edemeyiz.

...

İçinde insan ve onun duygularının derinlemesine yansımaları olmayan bir çevre, elbette kuru ve düz bir rapor dili oluşturmaktan kurtulamaz. Makal’ın gözlemlerinin eğer olaylar canlandırılarak ve örneklenerek verilmesi mümkün olsaydı hiç kuşkusuz Türk köyünün gelişimi ile ilgili olarak yüzlerce sayfadan oluşacak zengin bir sanat ve edebiyat eseri ortaya çıkacaktı.”¹⁰³

Bizim Köy’de gerçekleri görüldüğü gibi ve bütün çıplaklığıyla yazan Mahmut Makal’a, bu sebepten övgünün yanında yergi de layık görülmüştür. Bunlardan bir tanesini Fakir Baykurt:

“İlhan Tarus derler bir hikâyeci var, sen de bilirsin onu. Yaman yazar değil mi? Ben söyleyişine çok imrenirim... Onunla gezip dolaşırken bir ara sözü köy üzerine döktük. İlhan Tarus bana, senin notlardan haberim olmadığını sanarak ‘bir işkembe gibi köyün içini dışına çeviriyor, çok keskin yazıyor çok!..’ diyordu.”¹⁰⁴ diye naklede.

Tarus’un rahatsızlığı, ele alınan konunun ve ele alınış biçiminin dönem şartları itibariyle toplumsal, edebî ve siyasi açıdan çok yeni ve fazla iddialı oluşunun, ileride Mahmut Makal açısından yol açacağı durumlar ve olaylar olabilir.

Ahmet Kabaklı da yazılan bu notların(köy notları) ve diğer “Bizim Köy” edebiyatına müdahil eserlerin “yarım yamalak” bir idealizmin sonucu olarak ortaya çıktığını savunur:

¹⁰³ Yalçın, a.g.e., 2005, 90.

¹⁰⁴ Baykurt, a.g.m., 1950, 7.

“Köy Enstitülerinin yüksek kısımlarında okuyan gençler, genellikle köy kökenli oldukları için oradaki eksiklerin düzeltilmesi ve yaraların onarılması için çok kez abartılı şeyler yazmışlardır. Kimi bilgiye, kimi hayale, kimi öğretilere ve yarım yamalak bellenişmiş ideolojilere dayalı çareleri, hemen roman veya hikâye şeklinde anlatmaya ve telkine koyulmuşlardır.”¹⁰⁵

Yine Kâşif Enginkara isimli bir eleştirmen de Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de ana çizgileriyle tasvir ettiği köyün gerçeği yansıtmadığını, hayal gücünün bir ürünü olduğunu iddia eder:

“İki kasabadan başka şehir bilmeyen bir kimse, büyük şehirler hakkında nasıl fikir edinir? Fikir edinir. Şöyle ki: kitaplar, gazeteler yani her türlü neşir vasıtalarından... Heyhât!.. Bütün neşir vasıtalarından yalnız beş on kitap okumuş. Demek ki hayal mahsulü. Keşke hayal olsa, hülya mahsulü olan bir kitap demek bu kadar tepki yaratabiliyor.”¹⁰⁶

Kâşif Enginkara, Mahmut Makal’ın köyüyle ilgili bir kitap yazabilmek ve köyüyle alakalı eleştiri yapabilmek için yeterli eğitim ve bilgi birikimine sahip olmadığını savunur. Hatta Kâşif Enginkara: “Çok köy gezdim, balsız köy görmedim.” ve bunun gibi ifadelerle yazısında, Mahmut Makal’ı yalanlamaktadır.¹⁰⁷

Tabii Kâşif Enginkara’nın kaleme aldığı bu eleştiri yazısı ve bu yazıda ileri sürdüğü fikirler Mahmut Makal’ı takdir eden çevrelerce topa tutulmakta gecikmeyecektir. M. H. Komaroğlu, bu yazıyı eleştirmek adına cevaben “Bizim Köy Etrafında” isimli bir yazı yazarak bu yazıyı Varlık dergisinde yayımlar. M. H. Komaroğlu yazısında şöyle der:

“Kâşif Enginkara diye münekkit (!) bir bay çıkmış. Mahmut Makal’ın Bizim Köy’ünü okuyunca celâllenmiş, sarılmış kaleme. Kâşif Bey Türk köylerinde kısa bir müddet olsun yaşadığı gibi köyleri de gezmiş galiba. Gezdim diyor ama ben inanmıyorum. Eğer binlerce, milyonlarca Mahmut Makallardan birinin köyüne şöyle bir “alıcı gözüyle” uğrasaydı, Makal’ın anlattıklarından çok daha acı şeylerle karşılaşır. Sayın yazara burada kitabın methini yapacak değilim. Gerek sanat

¹⁰⁵ Kabaklı, a.g.e., 1997, 461.

¹⁰⁶ Enginkara, K. (20. 05. 1950). “Bizim Köy”. *Kudret*, 838.

¹⁰⁷ Enginkara, a.g.m., 1950, 838.

bakımından gerekse bir “dava kitabı” oluşu bakımından, Bizim Köy’ü ve yazarını, köylerimizi tanıyan her insaf sahibi, çok iyi karşılamıştır.

...

Bizim Köy’deki ambar, un, ekmek gibi mevzulara verip veriştirmeler... Tok açın hâlinden bilmez. Bu hususta da yazara bir şeyler demek beyhudedir. Zira köylünün dertlerinden habersizdir. Mahmut Makal’ın bu hususta yazdıkları yine de çok noksandır. Mahmut Makal İç Anadolu köylülerindedir. O, oraların hâlini anlatıyor. Şimdi onların içindeyim. Ben de Karadeniz köylerindim. Durum, mesela bizim köyde Makal’ın anlattığından hiç de üstün değil.

...

Eğer merak ederse Bay Enginkara şöyle Karadeniz ve İç Anadolu köylerinden birinde bir gececik kalıversin, her şeyi görür. Yoksa okumakla övündüğü kitaplar bu hususta kendisini çok aldatırlar.”¹⁰⁸

“Bizim Köy Edebiyatı”na tepki göstererek her fırsatta yazılarında bu edebî akıma müdahil olan yazar ve eserlerini eleştiren bir diğer edebiyatçı Attila İlhan’dır. “Son On Yılda Edebiyatımızın Gerilediği Kanısında”¹⁰⁹, “Biraz da Roman Yazsalar”¹¹⁰ ve “Bırakın Allah Aşkına!”¹¹¹ başlıklı yazılarında bu konuyu ele alarak köy edebiyatını, Köy Enstitülü sanatçıları, bu fikir etrafında ortaya konan eserleri eleştirir. Hatta Mehmet Bayrak, Attila İlhan’ın “köy ve köylü edebiyatından değil “Bizim Köy Edebiyatı”ndan hoşlanmadığını”¹¹² söyler.

Mehmet Bayrak, “Bırakın Allah Aşkına!” isimli yazısından yola çıkarak Attila İlhan’ın Bizim Köy Edebiyatından ne anladığını ise şöyle ifade eder:

¹⁰⁸ Komaroğlu, M. H. (01. 07. 1950). “Bizim Köy Etrafında”. *Varlık*, 360, 15.

¹⁰⁹ İlhan, A. (30. 06. 1975). “Son On Yılda Edebiyatımızın Gerilediği Kanısında”. *Cumhuriyet*.

¹¹⁰ İlhan, A. (11. 07. 1975). “Biraz da Roman Yazsalar”. *Milliyet Sanat*.

¹¹¹ İlhan, A. (22. 09. 1975). “Bırakın Allah Aşkına!”. *Yeni Ortam*.

¹¹² Bayrak, a.g.e, 2000, 373.

“a) Bu edebiyat, “belirli temalar çevresinde dolaşır.” Temeli, köyü kalkındırarak adamın öğretmen, kalkındırma yönteminin de eğitim olduğudur. Bu edebiyat, “Köy Enstitülerinin, köylünün proterleşmesini önleme amacını gözden kaçırmıştır.”

b) Köy Enstitüleri de, oradan çıkan yazarların çoğu da, ülkenin ve köylünün kalkınmasını bir eğitim yani üstyapı sorunu olarak ele almaktadırlar.

c) Bu yazarlar yıllardır sorunları, konuları hatta köyleri ve tipleri klişe hâline getirmiştir. “Öylesine beylik, öylesine birbirine benzer şeyler yazıyorlar ki birinin imzasını ötekinin kitabına atsanız, kendileri bile ayıramazlar.”

ç) “Kapitalist bir gelişme sürecinin raylarında baş döndürücü bir hızla akıp gittiği hâlde, köy yazarlarının kitaplarında, şaşılacak bir ısrarla, Türkiye’nin 25 yıl önceki yerinde durduğu” öne sürülüyor, vurgulanıyor. “Köylü yığınlarının şehirleşme, ülkenin kapitalistleşme sürecini etlerinde ya duymaz ya duymazlıktan gelirler bu yazarlar.”¹¹³

Attila İlhan, eserlerinde Bizim Köy’ü örnek alan ve Mahmut Makal’ın ayak izini takip eden yazarlara bu sebeplerden serzenişte bulunur. Böylece onun “Bizim Köy” hakkındaki düşüncelerinden de dolaylı da olsa haberdar oluruz.

Attila İlhan’ın bu tepkisini, kendisinin bir kent romancısı olmasına ve köy grubu içerisinde yer alan eserlerin son dönemlerde daha çok rağbet görmesine bağlayanlar olur. Bu konuda Hasan İzzettin Dinamo:

“Evet köy edebiyatının damping yaparcasına bütün Türk edebiyatına egemen oluşu, kimi yazarlarımızı şaşırttığı gibi burjuva edebiyatçıları da yıldırıştır.”¹¹⁴ diyerek düşüncesini dile getirir.

Naci Çelik de getirdiği eleştiride bu ve benzeri eserlerde, köylü olmanın bir imtiyaz olarak kullanıldığını, köyü uyandırma amacının gerçekleştirilemediğini, yeni bir okur kitlesi sağlanamadığını savunur. Bizim Köy’ün yayımlandığı dönemde ve sonraki birkaç

¹¹³ Bayrak, a.g.e, 2000, 373 – 374.

¹¹⁴ Dinamo, H. İ. (23. 09.1975). “İçerdeki Oğul”. *Yeni Ortam*.

yılda, bu düsturla yazılan diğer eserler de dahil olmak üzere şehirli aydınların destekleri sayesinde bu akımın en parlak dönemini yaşadığını da sözlerine ekler.¹¹⁵

Daha sonra yayımlanan eserlerin Bizim Köy'ü yıllarca tekrar ve taklit ettiği düşüncesi; köy gerçeklerine ve köy edebiyatına eski ilginin neden kaybolduğu ve edebiyatçılar ile edebiyatseverlerde meydana gelen bıkkınlık hissini açıklar.

Azra Erhat, özellikle şehirli aydınların yönelttiği eleştirileri şu şekilde ifade eder:

“Köylü dilinden illallahmış, romanda da köylüyü konuşurmak olur muymuş, köylü romancılar cahilmiş, önce dil öğrensinlermiş, dünyanın büyük romancılarını okusunlarmış...”¹¹⁶

Prof. Dr. Mehmet Kaplan ise “Bizim Köy Edebiyatı”na uygun eserleri başarılı bulduğunu fakat bu eserlerin belli bir görüşle yazılarak, köyün bu görüşün gerektirdiklerinin şemasına uygun bir şekilde anlatıldığını söyler.¹¹⁷

Burada örneğini verdiğimiz eleştirilerden çıkarılabilecek en görünür sonuç Bizim Köy'ü destekleyen grupun düşüncelerinin aksi bir istikamette görüş belirtildiğidir. Kimi eserin en çok beğeni toplayan yönü olan yalnızca gerçekleri okurla buluşturmasından rahatsız olurken bazısı üslubun fazlasıyla basite indirildiğini savunur. Kimine göre kişilerin tek boyutlu olması kimi içince eserin fazla rağbet görmesi problem teşkil etmiştir.

¹¹⁵ Çelik, N. (16. 10. 1975). “Anadolu Gerçekçiliği ve Köy Edebiyatı”. *Politika*.

¹¹⁶ Erhat, Azra. (Eylül – 1960). “Işık Tutan Köy Romanı”. *Dost*.

¹¹⁷ Kaplan, Mehmet. (1986). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 180 – 181.

4. ETKİLENEREK YAZILAN YAZILAR VE OLUŞTURULAN ESERLER

Varlık dergisinde “Bir Köy Öğretmeninin Notları” başlığıyla yayımlanmaya başlayan Mahmut Makal’a ait yazılar kısa zamanda büyük ilgiyle karşılanır. Köy notlarını topladığı “Bizim Köy” adlı kitabı ise bu alakayı doruk noktasına çıkarır. Kısa sürede birçok baskısı yapılan eser olumlu ve olumsuz pek çok eleştiriyi de beraberinde getirir.

Bu kadar dikkati celbeden bir eserin toplumda ve özellikle edebiyat dünyasında; döneminde ve kendinden sonraki yıllarda birtakım etkilerinin olması kaçınılmazdır.

1950 yılında yayımlanan Bizim Köy, yeni bir edebiyat anlayışının, farklı bir köy edebiyatı düşüncesinin de temelini atar. Bu anlayış “Bizim Köy Edebiyatı” olarak adlandırılacaktır.

O yıllarda ve sonrasında verilen eserler, tür ayırt edilmeksizin Bizim Köy’e içerik ve üslup bakımından çok benzerlik gösterdiği ve eserlerin yazarları ağırlıkta köy öğretmenleri hatta Köy Enstitülü köy öğretmenleri olduğu için, bu anlayışa böyle bir ad uygun bulunacaktır.

Atilla Özkırmımlı “Edebiyatta Köye Yöneliş” isimli yazısında şöyle der:

“1950’lerde köye yönelik egemen bir tutum olarak görünür. Temelde bir akım sayamayacağımız ama toplumcu gerçekçi çizgide bir çığır görünümü alan bu yöneliş, Köy Enstitülü sanatçılarla köy kökenli ya da köyü yakından tanıyan yazarların birbiri ardına ürün vermeleriyle yaygınlaşmıştır. Mahmut Makal’ın köy notlarını topladığı Bizim Köy’ü, öğrenim yıllarında hemen hepsi şiirle edebiyata giren Köy Enstitülü yazarları benzeri örnekler üretmeye iter.”¹¹⁸

Bizim Köy’ün etkileri önce süreli yayınlarda kendini gösterecektir. Çeşitli dergi ve gazetelerde köy notları formunda yazılar yayımlanacaktır. Bu yazılar içerik ve üslup bakımından Bizim Köy’e çok benzemektedir. Daha sonra ise başka birçok edebî metin türlerinde eserler ortaya konacaktır.

¹¹⁸ Özkırmımlı, A. (1987). Edebiyatta Köye Yöneliş. *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* İçinde (c. 3, ss. 773). İstanbul: Cem.

Konuyla ilgili olarak Mehmet Bayrak bir liste verir:

“Makal’ın Bizim Köy’ü edebiyatımızda “köy notları” çağırında bir “itme” olmuştur. Kısaca sayarsak; yine Makal’ın “Yer Altında Bir Anadolu”su (1969), Fakir Baykurt’un Kaynak, Ufuklar, Yeni Ufuklar ve yön dergilerinde yayımladığı köy notları (1953’ten sonra), Talip Apaydın’ın “Bozkırda Günler”i (1952); Behzat Ay’ın “Köyden Geliyorum”u (1958), “Başkanın Ankara Dönüşü” (1961), “Gündoğusu” (1970); Dursun Akçam’ın “Analar ve Çocuklar”ı (1964), Mehmet Başaran’ın “Çarığımı Yitirdiğim Tarla”sı (1955); Selahattin Şimşek’in “Hakkari Dedikleri” (1960), Mahmut Yağmur’un “Dertler Pazarı” (1957) ve şu an adını hatırlayamadığım yapıtlar bu türden.”¹¹⁹

Mehmet Kaplan’ın ise bu konu hakkında “Köyü kısa sürede tanıma fırsatı bulan veya zaman zaman köyle ilişkileri olan bazı yazarlar, bu yolla edindikleri bazı izlenimleri veya köy hakkında araştırmaya dayanan düşüncelerini yazmışlardır.”¹²⁰ der.

İsmet Özalp de Mahmut Makal tarafından kâğıda dökülen köy notları yayımlanıp, kitap olarak da çıkartıldıktan sonra Varlık dergisinde “Bizim Köy’ün Yankıları” isimli bir yazı kaleme alır. Yazısında Mahmut Makal’a destek verir ve “Altı – yedi yıl kadar önceydi. Bir yaz günü ilçeye oldukça uzak bir köye gitmişim.”¹²¹ diyerek tanık olduklarını olanca çıplaklığıyla anlatmaya çalışır. Anlattığı köyün Kızılcahamam’da Konya ile Ankara arasındaki bir bölgede olduğunu söyler.

İsmet Özalp’in hem Mahmut Makal’a destek vermek hem de görüp birebir yaşadıklarını anlatarak Bizim Köy’de yazılanlara inanmayanlara tanık sıfatıyla anlatılanları ispat etmek amacı taşıdığı görülür:

“Kimisi de inanmıyormuş; ya bilmediğinden ya da işine öyle geldiği için. Kitaptakilerin çoğu mübalağa diyorlarmış. Görmesek biz de inanırdık öylelerine.”¹²²

Bu yazıların bir benzeri de daha sonraki yıllarda bu alanda adını sıkça duyacağımız, “Bizim Köy Edebiyatı”nın ünlü yazarı Fakir Baykurt tarafından yayımlanır.

¹¹⁹ Bayrak, a.g.e., 1978, 488.

¹²⁰ Kaplan, Mehmet. (Temmuz 1967). “Köy Romanı”. *Hisar*.

¹²¹ Özalp, İ. (01. 06. 1950). “Bizim Köy’ün Yankıları”. *Varlık*, 359, 15.

¹²² Özalp, a.g.e., 1950, 15.

Fakir Baykurt Varlık dergisinde yayımladığı yazısında hem öğretmenlik yaptığı, kendi köyünün yakınındaki bir köyde yaşadığı benzer durumlardan bahseder hem de Mahmut Makal'a destek verir:

“Ben de senin gibiyim ve yalnızım. Çalıştığım okul köyün uzağında, bir tepenin poyraz yamacında... Bazı günler, kendi köyümden yanıma anam geliyor ve birkaç gün durup gidiyor.”¹²³

“Bizim Köy'den Makal'a Mektup” diye adlandırdığı bu uzun yazıda birçok yönden Fakir Baykurt ile aynı kaderi paylaştıkları anlaşılmaktadır. Fakir Baykurt da Köy Enstitüsü mezunudur. O da kendi köyüne öğretmenlik yapmak için geri döner. Köyün insan manzaraları ve içinde bulunduğu durum da Mahmut Makal'inkiyle hemen hemen aynıdır. Fakir Baykurt yazıda Bizim Köy'ü överken, Mahmut Makal'a ve esere yöneltilen birtakım eleştirilere de cevap verir:

“Bunu sana Mahmut, bir gerçek olduğu için yazıyorum. Hâlbuki sen, bu gerçekleri çok önceden kavramış bir insansın. Ve bu katı gerçeklerin zaten içindesin...”

Senin yazdıklarım o kadar gerçek, o kadar dokunaklı geldi ki bana Mahmut, hiç sorma!..”¹²⁴

Mehmet Cimi de “Makal'a Selam” isimli kısa yazısında içerik ve üslup bakımından Bizim Köy'den etkilenir. Mahmut Makal'ı ise notlarından ötürü desteklediğini belirtir:

“Mahmutcuğum yine bahar geldi. Çuvalların dibi çoktan göründü. Kepeneğini omuzlayan tuttu Salihli'nin, Nazilli'nin, Aydın'ın yolunu. Şimdi kimi pamuk çapalıyor kimi de demiryolunda amele. Öyle iken yine ayağımız pabuç, başımız örtü görmedi. Okula gidenler gâvur olurlarmış, onun için okulun semtine uğrayanlar da nadir. Öküzler de şaşkın. Ne etsin bilmiyor İbioğlu. İşler yine başından aşkın. Hele biraz bulgurumuz olsun var. Bağ yaprakları yardımcımız da.

¹²³ Baykurt, a.g.m., 1950, 7.

¹²⁴ Baykurt, a.g.m., 1950, 7.

Bir rüzgâr esti “Bizim Köy”den, tahta kaşıkla çullandık başına. Seni hatırlıyorum seni “Bizim Köy”ün aziz kahramanı Kardeşim. Selam bizden de sana.”¹²⁵

Tahsin Yücel de mektup şeklinde bir yazı kaleme alır ve yazısına “Mahmut Makal’a: Bizim Kasaba” adını verir.

Yücel de tıpkı Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de tercih ettiği gibi bir üslup kullandığı yazısında Mahmut Makal’la aynı konu üzerinde durur. Onun anlattığı coğrafya ise bir köy değil kasabadır. Bu kasaba ise Elbistan’dır.

Tahsin Yücel yazısında Elbistan’ın uçsuz bucaksız Türkiye’de, uzakta fakat Mahmut Makal’ın köyüyle üç aşağı beş yukarı aynı sıkıntıları yaşayan bir kasaba olduğunu yazar. Bu yüzden Mahmut Makal’ı kendine çok yakın hissetmiş olmalı ki coğrafyalar farklı olmasına rağmen yaşananlar benzer olduğu için Tahsin Yücel yazısında Mahmut Makal’a “hemşe(h)rim” diye hitap eder:

“Bak hemşerim bak genç şair ne demiş:

‘Türkiye uçsuz bucaksız ağacığım!’

Doğru değil mi? Tıpkı gökyüzü gibi uçsuz bucaksız... Ve köyler, şehirler üstüne serpilmiş birer yıldız... Elin göğünden, yıldızından bize ne hemşerim! Bize bizim göğümüz gerek; onu konuşalım, onunla uğraşalım yeter!

Gel öyleyse hemşerim, gel seninle bizim yıldızların en sönüklerinden birini görelim... Adına “Elbistan” derler. Elbistan! Bu ad insana uzak bir diyar hissini verir. Sahiden de öyle.

...

Sonra hemşerim, bizim de kadınlarımız, çocuklarımız yollarda gübre, tarlalarda başak toplar. Hayat burunlarından fitil fitil gelir. Ama yine de yaşarlar, hayat hep aynı durur hemşerim. Bir sabır taşıdır bizim kasaba...

¹²⁵ Cimi, M. (01. 07. 1950). “Makal’a Selâm”. *Varlık*, 360, 9.

‘Bu yurt köşesi neden böyle, neden hâlâ orta zaman hayatı yaşıyor!’ diye haykıracaksın muhakkak. Haklısın hemşerim! Biz de aynı şeyleri düşünmüyor muyuz, bizim de idealimiz böyle nice yurt köşelerini yükseltmek değil mi?’¹²⁶

Tahsin Yücel yazısını Mahmut Makal’a destek vererek bitirir:

“Ellerini göğe kaldır, dua et hemşerim; hep senin gibi düşünsün bu toprağın çocukları. Yoksa bizim kuvvetimiz buna yeter mi, sen ben neyiz ki hemşerim?”¹²⁷

Mahmut Makal’a öykünen Köy Enstitülü yazarların art arda eser vermesi Mehmet Bayrak tarafından şöyle dile getirir:

“O güne kadarki köy romanlarının ve öykülerinin hep kentli özellikle de İstanbullu yazarlarca yazılmış olmasını şiddetle eleştiren çevrelerin, Mahmut Makal’ın kendi köyünü ve başından geçen olayları anlatıyor olmasını büyük bir coşkuyla alkışlamaları da kuşkusuz, Köy Enstitüsü çıkışlı yazarların hızla çoğalmasına neden olmuştur doğal olarak. Ve Mahmut Makal’ın hemen ardından Selahattin Şimşek, Talip Apaydın, Mehmet Başaran ve Fakir Baykurt gibi daha nice kişi, harıl harıl köy notları, köy şiirleri, öyküleri, romanları, oyunları yazıp yayımlamaya başlamışlardır ardı ardına.”¹²⁸

Bizim Köy’ü üslup ve içerik özellikleri bakımından örnek alarak farklı metin türlerinde eser veren diğer sanatçılar, eser türleri, adları, basım yılları ve eserlerinde anlattıkları yöreler aşağıdaki gibidir¹²⁹:

¹²⁶ Yücel, T. (01. 05. 1950). “Mahmut Makal’a: Bizim Kasaba”. *Varlık*, 358, 8.

¹²⁷ Yücel, a.g.m., 1950, 8.

¹²⁸ Bayrak, a.g.e, 1978, 58.

¹²⁹ Bayrak, Mehmet. (2000). *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*. Ankara: Öz-Ge Yayınları, 67 – 74.

Yazar:
AKÇAM, Dursun

İşlediği Bölge:
Doğu-Kuzeydoğu Anadolu

Ürünler:
Roman:Kanlıderenin Kurtları(1975)

Röportaj:Analar ve Çocukları(1964),
Doğunun Çilesi(1965)

Hikâye: Maral(1964),
Ölü Ekmeği(1969)
Taş Çorbası(1970)

APAYDIN, Talip

Kentteki Köylü

Köyden İndim Şehire(1973)

İç Batı Anadolu

Roman:Sarı Traktör(1958)

Orta Anadolu

Yarbükü(1959)
Ortakının Oğlu(1964)
Toprağa Basınca(1966)
Define(1970)
Yoz Davar(1972)
Toz Duman İçinde(1973)
Vatan Dediler,
Tütün Yorgunu(1975)
Köylüler(1991)

Hikâye: Ateş Düşünce(1967)
Karşı Yakadaki Cennet(1972)
Koca Taş(1974)

Şiir: Sonsuzluk(1956)

Köy Notu:Bozkırda
Günler(1952)

Anı: Karanlığın Kuvveti(1967)

Oyun:Bir Yol(1966)

AY, BEHZAT

Samsun-Bafra

Roman:Dor Ali(1966)

Köy Notu:Köyden
Geliyorum(1959)
Başkanın Ankara Dönüşü(1961)

Siirt Yöresi

Roman:Sürgün(1974)

BAHADINLI, Y. Ziya
Ağam(1964)

Orta Anadolu

Hikâye: İtin Olayım

Yozgat Yöresi

Roman:Güllüceli Kazım(1965)
Güllüceyi Sel Aldı(1972)
Gemileri Yakmak(1977)

Güneydoğu Anadolu

BAŞARAN, Mehmet

Trakya ve Kuzey Batı Anadolu

Şiir:Ahlat Ağacı(1953)
Karşılama (1958)
Nisan Hatırası(1960 - Köy
Enstitüleri Destanıdır Bu)
Kocakent(1963)
Pıtraklı Memleket (1969)

Köy Notları, Anı, Hikâye:
Çağrımı Yitirdiğim Tarla (1955)
Aç Harmanı(1962)
Zeytin Ülkesi (1964)
Sürgünler (1970)

BAYKURT, Fakir	İç Batı Anadolu, Ankara Çevresi	Roman: Yılanların Öcü(1959) Irazcanın Dirliği (1961) Onuncu Köy(1961) Amerikan Sargısı(1967) Kaplumbağalar(1967) Tırpan (1967) Köy göçüren(1973) Keklik (1975)
	Almanya'daki Türkiyeliler	Hikâye: Çilli(1965) Efendilik Savaşı(1959) Karın Ağrısı(1961) Cüce Muhammet(1964) Anadolu Garajı(1970) On Binlerce Kağrı(2.Bs 1973) Can Parası(1973) Gece Vardiyası(1982) Barış Çöreği(1982) Duisburg Treni(1986)
	Türkiyeliler	
	İç Batı Anadolu	
	Almanya'daki	
	Türkiyeliler	
	Şavşat	Deneme: Efkâr Tepesi(1960) Şamar Oğlanları(1976)
GEZER, Nadir	Ege Yöresi	Hikâye: Hanife Nine'den Öyküler(1982)
GÖZÜKARA, Ali Kemal	Orta Anadolu	Hikâye: Yırtık Pabuçlar(1965) İbiliye Mektuplar(1970)
IŞIK, Haydar	Doğu Anadolu	Roman: Dersimli Memik Ağa(1990) Tertele
KAFTANCIOĞLU, Ü.	Kuzeydoğu Anadolu	Roman: Yeletan(1972) Hikâye: Dönemeç(1972) Çarpana(1975) Röportaj: Hakullah(1972) ve başka röportajlar Roman: Tüfekliler
	Güneydoğu Anadolu	
KIYAFET, Hasan	Trakya ve İç Anadolu	Roman: Gominist İnsan(1969) Başlayan Kavga(1976) Hikâye: Baraç(1974)
KUYUMCU, İbrahim	Karadeniz	Köy Notu-Deneme: Bir Avuç Toprak İçin(1960)
MAKAL, Mahmut	İç Anadolu	Köy Notu-Deneme: Bizim Köy (1950) Köyümden(1952) Memleketin Sahipleri(1954) Kuru Sevda(1957) Köye Gidenler(1959) Kalkınma Masalı(1960) Bizim Köy-1975
	Doğu Anadolu	Gezi-Gözlem: Yer Altında Bir Anadolu(1968)
POLAT, Vehbi	Doğu Anadolu	Köy Notları: Acı Anılar(1965)
ŞAHİN, Osman	Güneydoğu Anadolu	Hikâye: Kırmızı Yel(1971) Acenta Mirza(1974)

		Ağız İçinde Dil gibi(1980) Acı Duman(1983)
ŞİMŞEK, Selahattin	Hakkari Yöresi	Köy-Notu İzlenimler: Hakkari Dedikleri(1960)
UYYSAL, Hayrettin	Marmara ve Doğu	Köy Notları: Yollar Çamur(1960) Sapanca(1957 ve Dünya gazetesindeki köy notları
YAĞMUR, Mahmut	Amasya Yöresi	Köy Notları: Dertler Pazarı(1957)
YÜCE, Ali	Güneydoğu Anadolu	Roman: Şeytanistan(1976)
YÜCEL, Şevket	Orta Anadolu	Hikâye: Görmeden Gidenler(1966) Güneşin Parmakları(1970)

Enstitülü Sanatçılar Kuşağı Dışında Konusunu Geri kalmış Kırsal Kesimden Alan Diğer Eserler

Yazar Adı	Eser Adı	Konusu
AKSOY, İlhan	Kürdün Türküsü(roman)	Doğu Anadolu
AKTAŞ, Metin	Acı Fırat Acı Fırat(roman-1999)	Dersim Yöresi
AKTAŞ, Metin	Hamal-Dersimli Bektaş (roman-1991)	Dersim Yöresi
ALP, Seyit	Dino ve Ceren (roman-1981)	Doğuda feodal ilişkiler ve aşk
ARIT, Fikret	Küçük Fedailer(roman-1962)	Milli Mücadelede Antep savunması
ARZU, Cemal	Akrepler (hikaye-1978)	Doğudan Kesitler
ATEŞ, Yusuf	Kırım Kırım Kıtık(roman-1976)	Kurtuluş savaşında Doğu
AYTEKİN, Halil	Doğuda Kıtık Vardı (röp/inc - 1965)	
BAKSI, Mahmut	Mezra BOTAN (İzlenimler)	Doğudaki toplumsal gelişmelerden kesitler
BAYKARA, Barbaros	Dersim 1937 (roman-1974) (Tunceli 1938 adıyla-1975)	Dersim Olayları
BENDER, Cemşid	Kürt Kızı Zenge(hikaye-1992)	Orta ve Doğu Anadolu
BEŞE, Hakkı Kamil	Kırkkanat(hikaye-1976)	Kastamonu Yöresi
Antalya Film Festivali		
Hikâye Yarışması	Türkiyeden Hikâyeler (hikâye-1976)	Doğudan Bazı Kesitler
BİLBAŞAR, Kemal	Cemo(roman-1966)	
	Kürt İsyanı ve Dersim Memo(roman-1969)	
CEYHUN, Demirtaş	Asya(roman-1970)	Şeyh Sait isyanıyla ilgili kesitler
ÇEM, Munzur	Gülümse Ey Dersim,3 cilt,	Dersim Olayları(roman1991-1993)
ÇİLTAŞ, Süleyman	Binboğalı Kökçüler(roman-1993)	Binboğalar

ÇİLTAŞ, Süleyman	Binboğalı Son Kökçüler(roman-1999)	Binboğalar Yöresi
EDGÜ, Ferit	O "Hakkari'de Bir Mevsim"adıyla	Hakkari Yöresi-filme çekildi(roman/film senaryosu-1981)
GÜMÜŞ, Şükrü	Zap Boyları (roman-1976)	Hakkari Yöresinde toplumsal yaşam)
GÜNEY, Yılmaz	Boynu Bükük Öldüler(roman-1971)	Çukurova'daki Doğu İnsanı
GÜNEY, Yılmaz	Ağıt(hikaye-1976)	Doğuda Eşkıyalık
GÜNEY, Yılmaz	Seyyithan(hikaye-1976)	Doğuda Düşmanlık/Gönülsüz Evlendirme
GÜNEY, Yılmaz	Umut(hikaye-1975)	Güneyli Emekçiler
GÜNEY, Yılmaz	Endişe(hikaye-1976)	Çukurova'da Doğulu Emekçiler
GÜNEY, Yılmaz	Sürü(Film sen.-1980) Yol (1982)	Emekçiler
HAKSUN, Necati	Hazal(Kutsal Ceza)(roman-1981)	Doğuda Din Baskısı ve Evlilik
	Meyro(hikâye)	
İZGÜ, Muzaffer	Halo Dayı(hikaye-1973)	
KALELİ, Lütfi	Kardeşlerin Kini(roman-1976)	Malatya Yöresi Alevilik-Sünnilik Çatışması
KARABULUT, Timur	Çepel Dünya(roman-1971)	Eşkıya Alo'nun Hayatı
KEMAL, Yaşar	İnce Memed I-II-III (roman-1955,1969,1984)	Toros Yöresi Eşkıyalık
	Ortadirek(roman-1960)	
	Yer Demir Gök Bakır(roman-1968)	
	Ölmez Otu (roman-1968)	Doğu İnsanına İlişkin Kesitler
	Binboğalar Efsanesi(1971)	
KEMAL, Mehmet	Sürgün Alayı(roman-74)	Doğu İnsanından Kesitler
KOYUNOĞLU, Haydar	Dilşo ile Dilşe(hikâye-76)	Diyarbakır Yöresinden Hikâyeler
	Gülüşün Kurtuluşu(hikaye1979)	Doğu İnsanı
KÖRÜKÇÜ, Muhtar	Köyden Haber(1950)	
	Anadolu Hikâyeleri(1954)	
	Doğudan Hikâyeler(1968)	
OCAK, Esma	Bedel(hikaye-1981)	Diyarbakır Yöresi
OCAK, Esma	Kırlardağının Düzü(hikaye1982)	Diyarbakır Yöresi
ONUR, Necmi	Unuttuğumuz Doğu(röportaj-1979)	Doğudan Çeşitli Görünümler
OTYAM, Fikret	GİDE GİDE-I Ha Bu Diyar (röportaj-1957)	
	GİDE GİDE II Doğudan Gezi Notları (röp-1960)	
	GİDE GİDE III Harran-Hoyrat-Mayın ve Irıp (röp-1961)	
	GİDE GİDE IV Uy Babo (röp-1962)	

	GİDE GİDE V Topraksızlar(röp-1963)	
	GİDE GİDE VI Hu Dost (röp-1964)	
	GİDE GİDE VII Bir Karış Toprak İçin (röp-1965)	
	GİDE GİDE VIII Oy Fırat AsiFırat-Denizi Yiyenler-Yaşama Duvarı-Kızamık Melekleri(röp 1967)	
1967)	GİDE GİDE IX Korku - Kaymakam Babo-Köprü-Kara Tohum Topalları(röp-	
	GİDE GİDE X Can Pazarı-Vay Kurban-Hayvanlar ve İnsanlar(röp 1969)	
	GİDE GİDE XIII Kara Sevdam Anadolu(röp 1976)	
	GİDE GİDE XIV Mayınlı Topraklar Üzerinde(röp 1977)	
POLAT, Ömer	Mahmudo ile Hazel(roman-1973)	Doğu Anadolu Ağrı Yöresi
	Saragöl(roman-1974)	
	Dilan(roman-1976)	
SAY, Ahmet	Bingöl Hikâyeleri(1968)	Bingöl Yöresi
TEKİN, Latife	Sevgili Arsız Ölüm(roman-1983)	Kayseri Bünyan Yöresi
TÜRKALİ, Vedat	Üç Film Birden(Karanlıkta uyananlar, Bedrana, Kara Çarşafli Gelin(sen.-1979)	
ÜRĞÜP, Fikret	Van(hikâye-1966)	
YEŞİLOVA, Mustafa	Kopo(roman-1978)	Dersim ayaklanması ve mecburi iskânı
YILDIZ, Bekir	Reşo Ağa(hikâye-1966)	Güneydoğu Anadolu
	Kara Vagon(hikâye-1968)	
	Kaçakçı Şahan(hikâye-1971)	
	Sahipsizler(hikâye-1971)	
	Beyaz Türkü(hikâye-1973)	
	Harran(röportaj-1972)	

Konusunu Köy İnsanı ile Örtüşen Eşkıyalıktan Alan Eserler

Roman ve Hikâye

AY, Behzat	Gündoğusu(Köy Notları-1970)
AY, Behzat	Sürgün(roman-1974)
ERTEM, Sadri	Çıkrıkçılar Durunca (roman-1931)
GÜNEY, Yılmaz	Ağıt(hikâye-1976), Bazı film senaryoları
GÜRPINAR, Hüseyin R.	Eşkya İnde (roman-1935)
KARABULUT, Tamur	Çepel Dünya(roman-1971)
KAYGILI, Osman Cemal	Eşkya Güzeli (hikâye-1925)

KEMAL, Yaşar	İnce Mehmet I-II-III (roman-1955,1969)
KIYAFET, Hasan	Komünist İmam (roman-1969)
POLAT, Ömer	Mahmudo ile Hazel (roman-1973)
PAMUK, Orhan	Hançer(hikâye-1976)
SEYFETTİN, Ömer	Yalnız Efe (hikâye-1918)
SEYFETTİN, Ömer	Yalnız Efe/Anadolu romanı (roman-1919)
SEYFETTİN, Ömer	Kurumuş Ağaçlar (hikâye)
TAHİR, KEMAL	Rahmet Yolları Kesti (roman-1957)

Tiyatro

ASENA, Orhan	Simavnalı Şeyh Bedrettin (oyun-1969)
ASENA, Orhan	Atçalı Kel Mehmet(oyun-1970)
TANER, Haldun	Keşanlı Ali Destanı(oyun-1964)
TECER, Ahmet Kutsi	Koçyiğit Köroğlu(oyun-1961, bas-1969)

Şiir

BERK, İlhan	Köroğlu Destanı(1955)
HİKMET, Nazım	Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin Destanı (1936)
MERT, Özkan	Irgatoğlu Atçalı Mehmet (1980)
ORUÇOĞLU, Muzaffer	Baba İshak Destanı
TELLİ, Ozan	İshakça(Baba İshak Destanı)(1983)
TELLİ, Ozan	Şahkulu Destanı(1985)
TELLİ, Ozan	Kalenderoğlu Piri Mehmet Destanı (1986)
Yavuz, Hilmi	Bedreddin Üzerine Şiirler (1975)

5. ETKİLENİLEREK YAZILAN YAZILARIN VE OLUŞTURULAN ESERLERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

5.1. İçerik Özellikleri

Mehmet Kaplan, Köy Enstitülü yazarların meydana getirdiği yeni edebiyat anlayışı için “Köyün, edebî eserlerde farklı bir anlayışla ele alınışı, Köy Enstitülü yazarların çabalarıyla gerçekleşir. Köy ve köylünün meseleleri, köyün içinden gelen insanların bilgileri, düşünce ve görüşleriyle ortaya konulur. Edebiyatın çeşitli türlerinde, gittikçe yerleşen ortak bir anlayış oluşur.”¹³⁰ der. Bu ortak anlayış yaygın olarak “Bizim Köy Edebiyatı” olarak adlandırılacaktır. Mahmut Makal’ın kaleme aldığı Bizim Köy’ün başı çektiği bu anlayışla yazılan eserlerde işlenen ana temanın “köy” olduğu, yazarların ise okuyucuyla köye dair ayrıntıları paylaştığı görülür. Yazarlar bu ayrıntıları dikkatli bir gözlem yoluyla veya yaparak, yaşayarak edinirler. Daha sonra da eserlerinde işlerler. Mehmet Kaplan “Enstitülü yazarlarda -başarı oranı ne olursa olsun- gözlem ön plandadır. Ekonomik problemlerin, yine ilk sırada ele alınmaya devam edildiği bu dönemde, romanda oldukça yaygınlık kazanan köy konusu, giderek toplu bir hareket hâline de gelmiştir.”¹³¹ diye ekler.

Ayrıca Mehmet Kaplan aynı yazısında bu Köy Enstitülü yazarlardaki ortak bir noktaya da değinir:

“Köy Enstitülü yazarların köyü yakından tanıdıklarını, en iyi bildikleri çevreyi daha iyi aktarabileceklerine inandıklarını, yani köye ait gözlemlerinin daha zengin olduğunu söylemeleri onların hemen hepsinde ortak bir noktadır.”¹³²

Bu yazarlar Mahmut Makal’ın Bizim Köy’de işlediği köyle alakalı konuları, kendilerinin farklı türdeki eserlerinde aynı şekilde işlemeyi sürdürdüler. Köyün ve köylü kitlesinin sorunlarını dile getirmek tüm yazarlarca ortak ideal hâline gelir. Bu konuda Kemal Ateş şöyle der:

¹³⁰ Kaplan, a.g.m, 1967.

¹³¹ Kaplan, a.g.m, 1967.

¹³² Kaplan, a.g.m, 1967.

“Bu kitleye insanca yaşamının yollarını göstermeye çalışan yeni bir yazar kuşağı yetişti. Bu kuşak yazarlarının eserlerinin çoğunda konu yelpazesi hayli genişlemiştir: köylüler ya ağayla ya da devlet güçleriyle çatışmak zorunda kalırlar. Bu kavgalar çoğu zaman da köylülerin yenilgisiyle sonuçlanır. Köylü; yoksul ve bilgisizdir, kolayca sömürülür. Her zaman onları sömüren açık gözler vardır. Köylünün eğitim, sağlık, ulaşım, dinî bağınazlık gibi pek çok sorunu vardır. Topraksızlık ve göç köylünün belini bükmektedir...”¹³³

Mehmet Bayrak, Fakir Baykurt’un diğer sanatçılarla birlikte köyü ve köylüyü eserlerinde konu olarak ele almasının sebebini şöyle açıkladığını aktarır:

“Genellikle köy ve köylü sorunlarını işleyişimizin bence iki nedeni var. Birincisi, bizim köyde doğup büyümüş ve uzun süre köyde çalışmış olduğumuzdur. Elimiz kalem tutacak kadar eğitim gördüğümüz zaman doğal olarak köylülerin -yani kendimizin- içinde bulunduğu durumu dile getirmeye yöneldik. İkincisi daha çok düşünsel bir gerekliliktir.”¹³⁴

Mehmet Bayrak köyü ve köylüyü konu edinen bu sanatçıları köylü halkın sözcüleri olarak gördüğünü söyler: “Bu kuşakla “edebiyatçı halklaşıyor” ve bu olgunun doğal bir sonucu olarak köylü sözcülerini buluyordu.”¹³⁵

Bu eserlerde köy ve köylü genellikle bir çatışma üzerine kurgulanarak köylünün mağduriyeti, köyün çağın gerisinde kalma sorunu anlatılmaya çalışılır. Mehmet Bayrak bu çatışmayı ve eserlerde işlenen konuları şöyle ifade eder:

“Özellikle 1965 öncesinde konular, ezen (güçlü kesim, ağa) - ezilen (güçsüz kesim, yoksul köylü) ilişkileri üzerine odaklanır. Buna dayalı olarak; ağa baskısı, ağanın vurucu-sindirici gücü, jandarmanın baskısı, köylünün ekonomik düşkünlüğü, eğitim sorunları, beslenme sorunu, sağlık sorunları, dinsel ilişkiler, tarımın makineleşmesinin yol açtığı yeni sorunlar, kente yeni akmış kitlelerin dirlik savaşımı ve nihayet kurtuluş yolları...”

¹³³ Ateş, a.g.m, 1994, 98.

¹³⁴ Bayrak, a.g.e, 2000, 62.

¹³⁵ Bayrak, a.g.e, 2000, 62.

Kısaca konunun özünü;

- a. Köy – köylü yaşamı ve sergilenmesi
- b. Köyün, köylünün ve öteki emekçilerin canlandırılması, uyandırılması yolları oluşturmaktadır.”¹³⁶

Alemdar Yalçın, Enstitülü yazarların bu çatışmayı anlatmak adına sadece öğretmenlerden değil farklı meslek gruplarından da yararlandığını söyler:

“Bir noktada Anadolu hareketinin devamı gibi görünen bu grup, genelde kahraman olarak köyde öğretmen motifini ön plana çıkarmış olsa da yalnız bu aydın grubuna bağlı kalmaz. Savcı, hâkim ve köyle birebir ilişkisi olan değişik meslek gruplarından kahramanları da romanlarına taşırlar.”¹³⁷

Ahmet Kabaklı ise bu eserlerde ele alınan diğer başlıca konu ve temalar şu şekilde sıralar:

“Köylerimizde okulsuzluk, bozuk eğitim, bilgisizlik, batıl inançlar, okumuşların köylüyü aldatma ve istismarı; köylülerin bakımsız, sağlıksız, hastalıklı durumları, doktorsuzluk, tedavisizlik, ilgisizlik; köylerde ağa, muhtar ve devlet memurları ile halkın çatışmaları, eşkıyalık, öç alma, jandarma - köylü kavgaları, partilerin ve siyasetin köye getirdiği değişim, istismar ve kötülükler; köyün kalkınmasına dair ilmi ve ilim dışı, hayali ve ideolojik düşünceler, öğretiler, görüşler, teklifler; toprak kavgaları, cinayetleri, su üzerine çatışmalar; terk edilmiş, gasp edilmiş, susuz bırakılmış topraklar; traktörün diğer tarım aletlerinin, radyo ve TV'nin köye girişi ile ortaya çıkan meseleler, işsizlik, açlık, sefalet, ırgatlık, dağ köylülerinin mevsimlik iş bulma ve ırgatlık için ovaya inişleri ve diğer göçler; dinin ve din hocalarının, şeyhlerin, inançların çoğunlukla olumsuz ve kınayıcı şekilde ele alınması, ağaların ve “yobaz”ların “devrimci” öğretmenle çatışmaları, geleneklerin kötülenmesi; köylünün törelerini tanımadan yüzeyden ve basit kınamalar, tenkitler, yakıştırmalar, devlete karşı kanunsuzlukların, isyanın ve çok kez eşkıyanın bile övülmesi, kahramanlaştırılması; yanlış ve ters evlilikler, genç kızların asıl

¹³⁶ Bayrak, a.g.e, 2000, 66.

¹³⁷ Yalçın, a.g.e., 2005, 86.

layıklarından ve sevdikleri gençlerden koparılıp ağalara, ağa oğullarına, ihtiyar zenginlere, kötü ve zararlılara verilmesi; ırza tecavüz olayları, bunların facia hâline getirilişi, yine birilerini kötölemek veya yükseltmek için ırz, namus, tecavüz meselelerinin kullanılması; köylü gençlerin hayal ve arzuları, çaresizlikleri, ülküleri, hayal kırıklıkları, bunalımları, köylülerin şehirlerde nasıl harcandıkları; tutunma, yaşama gayretleri vs...”¹³⁸

5.2. Üslup Özellikleri

Samet Ağaoğlu Bizim Köy’ün köylü hayatını konuşma dilinin sadelik ve canlılığıyla anlatmasından ve bunun da aynı zamanda yeni bir dönemin başlangıcı olduğundan bahseder: “Bizim Köy, köylünün hayatını bütün çıplaklığı ve insanı hayrete düşüren ölçülerdeki geriliği içinde ele alışı, konuşma dilinin sadeliği ve canlılığından yararlanmasıyla; hem kendi türü hem de köy romanı bakımından yeni bir dönemin başlangıcı olur.”¹³⁹

Genelde “köy edebiyatı” özelde ise “Bizim Köy Edebiyatı” olarak isimlendirilen bu edebiyat döneminde eserler sade ve doğal bir dille kaleme alınır. Kolay anlaşılabilir ve çoğunlukla sanatsız bir anlatımın tercih edildiği bu eserlerde, halkın günlük konuşma dili, ağız özellikleri, yöresel ifadeler ve hatta argo terimler sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi ise yazarların köyde doğup büyüyen, köyün içinde yetişen, köyün ve köylünün kültürüne hâkim olan, sıkıntılarını bilen kişiler olmasıdır. Mehmet Bayrak bu durumu şöyle ifade eder:

“Köyü içten görüp gözetleyen; halk dilinin ve kültürünün içinde yetişen ve köyünü, köylüsünü anlatan bu yeni yazar kuşağı büyük ilgi görmüştür.”¹⁴⁰

Mehmet Bayrak bu eserlerin üslubu hakkında ise şöyle yorum yapar:

“Geniş anlamda halk dili; sade, kendiliğinden süslü cümle; kestirme, gerçekçi anlatım Enstitülüler aracılığıyla girer yazınımıza.

¹³⁸ Kabaklı, a.g.e, 1997, 461.

¹³⁹ Ağaoğlu, a.g.m, 1950, 7.

¹⁴⁰ Bayrak, a.g.e., 1978, 58.

Bu anlatım; köylü diline özgü yalın, yerli, açık söyleyişi de birlikte getirir.

Bölgesel söyleyiş de en yoğun biçimde Enstitülülerle girer yazınımıza. Özellikle aşırılığa gidilmediği zamanlar, bu özellik, ürünleri daha inandırıcı, daha çekici kılar.”¹⁴¹

Bu yazarlar, eserlerinde işledikleri durumları ve olayları gerçekçi bir yaklaşımla ele almıştır. Mehmet Bayrak “hatta bir ara edebiyatta gerçekçilik demek, neredeyse sadece köyü anlatmak olarak anlaşılmıştır.”¹⁴² der ve şöyle devam eder:

“Köyden gelmiş ve enstitülerde bildiklerini, gördüklerini, gerçek hayatı anlatmaları öğretilmiş Enstitülüler, sanatı “gerçeği anlatma aracı olarak görüyorlardı.”¹⁴³ Bu sebeple Mahmut Makal önderliğindeki bu yazarlar eserlerinde, gerçekçi hatta ‘gerçek edebiyat insanın yaşadığını anlatmasıdır.’ düşüncesinden yola çıkarak daha çok gözlemci gerçekçiliğe yaslanır.”¹⁴⁴

“Daha çok gözlemci ve eleştirel gerçekçiliğe yaslanan bu ürünlerde, sorunsala parmak basma eğilimi görülür.”¹⁴⁵

Bu yazarların mensup olduklarına inanılan edebiyat anlayışı ise genel manada “toplumcu gerçekçilik” olarak kabul edilecektir.

Eserlerde Mahmut Makal’ın Bizim Köy’ünde yer verdiği köy ve köylü kalıbına uygun mekânlar ve kahramanlar kullanılmıştır. Birçok yazar içerik ve üslup özellikleri birbirine oldukça benzeyen neredeyse “basmakalıp” eserler vücuda getirmişlerdir.

Mehmet Bayrak bu konuda:

“Örneğin; bu ürünlere bakılacak olursa, köylerimizde yaşanan kavga, toprakları türlü oyunlarla üzerine geçirmiş zengin toprak ağaları ile topraksız, fakir köylüler arasındaki sınıfsal çelişkiden kaynaklanmaktadır kesinlikle. Köylerimizde kapitalist

¹⁴¹ Bayrak, a.g.e., 2000, 65.

¹⁴² Bayrak, a.g.e., 1978, 58.

¹⁴³ Bayrak, a.g.e., 2000, 62.

¹⁴⁴ Bayrak, a.g.e., 2000, 66.

¹⁴⁵ Bayrak, a.g.e., 2000, 66.

mülkiyet ve üretim ilişkisinin egemen olduğundan kimsenin kuşkusu yoktur yani. Dolayısıyla olaylar da, sömürücü toprak ağalarına (feodal kalıntılara) ve onların yordakçıları imamlara ve muhtarlara karşı sömürülen yığınların haklarını savunan, onları örgütlemeye çalışan öğretmenlerin kavgaları, dramları şeklinde kurgulanmıştır genellikle. Ve bu öykülerin de neredeyse hepsi, devrimi haber veren bir olayla, hatta kimileri Toprak Kokusu'nda olduğu gibi, ansızın patlayıveren bir tansık başkaldırıyla son bulmuştur.”¹⁴⁶ der.

Atilla Özkırmımlı da “Türk Edebiyatında Akımlar” başlıklı ansiklopedi maddesinde bu eserlerde en çok eleştirilen durumun aynı düşünceye hizmet eden basmakalıp tipler olduğunu söyler: “Köy romanı olarak anılan bu dönem yapıtlarında en çok kalıplaşmış bir tiplere gidilmesi eleştirilmiştir. Gerçekten, bu yapıtlarda basmakalıp tipler yinelenmiş, köyün ve köylünün sorunlarına, bir bakıma bilimsellikten uzak, romantik çözümler getirildiği ya da gerçekliğin yanlış kavrandığı olmuştur.”¹⁴⁷

Ahmet F. Acar “Bir Köy Romanı ve Bütün Köy Romanları” isimli yazısında bu eserlerdeki özellikle çatışmayı ortaya çıkaran kahramanların birbirine birçok yönden benzediğini ve bunun klasisizm akımının tip anlayışını hatırlattığını söyler:

“Konu ve olaylarda realist hatta natüralist olma iddiasındaki köy romancılarının romanlarındaki kişiler, klasisizmin ortak karakterlere sahip “tip” lerini hatırlatır. Hemen her romanın değişmeyen ve ortak özelliklere sahip tipleri vardır. Zalim ve sömürücü ağa, işbirlikçi ve ağanın kulu muhtar, zalim jandarma ve çavuş, ezilen sömürülen köylü...”¹⁴⁸

Hatta Ahmet F. Acar, eserlerdeki kahramanların sadece isimlerinin değiştirildiğini savunur: “Teksir edilmiş gibidir hepsi. Teksirde sadece kahramanların isim yerleri boş bırakılmış, romancıya düşen buralara kendi zalimlerini, mazlumlarını yerleştirmek.”¹⁴⁹

Bu durumun; bu anlayışla kaleme alınan eserlerde okuyucuya aktarılmak istenen bir iletiden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Çünkü amaç bir fikri olanca sarahatiyle

¹⁴⁶ Bayrak, a.g.e, 1978, 59.

¹⁴⁷ Özkırmımlı, A (1987). Türk Edebiyatında Akımlar. *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* İçinde (c.4, ss. 1163). İstanbul: Cem.

¹⁴⁸ Acar, F. Ahmet. (Temmuz - 1982). “Bir Köy Romanı veya Bütün Köy Romanları”. *Türk Edebiyatı*, 105

¹⁴⁹ Acar, a.g.m., 1982, 105.

anlatılabilmektedir. Ahmet F. Acar ‐Köy romanları tezli romanlardır. Bu tez okluk, romanın içerisinde sınırtır kalır. En iyi ve çok okunan, okunabilen köy romanları, yazarının yüzündeki hatip ifadesini en az gösterenlerdir.‑¹⁵⁰ der. Bu nedenle eserlerdeki mek n, zaman, kişi kadrosu ve olaylar genellikle araç olarak kullanılmıştır.

Fakat Atilla  zkırmılı sözü edilen ve edebî bakımdan yetersiz kabul edilen birtakım özelliklerin bu yazarların eserlerini kötü olarak nitelendirmeye yetmeyeceğini ifade eder. Çünkü toplumcu gerçekçilik köyün ve köylünün realist bir biçimde ele alınmasıyla aşama kat etmiştir: ‐Ama ne kötü örnekler ne de bakış açısından, gelişmemişliğinden doğan yetersizlikler, köyü konu edinen edebiyatı olumsuzlamaya yetmez. Bu yapıtlarla, en azından köy ve köylü gerçek boyutlarıyla edebiyatımıza girmekle kalmamış, toplumcu gerçekçi çizgide de bir aşama geçilmiştir.‑¹⁵¹

Mehmet Bayrak dikkat çekici bir özelliğin de Türkiye’nin her bölgesindeki köy ve köylülerin bu esere konu edilmesi olduğunu söyler. Böylece her bölgenin fiziki, sosyal ve kültürel özellikleri; sıkıntılarını esere yansıtılmış olur: ‐Bir başka önemli  zelliđ de sayılı bölge yerine Türkiye’nin her bölgesinden ses, soluk getirmiş olmalarıdır. Buna ‐her bölgeden köylünün yoğun olarak edebiyata girmesi‑ de denebilir.‑¹⁵²

¹⁵⁰ Acar, a.g.m., 1982, 105.

¹⁵¹  zkırmılı, A (1987). Türk Edebiyatında Akımlar. *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* İçinde (c.4, ss. 1163). İstanbul: Cem.

¹⁵² Bayrak, a.g.e, 2000, 66.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Köy Enstitüsü mezunu bir köy öğretmeni olan Mahmut Makal'ın öncelikle Varlık dergisinde yayımladığı “Bir Köy Öğretmeninin Notları”, daha sonra bu notların kitap hâline getirilmiş şekli olan “Bizim Köy” isimli anı hikâyeleri, birçok alanda ses getirmiştir; yurt içinde ve yurt dışında ilgi odağı hâline gelmiştir.

Özellikle edebiyat alanında olumlu ve olumsuz birçok eleştirinin muhatabı olan eser, gerek üslup gerekse konu bakımından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Türk edebiyatında çeşitli edebî eserlerde zaman zaman ele alınan bir konu olan köyü yeni bir bakış açısıyla ve yaklaşım tarzıyla ele alması, onu öncekilerden ayıran en önemli özelliktir. Bu yaklaşım takındığı natüralist tavidir. Daha önce; şehrili bir aydın olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, “Yaban” adlı eserinde köye realist bir bakış açısıyla yaklaşmaya çalışmıştır. Fakat köyün köy kökenli bir aydın tarafından realizmin de ötesinde natüralist bir bakış açısıyla ele alınması eseri öncekilerden ayıran önemli bir noktadır. Döneminde ve döneminden sonra ortaya konan birçok esere ilham kaynağı olan Bizim Köy, edebiyatta “Bizim Köy Edebiyatı” adıyla da Türk edebiyatında bir anlayışın ortaya çıkmasını ve uzun yıllar etkisini sürdürmesini sağlamıştır.

Eserin üslubu da bir o kadar dikkat çekmiştir. Mahmut Makal Bizim Köy’de anlaşılır, yerel ağıza, yöresel söyleyışlere hatta argo deyişlere izin veren bir dil kullanmaktadır. Üslubu genel olarak sanatkârane değildir. Bunun sebebi de esenin bir tezinin olmasıdır. Mahmut Makal, neyi anlattığını nasıl anlattığından bilinçli olarak daha çok önemsemiştir. Mahmut Makal köy gerçeklerini, şehrili aydınlara ve halka duyurmak ister. Üslubun sanatkârane olmamasının bir diğer sebebi de Mahmut Makal’ın şahsiyetiyle ilgilidir. Bizim Köy’de Mahmut Makal edebî bir eser yazmak kaygısı gütmmez. Bu nedenle sanatçı kimliği ağır basmaz.

Fakat Mahmut Makal’ın köy halkının duygu dünyasını göz ardı etmesi eleştirilir. Yazdıklarının düşünceye fazla hizmet ettiği düşünülür. Kullandığı dil ile üslubun da bu yüzden yetersiz kaldığı savunulur ve arka plana itildiği üzerinde durulur.

Mahmut Makal’ın yazdığı Bizim Köy, Köy Enstitüsünden yetişen diğer yazarlara ilham kaynağı olur ve Türk yazınında kendilerini nasıl ifade edecekleri konusunda bir fikir

verir. Böylece etkisi uzun yıllar devam edecek olan bir köy edebiyatı anlayışı başlar. Türkiye'nin her bölgesinden ve birçok yöresinden köy ve köylüler çeşitli türden eserlere konu olur. Köy yaşamıyla ilgili birçok bilinmeyen, "okuyuculara gerçekleri olduğu gibi yansıtmak" düşüncesinin de etkisiyle gün yüzüne çıkarılır.

Zamanında güçlü tesirleri olan ve halk tarafından ilgiyle karşılanan "Bizim Köy Edebiyatı" zamanla etkisini kaybeder hatta olumsuz eleştiriler almaya başlar. Sebebi ise Bizim Köy'e yöneltilen olumsuz eleştirilerle aynıdır. Çünkü bu eserlerin birçoğunun birbirinin üzerine bir şey koymadan, tekdüze bir şekilde oluşturulduğu savunulmaktadır. Amaçlarının sadece köy gerçeklerini olduğu gibi ortaya koyarak kitlelere duyurmak ve belli düşünceleri ispatlayıp aydınlara ve halka kabul ettirmek olduğu düşünülür.

Bizim Köy ve Bizim Köy'den etkilenilerek yazılan bütün eserler aldıkları birtakım olumsuz eleştirilere rağmen Türk edebiyatında ve topluma yönelik, gerçekçi yaklaşım adına bir aşama kat edilmesini sağlamıştır. Bu eserler, edebiyatın dışında tutulan ve pembe gözlüklerle bakılan köyü; gerçekçi hatta natüralist bir bakış açısıyla edebiyata dâhil ederek bu alanda çığır açmış ve bu sayede, özellikle şehirli olmak üzere yurt içinden ve yurt dışından birçok kişinin dikkatini celp etmiştir.

KAYNAKLAR

1. Acar, F.A. (1982). Bir köy romanı veya bütün köy romanları. *Türk Edebiyatı*, 105.
2. Ada, İ. (1950). Köylerimize açılan pencere. İçerde sanat ve fikir hareketleri, *Varlık*, 357, 14.
3. Ağaoğlu, S. (1950). Bizim Köy, *Varlık*, 358, 7.
4. Ağaoğlu, S. (1950). İçerde sanat ve fikir hareketleri. *Varlık*, 359, 12.
5. Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2009)* (14.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
6. Akşam. (1950). Dikkatler. İçerde sanat ve fikir hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
7. Akyüz, Y. (2011). Osmanlı Döneminden Cumhuriyete geçilirken eğitim - öğretim alanında yaşanan dönüşümler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 9-22.
8. Alangu, T. (1965). *Cumhuriyetten sonra hikâye ve roman*. (3. Cilt). İstanbul: İstanbul.
9. Albayrak, M., (1994). Millet mekteplerinin yapısı ve çalışmaları (1928–1935). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 10(29).
10. Altunya, N. (1990). *Köy Enstitülerinin tarihçesi, kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri*. Ankara: Eğit-Der Yayınlar 2, 80-96.
11. Anday, M.C. (1950). *Bizim Köy'e Dair*. Ankara: Yaprak.
12. Araştırma Kurulu. (1993). *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri*. İzmir.
13. Arayıcı, A. (1999). *Kemalist Dönem Türkiye'sinde Eğitim Politika ve Köy Enstitüleri*. İstanbul: Ceylan Yayınları.
14. Atay, F.R., (1950). "O Köy". İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 357, 14.
15. Ateş, K. (1994). Köy Edebiyatı. *Thema Larousse/Tematik Ansiklopedi* içinde (C. 6). İstanbul: Miliyet, 97-99.
16. Ayda, A. (1950). "Köy Dâvası". İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
17. Baban, C. (1950). "Bizim Köy". İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 357, 14.
18. Başaran, İ. (1990). *Sistem Olarak Köy Enstitüleri, Kuruluşunun 50. yılında Köy Enstitüleri*. Ankara: it-Der Yayınları.
19. Başgöz, İ. (1995). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. (1. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
20. Baykurt, F. (1950). "Bizim Köy'den Makal'a Mektup". *Varlık*, 357, 7-8.

21. Bayrak, M. (1972). Köy Edebiyatı Üzerine Dursun Akçam ile [Bir Konuşma]. *Varlık*, 39(799), 11-12.
22. Bayrak, M. (1978). *Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar*. Ankara: TÖB-DER Yayınları.
23. Bayrak, M. (2000). *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*. Ankara: Öz-Ge Yayınları.
24. Bilgetekin, M.A. (1950). Bizim Köy İçin. *Varlık*, 358, 15.
25. Binbaşıoğlu, C. (1998). Eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati'nin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 239, 6-12.
26. Binyazar, A. (1978). Mahmut Makal'la. *Türk Dili*, 320(5), 429-434.
27. Bozdemir, S. *Atatürk Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler*. Çukurova Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü, Adana.
28. Boztepe, M.H. (1950). Bizim Köy. *Varlık*, 357, 7.
29. Ceyhun, D. (1996). *Türk Edebiyatındaki Anadolu*. İstanbul: Sis Çanı Yayıncılık,
30. Ceyhun, D. (1995). Edebiyatımızda Köy, Köylü ve Köy Edebiyatı Akımı. *Varlık*, (62)1048, 39-45.
31. Cimi, M. (1950). Makal'a Selâm. *Varlık*, 360, 9.
32. Çankaya, E. (2011). Bizim Köy'ün 60. Yılında Kökenleri Açısından Köy Edebiyatı ve Etkileri. *Hürriyet Gösteri*, 303, 4-11.
33. Çeçen, A. (1974). *Halkevleri, Atatürk ve Halk Evleri*. Ankara: TTK Yayınları.
34. Çelik, N. (1975). Anadolu Gerçekçiliği ve Köy Edebiyatı. *Politika*.
35. Çeliker, M.S. (1962). Köy Edebiyatı – Şehir Edebiyatı. *Sanat Dünyası*, 143, 10-11.
36. Çeşitli Yazarlar. (1950). İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri. *Varlık*, 357, 14.
37. Çeşitli Yazarlar. (1950). İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri. *Varlık*, 358, 13.
38. Çeşitli Yazarlar. (1950). İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri. *Varlık*, 359, 12.
39. Demirtaş, B. (2008). Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler. *Akademik Bakış*, 1(2), 155-176.
40. Dinamo, H.İ. (1975). İçerdeki Oğul. *Yeni Ortam*.
41. Ediz, H.A. (1950). En Mühim İş. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
42. Emeç, S.R. (1950). Garaz Yok. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
43. Enginkara, K. (1950). Bizim Köy. *Kudret*, 838.
44. Eralp, V. (1950). Bizim Köy. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 357, 14.

45. Erhat, A. (1960). Işık Tutan Köy Romanı. *Dost*.
46. Erim N. (1950). Bir Şahadet. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
47. Eyuboğlu, S. (1950). Bizim Köy. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 357, 14.
48. Eyuboğlu, S. (1950). Merhamet Edebiyatı. Ankara: *Yaprak*.
49. Kalpakçioğlu, F.N. (1981). *Köy Romanları. 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme*. İstanbul: 261-325.
50. Kalpakçioğlu, F.N. (1959). Köy Romanları. *Dost*
51. Gediklioğlu, Ş. (1991). *Türkiye'de Yaygın Eğitimden Çağdaş Eğitime*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
52. Güler, Y., Albayrak, S., Küçükkayıkçı, A. (2015). *Köy Enstitülerinde Doğan Edebiyat*. İstanbul: Kaveg.
53. Gülersoy, H. (1950). Bizim Köy. *Varlık*, 357, 7.
54. Gündoğdu, C. (2015). Mahmut Makal Üstüne”, Yalçın, G., Albayrak, S., Küçükkayıkçı, A. (Ed). *Köy Enstitülerinde Doğan Edebiyat*. Türkiye: Kaveg Yayınları, 165-167.
55. Hacıhasanoğlu, M. (1950). Makal'a Mektuplar: Bizim Köy. *Varlık*, 357, 7.
56. (1932). *Hakimiyet-i Milliye Gazetesi*, 2.
57. İlhan, A. (1975). Son On Yılda Edebiyatımızın Gerilediği Kanısında. *Cumhuriyet*.
58. İlhan, A. (1975). Biraz da Roman Yazsalar. *Milliyet Sanat*.
59. İlhan, A. (1975). Bırakın Allah Aşkına!. *Yeni Ortam*.
60. Kabaklı, A. (1997). *Türk Edebiyatı* (c. 5). İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı, 456-461.
61. Kabaklı, N. (2012). Türk Edebiyatında Etnografik Bir Yazın Olarak “Bizim Köy”. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1331-1337.
62. Kaplan, M. (1967). “Köy Romanı”. *Hisar*.
63. Kaplan, M. (1986). *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 180-181.
64. Kaplan, R. (1988). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
65. Kaplan, R. (1997). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*. Ankara: Akçağ Yayınları.
66. Kapluhan, E. (2012) Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 172-194.

67. Karaca, A. (1989). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy [Ramazan Kaplan'ın Aynı Adlı Eseri Üzerine]. *İlim ve Sanat*, 26, 77 - 79.
68. Kanık, O.V. (1950). Makal'ın Yurt Sevgisi. Ankara: *Yaprak*.
69. Kanık, O.V. (1950). Bizim Köy'le Küçük Paşa. Ankara: *Yaprak*.
70. Kocagöz, S. (1950). Büyük Türk Romanına Doğru. *Yeditepe*.
71. Komaroğlu, M.H. (1950). Bizim Köy Etrafında. *Varlık*, 360, 15.
72. Kemal, O. (1950). Gene Bizim Köy, Ankara: *Yaprak*.
73. Kucuktamer, T., Uzunboylu, H. (2015). The Conditions that Enabled the Foundation of the Village Institutes in Turkey and a Comparison with Today. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 185, 392-399
74. Kurumuşoğlu N. (1950). Ders. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
75. Makal, M. (1950). *Varlık*, 360, 2.
76. Nayır, Y. N. (1950). Bizim Köy. *Varlık*, 355, 2.
77. Nurettin, V. (1950). Müsamaha Düşmanlığı. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
78. Nurettin, V. (1950). Safa Geldin Mamıdefendi. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 357, 14.
79. Oğuzhan, F. (1990). Köy Enstitüleri Öğretim Programları. İstanbul: *Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri*,
80. Okçabol, R. (2006). Köy Enstitüleri ile ilgili Eleştirilere Değinmeler. *Yeniden İmece Dergisi*, 10.
81. Oksal, S. (1950). Köyü Tanımıyoruz. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
82. Önen, M.A. (1950). Bizim Köy ve Fakir Baykurt'a Dair. *Varlık*, 359, 14.
83. Özalp, İ. (1950). Bizim Köy'ün Yankıları. *Varlık*, 359, 15.
84. Özcan, K. (2015). Orta Asya Türk kent modelleri üzerine bir tipoloji denemesi (VIII. Yüzyıldan XIII. Yüzyıla kadar). *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(2), 251-265.
85. Özkırımlı, A. (1987). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (C. 3). İstanbul: Cem, 773.
86. Özkırımlı, A (1987). *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (C. 4), İstanbul: Cem, 1163.
87. Rıfat, O. (1950). Bizim Köy. Ankara: *Yaprak*.
88. Sanak, Ş. (1950). Bizim Köy. *Varlık*, 356, 13.

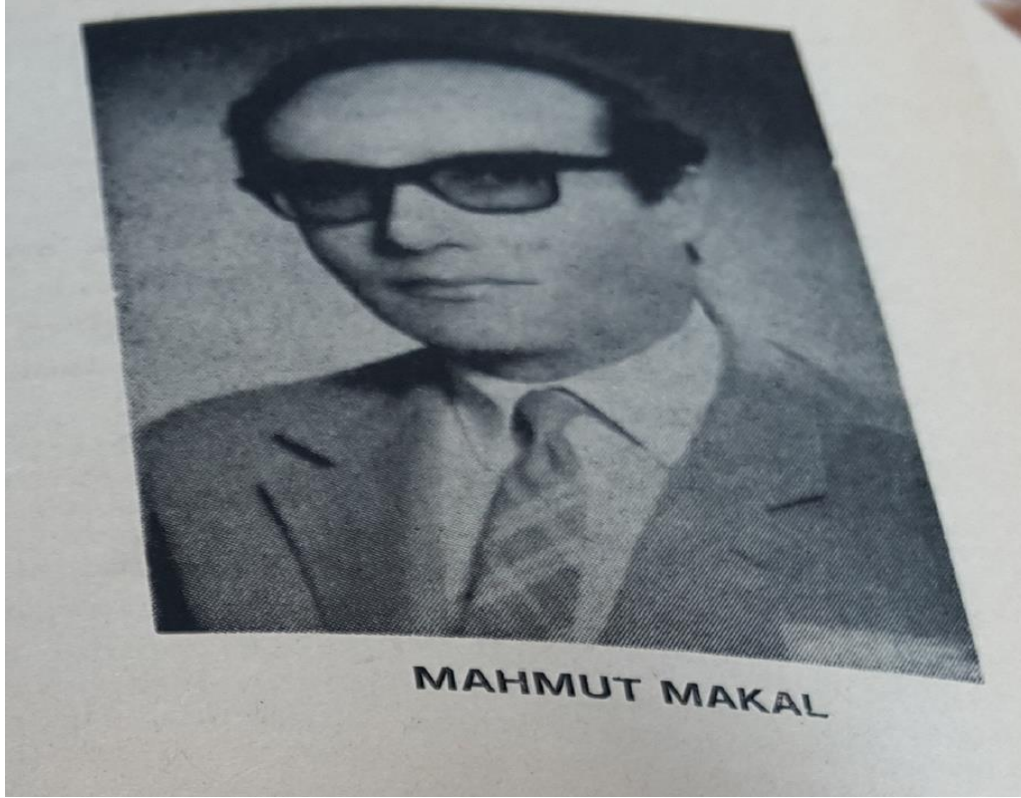
89. Sakaoğlu, N. (1992). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi*. (1. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
90. Şahhüseyinoğlu, H.N. (1994). *Köylünün Güneşi*. Ankara: Prospero Yayınları.
91. Suizberger, C. L. (1950). Varlığın Notu. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12
92. Talu E.E. (1950). Bizim Köy. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
93. Taşer, S. (1950). Bir Ses. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 358, 13.
94. Tonguç, İ. H. (1946). *İlköğretim Kavramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
95. Tonguç, İ. H. (1947). *Canlandırılacak Köy*. (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
96. Toprak, G. N. (2008). *Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
97. Turan, Ş. (1999). *Türk Devrim Tarihi*. (4. Kitap). Ankara: Bilgi Yayınevi.
98. Türer, A. (2006). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Sorunlar - I. *Abece Dergisi*.
99. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları. (2006). *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri C. I-III, (Açıklamalı Dizin İle)*. (5. Baskı). Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.
100. Türkoğlu, P. (1997). *Tonguç ve Enstitüleri*. İstanbul: Yapı ve Kredi Yayınları,
101. Ulunay. (1950). Öyle Değilmiş. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
102. Uygun, S. (2011). Türkiye’de sözlü tarih araştırmaları ve öğretmen eğitiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı. *Akademik Araştırmalar Merkezi*, 13(50), 95-112.
103. Varlık. (1950). Fikre Saygı. *Varlık*, 358, 2.
104. Varlık. (1950). Varlığın Notu. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
105. Varlık. (1950). Mahmut Makal. Ayın Olayları, *Varlık*, 360, 1.
106. Yalçın, A. (2005). Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946 – 2000. Ankara: Akçağ Yayınları, 86 - 90.
107. Yalçın, G., Albayrak, S., Küçükkayıkçı, A. (2015). *Köy Enstitülerinde Doğan Edebiyat*. Türkiye: Kaveg Yayınları.
108. Yalman, A. Emin. (1950). “Meziyet Düşmanlığı”. İçerde Sanat ve Fikir Hareketleri, *Varlık*, 359, 12.
109. Yetkin, S.K. (1962). “Köy Romanı”. *Türk Dili*
110. Yücel, T. (1950). “Mahmut Makal’a: Bizim Kasaba”. *Varlık*, 358, 8.

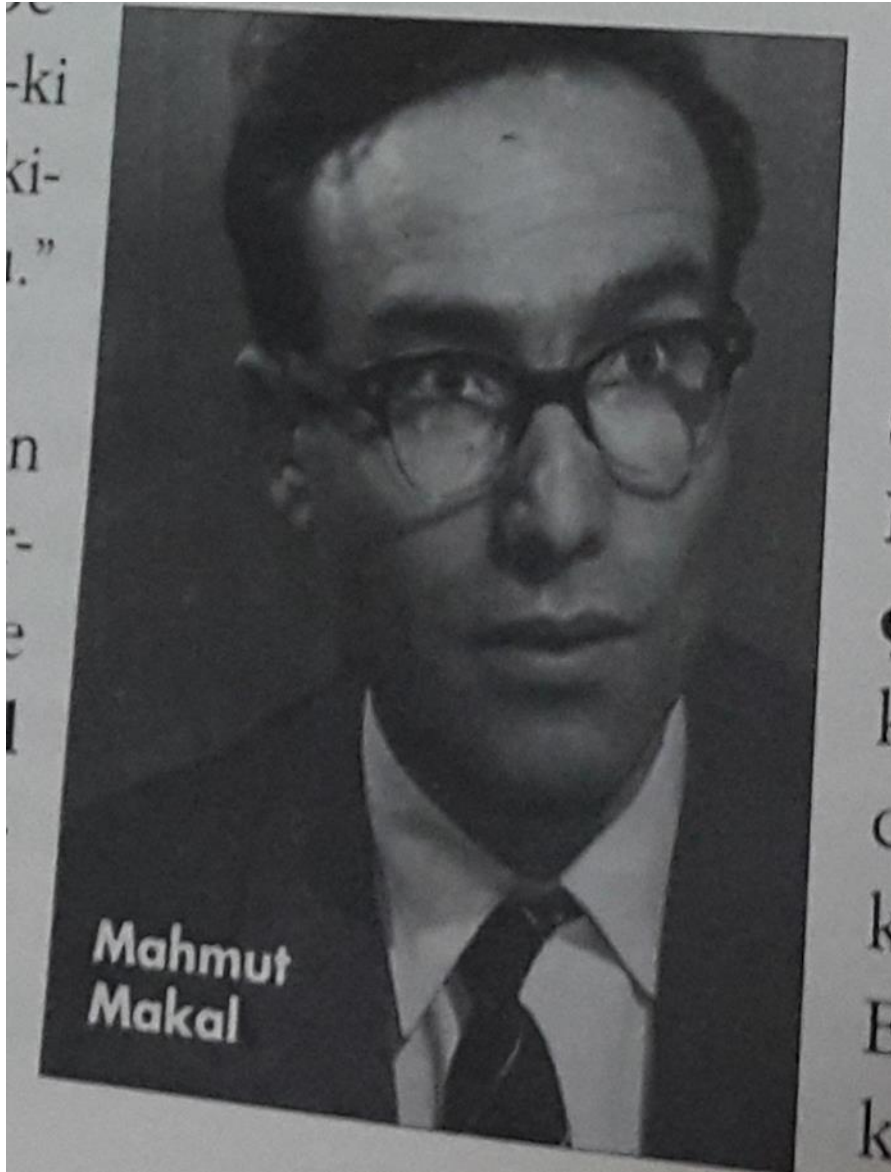

EKLER

Ek-1. Mahmut Makal

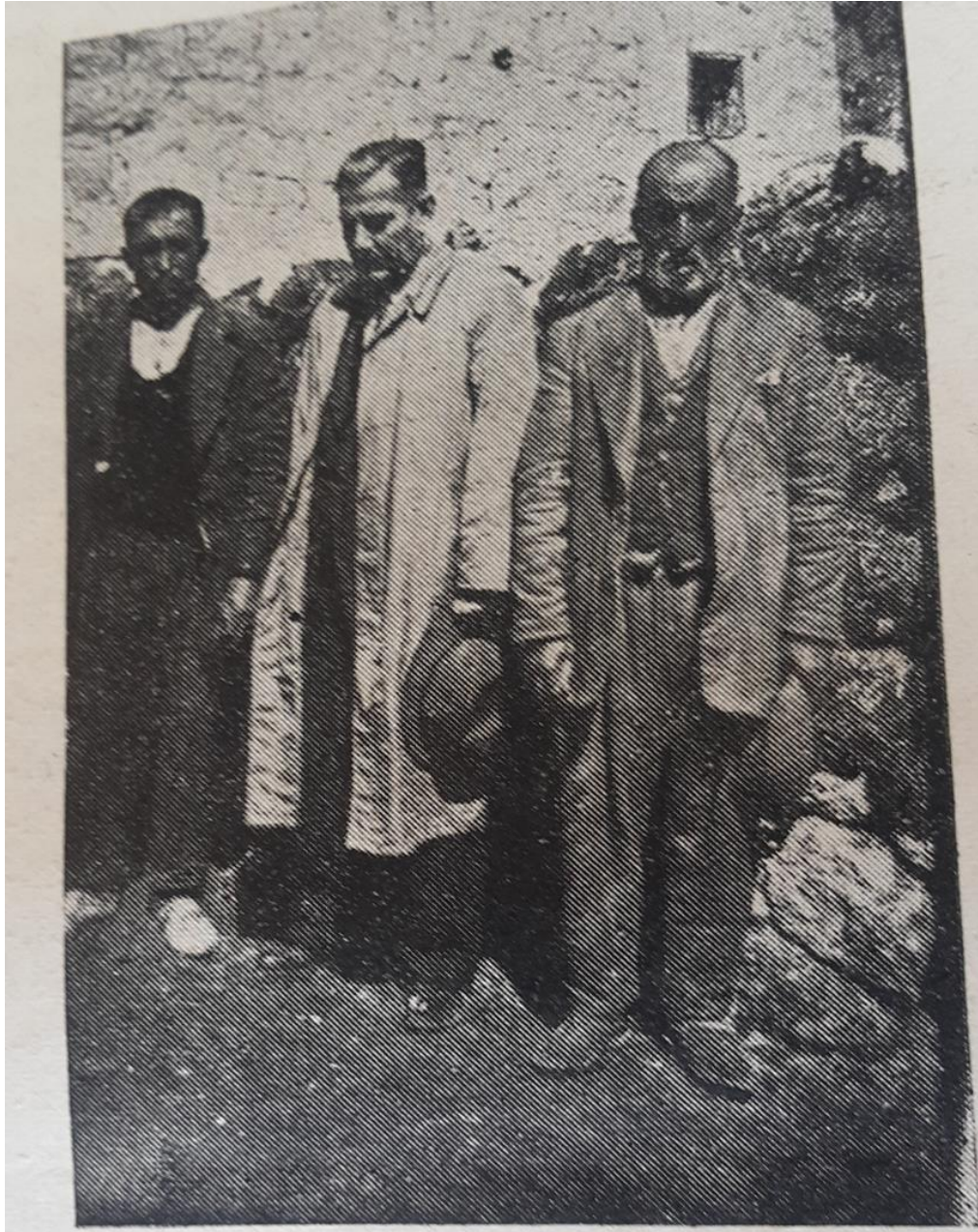

Ek-2. Mahmut Makal

Ek-3. Mahmut Makal Köy Enstitüsüne Girdiği Sene Babasıyla Birlikte

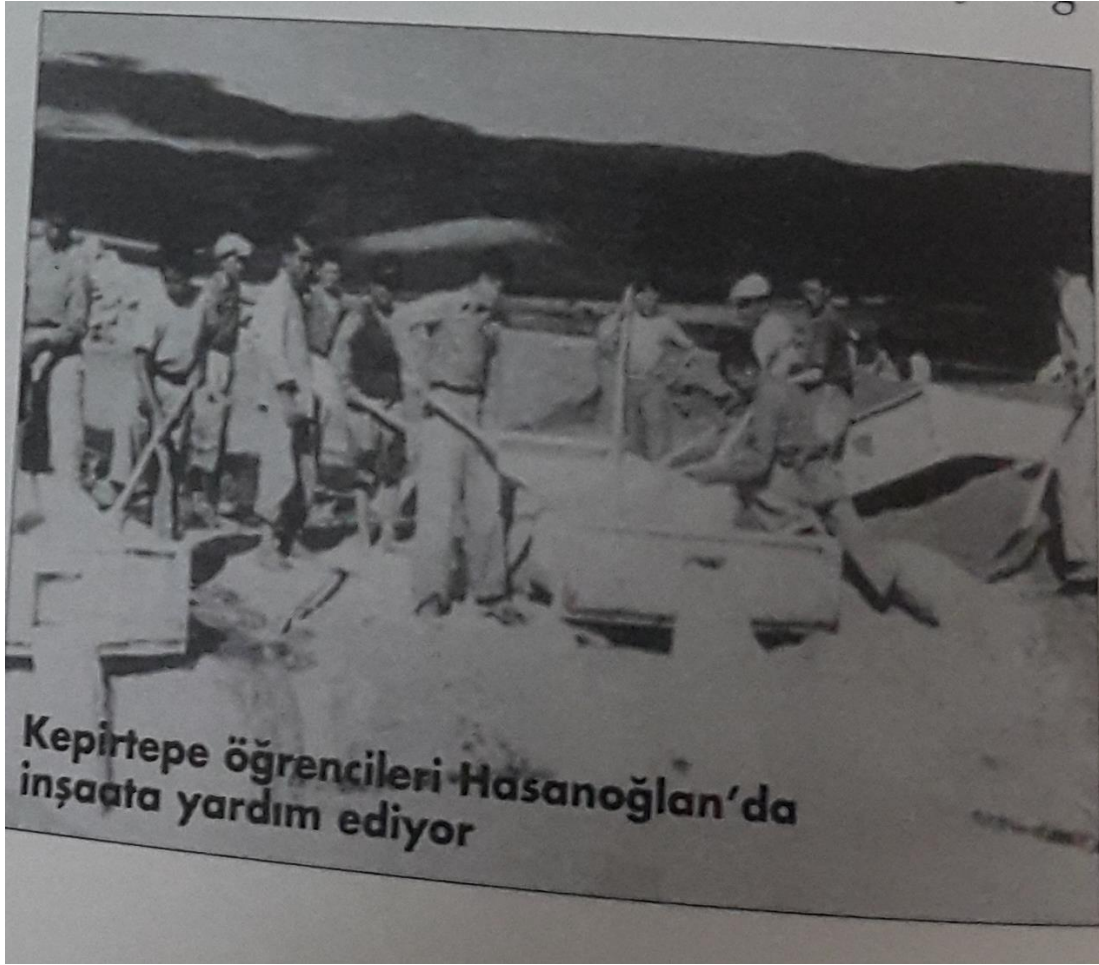
Ek-4. Mahmut Makal'ın Kardeşleri

Ek-5. Mahmut Makal'ın Babası ve Dedesi

Mahmut Makal'in babası ve dedesi (Ortada Cumhuriyet muharriri Ferdi Öner)

Ek-6. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel Enstitülü Öğrencilerle

Ek-7. Kepirtepe Öğrencileri Hasanoğlan'da İnşaat Yardım Ediyor

Ek-8. Mahmut Makal Varlık'ta Kitaplarını İmzalıyor

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Er, Kübra Gözde
Uyruğu : T. C.
Doğum tarihi ve yeri : 02.12.1988 - Oltu
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 05383075784
e-mail : kubragozde.er@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	-
Lisans	Atatürk Üniversitesi	2009
Lise	Özel İstiklâl Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011 - 2013	Genç Kültür Dershanesi	Öğretmen
2015 - ...	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

